

Rekla je *da*

Neočekivana mučenička
smrt Cassie Bernall

Littleton, Colorado

Misti Bernall

Rekla je *da*

Misti Bernall

Naslov originala: *She Said Yes*
The Unlikely Martyrdom of Cassie Bernall
by Misty Bernall

Copyright 2004 by The Bruderhof Foundation. Inc.
Farmington, PA 15437 USA
All Rights Reserved

© Text Copyright 1999 by Misty Bernall

MISTY BERNALL

REKLA JE DA
Neočekivana mučenička smrt
Cassie Bernall

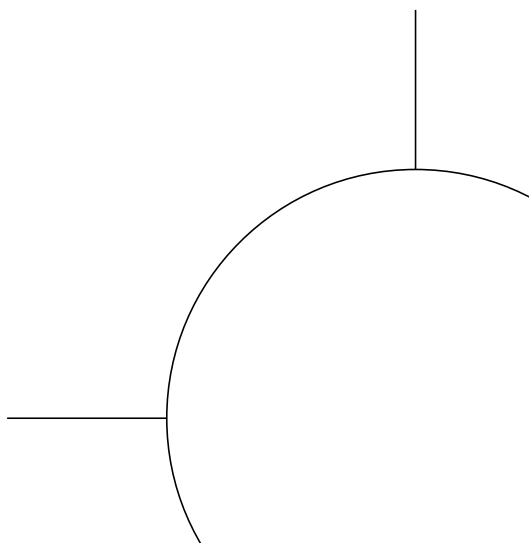
Predgovor: Madeleine L'engle
Fotografije: Misty i Brad Bernall
Naslovnica: Michele Wetherbee

Prijevod: Aleksandra Striković
Lektura: Mirjana Fajković, Enisa Dedić i Ivana Marinović

Sva prava zadržana.

Sadržaj

Predgovor	11
1. Utorak	15
2. Tatina djevojčica	27
3. Ubojstvo, napisala je	39
4. Kućno bojište	53
5. Polukružno okretanje	67
6. Iskušenja ljubavi	73
7. Umirući živimo	91
8. Zapažanja	101

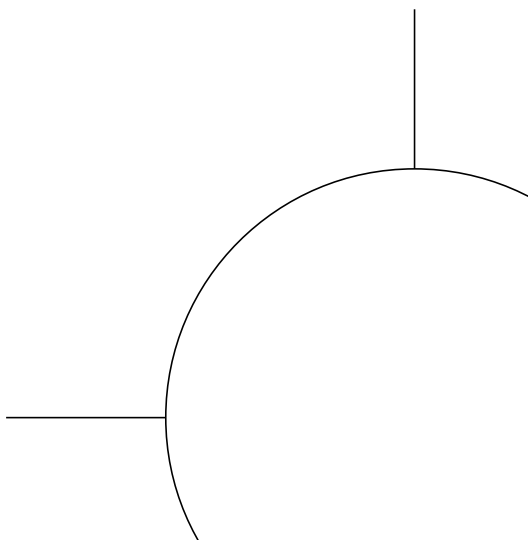

Za moju kćerku Cassie, malu djevojčicu koja je unijela radost u moje srce, i hrabru mladu ženu, čiji je život ganuo cijelu jednu naciju.

Za dvanaestero drugih učenika: Stevena Curnowa, Corey De-Pooter, Kelly Fleming, Matthewa Kechtera, Daniela Mausera, Daniela Rohrbougha, Davida Sandersa, Rachel Scott, Isaiaha Shoelsa, Johna Tomlina, Lauren Townsend i Kyle Velasquez, koji su skupa s njom, 20.04.1999. godine, poginuli u srednjoj školi Columbine, od ruku dvojice problematičnih školskih kolega.

Bezbrojnoj drugoj djeci koja su toga dana pretrpjela fizičku i emocionalnu bol, i koja još uvijek pate zbog traume.

I, na kraju, mome suprugu Bradu i našem sinu, koji su mi dragocjeniji nego ikad ranije.

Riječ izdavača

Neposredno nakon pucnjave u školi Columbine High, tijekom koje je poginula njihova kćerka, i još četrnaestero druge djece, Brad i Misty Bernall obratili su se našoj izdavačkoj kući Plough, nadajući se da bi im mi mogli pomoći da Cassienu priču podijele sa širom publikom. Rezultat tog dogovora je knjiga »Rekla je 'Da'«, koja je zasnovana na uspomenama autorice, pismima i bilješkama koje su se pojavile nakon smrti njene kćerke, te na opširnim razgovorima sa školskim kolegama, prijateljima i poznanicima.

Iako se precizni kronološki podaci divljeg, razjarenog ubijanja, koje se 20. travnja 1999. godine dogodilo u školi Columbine, kao i točne pojedinosti Cassiene smrti, možda nikad neće doznati, autoričini opisi su, onako kako su zabilježeni u ovoj knjizi, zasnovani na brojnim izvještajima preživjelih iz biblioteke (glavnog poprišta masakra) pri čemu su se uzele u obzir razlike u njihovim sjećanjima.

Cassie René Bernall, 6. studenoga 1981. – 20. travnja 1999.

»P.S. Iskreno, u potpunosti, želim živjeti za Boga.
To je teško i bojim se, ali vrijedi svega.«

Iz pisma koje je Cassie napisala noć prije nego će biti ubijena, a koje je sljedećeg jutra, u školi, predala svojoj prijateljici Amandi.

Predgovor

Madeleine L'engle

U svijetu u kojem su tinejdžeri neprestano optuživani za lijenost, sebičnost i ravnodušnost za potrebe drugih, pravo je osvježanje razmišljati o nekome kao što je Cassie. Ona je jedinstvena jer smo svi mi jedinstveni, ali razlikuje se po svojim tako zrelim pitanjima: Tko sam ja? Da li me Bog voli i da li mu je stalo do onoga što mi se događa? Da li išta od toga što radim čini razliku?

Da, Cassie, tvoj kratki život načinio je veliku razliku. Ti si znala da svakoga dana moramo donositi odluke i da su te odluke građevinski blokovi onoga što jesmo. Tvoja afirmacija vjere u Boga nije došla iz vedra neba, nego iz svake odluke koju si donijela duž svog životnog puta.

»Vjeruješ li u Boga?«

»Da.«

Cassie ne bi mogla odgovoriti na ovo pitanje da ga već nije mnogo puta postavljala sama sebi, i da isto toliko puta nije na njega odgovorila potvrdno. To »Da« dolazilo je iz dubina njenoga srca, uma i duše, dubina koje su na kraju bile tolike da je mogla reći »Da«, čak iako time dovodi u opasnost svoj život. Na kraju ju je to koštalo života.

Cassie, čini se, ne bi željela biti obilježena kao mučenik. Danas postoje i drugi tinejdžeri koji bi na pitanje koje je postavljala odgovorili isto kao i ona, usprkos utjecaju prijatelja koji pokušavaju da ih odvoje od onoga za što i sami, duboko u sebi, znaju da je istina.

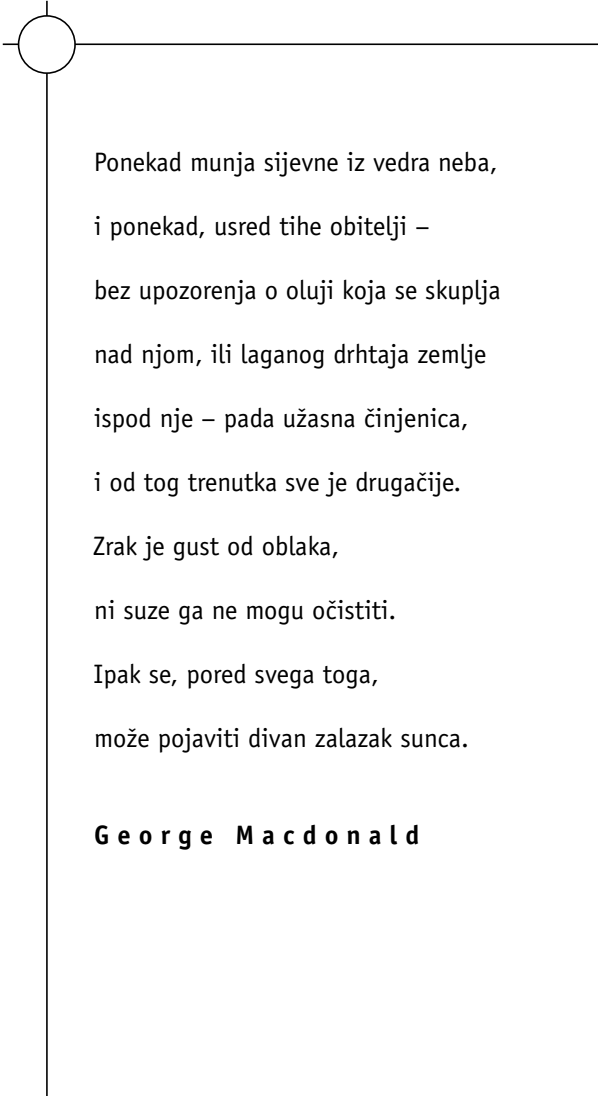
Ali čak iako je Cassie neočekivani mučenik, njen život i smrt – i njeno »Da« – učenici srednje škole Columbine nikada neće zaboraviti; zapravo neće ju zaboraviti nitko tko je čitao o njenom kratkom životu.

Vjerujemo li u Boga? Da, Cassie. Hvala ti.

Goshen, Connecticut
srpanj 1999.

Utorak

Ponekad munja sijevne iz vedra neba,
i ponekad, usred tihe obitelji –
bez upozorenja o oluji koja se skuplja
nad njom, ili laganog drhtaja zemlje
ispod nje – pada užasna činjenica,
i od tog trenutka sve je drugačije.

Zrak je gust od oblaka,
ni suze ga ne mogu očistiti.
Ipak se, pored svega toga,
može pojaviti divan zalazak sunca.

G e o r g e M a c d o n a l d

1. Utorak

20. travnja 1999. počeo je kao i svaki drugi radni dan u našem domu. U petnaest do šest je Brad, moj suprug, otišao na posao, a malo kasnije sam i ja ustala da probudim djecu. Izvlačenje tinejdžera iz kreveta uvijek predstavlja malu bitku, ali taj je utorak bio posebno težak. Cassie je prethodnu noć dugo ostala budna radeći nagomilanu zadaću, a njene su knjige bile svuda po kuhinjskom stolu. Kutija njene mačke je također zahtijevala pažnju, a i kasnili smo s doručkom. Sjećam se da sam, prije nego što je otišla u školu, pokušala ne održati prodiku o svemu što je trebala uraditi...

Oko sedam i petnaest, Chris me poljubio za pozdrav, ili mi je, u najmanju ruku, podmetnuo svoj obraz, što se dešavalo u zadnje vrijeme (njemu je petnaest) i otkloparao niz stepenice, pa van iz kuće. Cassie je zastala na vratima da obuje cipele – njene voljene crne baršunaste »Doc Martens« cipele, koje je nosila i po kiši i na suncu, čak i u kombinaciji s haljinom – dohvatila ranac i otišla za svojim bratom. Dok je odlazila, nagnula sam se preko ograde stepeništa da se s njom pozdravim kao što uvijek radim: »Zdravo, Cass. Volim te.« »I ja tebe volim mama,« promrmljala je zauzvrat. A onda je otišla, iza kuće, preko ograde, pa kroz nogometno igralište, do svoje škole koja je od naše kuće udaljena samo par stotina metara. Ja sam se obukla, napravila si šalicu kave, zaključala kuću i odvezla se na posao. U vrijeme ručka nazvao me Charlie, jedan prijatelj, pitajući me da li sam čula o nekoj pucnjava u srednjoj školi. Rekla sam da nisam. Pokušavala sam ne paničariti, prvenstveno zbog toga što mi se nije činilo da je to bila situacija u koju bi mogli biti upleteni Cassie ili Chris. Vjerojatno se samo neka djeca tuku na parkiralištu ili se vozažu ulicom Pierce. Kao drugo, moja prijateljica s kojom redovno pijem kavu, Val, i ja smo upravo krenule na gablec. Osim toga, uvijek sam mislila da je Columbine sigurna škola. Zar nije?... Odlučila sam nazvati Brada, ako je slučajno čuo nešto o tome. Kada sam nazvala, Brad je bio kod kuće; rano je izašao s posla i otišao kući bolestan. Kada je podigao slušalicu, rekla sam mu što sam čula, a on je odvratio da

je i sam upravo dobio slične vijesti od Kathy, prijateljice s posla. Brad je također čuo nekoliko pucnjeva vani, te jedan ili dva jača praska, ali nije bio previše zabrinut. Bilo je vrijeme ručka, a tamo je uvijek bilo djece koja trče naokolo. Vjerojatno je samo neki obješnjak bacao petarde.

Nakon što smo završili razgovor, Brad se obuo, otišao iza kuće i pogledao preko ograde. Policija je bila posvuda. Vrativši se unutra uključio je TV i uhvatio ono što su vjerojatno bili prvi izvještaji na vijestima. Ubrzo nakon toga počeli su s direktnim prijenosom. Kockice su se odjednom složile i on je shvatio da ovo nije šala:

»Oči su mi bile i dalje prikovane za TV ekran, ali sam kleknuo kraj ugla kauča i zamolio Boga da se pobrine za svu tu djecu. Naravno, moje su misli bile fokusirane na našu djecu, Cassie i Chrisa, ali sam u isto vrijeme, u podsvijesti, bio siguran da je s njima sve u redu. Činilo mi se da ako se nešto treba dogoditi nekome tko vam je veoma blizak, morate nešto naslutiti, nešto osjetiti. Ja nisam.«

Narednih trideset i šest sati bili su čisti pakao. Do trenutka kada sam stigla do škole Columbine, tamo se već sjatilo na stotine očajnih roditelja i rođaka, policajaca, bombaških jedinica, novinara i promatrača, upotpunjujući masovni urnebes.

Na površinu je izašlo dovoljno podataka da bismo shvatili ozbiljnost situacije, ali su pojedinosti bile nepovezane, kontradiktorne i zbunjujuće. Jedino što smo zasigurno znali bilo je to da su dvojica neidentificiranih naoružanih revolveraša razjareno jurila kroz školu, rafalima koseći učenike, razmećući se svojim uspjehom. Svi su izbeumljeno nekoga tražili; ljudi su plakali, molili se, grlili jedni druge, ili samo tupo tamo stajali, zureći ukočenog pogleda, kao da se cijeli taj kaotični prizor ne odvija pred njima.

Mnoge obitelji koje su imale djecu u školi Columbine odvedene su u Leawood, osnovnu školu u susjedstvu, da radi svoje sigurnosti tamo sačekaju policijski izvještaj; mi ostali zaglavili smo u javnoj knjižnici jer Leawood nije mogao primiti više ljudi.

Sve je izgledalo poput poprišta bitke. Uskoro su odštampane i podijeljene liste ranjenih i onih koji su bili na sigurnom. Ja sam između pretraživanja najnovijih podataka bez daha jurila od jedne do druge grupe učenika, na sav glas dozivajući Cassie i Chrisa, i zapitkivala da li ih je tko vidio. Pretraživanje školskog dvorišta je,

naravno, bilo neupitno. Cijelo školsko zemljište bilo je blokirano i okruženo sablasnim obručem naoružanih pripadnika SWAT tima.

Chris se pojavio u rano poslijepodne; on je pobjegao u susjednu kuću u blizini škole i napokon se probio do Brada, koji je u našoj kući dežurao uz telefon. Brad me nazvao na mobitel. Istog trenutka sam počela lakše disati: »Hvala Ti Bože; sada moramo tražiti samo jedno dijete.« Ali olakšanje nije trajalo duže od jedne ili dvije sekunde, jer su se moje misli munjevito vratile na Cassie. *Gdje* je moja kćerka?

Iako je na stotine učenika neposredno nakon pucnjave ukrcano u autobuse i odvezeno na sigurno mjesto, ostali su, poput Chrisa, nanošenje ozljeda izbjegli bijegom, dok se u nekim slučajevima to desilo satima prije nego što su mjesta na kojima su se nalazili bila potvrđena. Ranjeni, mnogi od njih neidentificirani, žurno su odvezeni kolima Hitne pomoći, dok se veliki broj njih satima skrivao u ormarima i učionicama širom zgrade. Neki su, to smo kasnije otkrili, ležali potpuno sami sve dok nisu iskrvarili do smrti.

Oko pet sati je nama – koji smo u javnoj knjižnici još uvijek čekali vijesti o svojoj djeci – rečeno da iz škole dolazi posljednji autobus s učenicima, te da trebamo otići u Leawood da ga pričekamo. Brad i Chris su mi se pridružili nešto ranije toga poslijepodneva, pa smo istog trena uletjeli u auto i povezli se prema školi najbrže što smo mogli. Iako je naše odredište bilo udaljeno samo nekoliko ulica dalje, bila je to užasna vožnja. Skoro svaka ulica u blizini škole bila je zabarikadirana, a onih nekoliko još uvijek otvorenih za promet, bile su zagušene automobilima i kombijima svih mogućih medijskih kuća koje su postojale u Denveru. Nad nama se čulo jako klopanje elisa televizijskih helikoptera, a ispred i iza nas zavijale su sirene. Moje je srce tuklo tako jako da sam jedva podnijela zebnju.

Konačno smo stigli u Leawood. Iskačući iz auta, izvijala sam vrat ne bih li što bolje vidjela niz cestu, pa onda na drugu stranu. Nije bilo autobusa. Čekali smo. Minute su prolazile, a mi smo nastavili gledati niz cestu, iznova i iznova provjeravajući ide li autobus. Još uvijek ga nije bilo. Naposljetku nam je sinulo: nije postojao »posljednji autobus«. Bila sam izvan sebe; uzrujana toliko da se to ne može iskazati. Do tog sam se trenutka još nadala najboljem, ali sada? Osjećala sam se prevarenom. Nenamjerno, vjerojatno, ali ipak prevarena, i tako ogorčena da me to zamalo ugušilo.

Tjednima kasnije, čuli smo da je policija već do osam sati te

večeri bila sigurna kako su svi nestali bili mrtvi, a da su svi drugi registrirani i zbrinuti. Ali kako nisu imali sigurnu potvrdu te informacije, ništa nisu rekli, i stoga sam se nastavila hvatati za slamku. *Možda se negdje skriva*, pokušavala sam uvjeriti samu sebe. *Uvijek je bila snalažljiva, pa je možda pronašla dobar zaklon*. Nadala sam se samo da nije povrijeđena. Ili: bolje i da je povrijeđena nego mrtva. *Ako je ranjena bar joj se može pomoći*. Ali mora *preživjeti noć ili, u najmanju ruku, dok se netko ne probije do nje...* Nada, čak i najmanji tračak nade, je uistinu jedino što vam u ovako kriznoj situaciji može pomoći da nastavite dalje.

Do pola deset uvečer više nisam mogla podnijeti pritisak, a kako policija nije davala nikakve nove informacije, Brad i ja smo odlučili poći kući. Nismo smatrali da time odustajemo; ne, to uopće nije bio slučaj. Ali koja je bila svrha hodanja po Leawoodu ostatak noći? Kada smo se vratili kući, Brad se popeo na vrh šupe u našem dvorištu. Htio je sam vidjeti što se događa u školi:

»Stojeći na krovu te šupe mogao sam vidjeti cijelu školu. Čak sam, koristeći dalekozor, mogao vidjeti kroz prozore knjižnice. Mogao sam vidjeti žuta slova odštampana na plavim odorama pripadnika ATF-a; hodali su uokolo, pognutih glava, kao da nešto traže. Nisam baš mogao vidjeti što rade, ali pretpostavljam da su, obilazeći oko leševa, tražili eksploziv.«

Kasnije smo čuli da su našli veću količinu bombi...

Oko pola jedanaest, ili jedanaest, iz pravca škole začula se jaka eksplozija. Požurili smo uz stepenice do Cassiene sobe da provjerimo možemo li s njenog prozora vidjeti vatru ili dim, ili bilo što drugo, ali nismo mogli vidjeti ništa. Ništa osim crnila i slabog odsjaja plavih i crvenih svjetala policijskih vozila i vatrogasnih kola koja su dolazila ulicom Pierce. Vjerojatno je bila detonirana bomba.

Drehtala sam od užasa i strepnje. Što ako je Cassie još bila živa?

Postepeno me savladao umor, pa sam pokušala zaspati. Nije bilo moguće.

Svaki put kada bih zatvorila oči, iznenada bi me probudio novi košmar.

Uvijek bih iznova vidjela Cassie. Cassie šćućurena u nekom

mračnom ormaru pita se je li sigurno izaći van; Cassie leži smrzuvaajući se na nekom hodniku i krvari do smrti; Cassie plačući doziva pomoć ali nema nikoga da je utješi.

Kako sam samo čeznula da je uzmem u naručje, da je pomilujem po glavi, da se obavijem oko nje i zagrlim je i da plačem i smijem se i čvrsto je privijem uz sebe! Agonija njenog odsustva i praznina njene sobe bilo je više nego što sam mogla podnijeti. Uzela sam njen jastuk i, kako su suze krenule, zagrlila sam ga, zagnjurila lice u njega i udisala njen miris. Cassien miris. Miris moje djevojčice. Nikada nisam plakala tako dugo ni s tako mnogo bola.

Oko pola četiri ujutro sam napokon ustala i obukla se, pa smo se Brad i ja spustili kroz Polk do ugla na kojem se nalazio prvi policijski auto. Misleći da bi nam vozač mogao reći nešto novo, postavili smo mu nekoliko jasnih pitanja, ali on se samo kolebao i snebivao.

Naposljetku je Brad rekao: »Slušaj, samo nam reci istinu. Imamo razloga vjerovati da je naša kćerka još u školi. Da li je unutra tko preživio?« Vozač je odgovorio: »U redu, neću vam okolišati. Unutra nema preživjelih.«

Očajna kao što sam i zvučala, ipak se još nisam bila spremna predati, čak ni tada. »Još uvijek postoji šansa da se Cassie krije negdje u ormaru,« rekla sam Bradu, »ili da je jedna od ranjenih koji nisu zbrinuti u bolnici. Nikad se ne zna. Oni misle da su sve činjenice stavili na svoje mjesto, ali to ne znači da jesu.«

Dvadeset i dva sata kasnije, u četvrtak, oko dva ujutro, sva moja obrana je konačno doživjela slom. Zazvonio je telefon, a žena iz šerifovog ureda na uglu priopćila nam je ono čega smo se užasavali, iako smo očekivali da ćemo čuti. Imali su Cassieno tijelo. Sad nam nije preostajalo ništa drugo nego da priznamo da je naša kći zaista otišla zauvijek, da *nikada* više neće ponovo doći kući, k meni. Ali kako majka to može učiniti? Ponovo sam zaplakala, kao nikada do tada.

* * * *

Obzirom na ono što mi je nedavno rečeno, vjerojatno je bilo oko jedanaest i petnaest toga jutra kada je Cassie ušla u školsku knjižnicu, s ruksakom na ramenu, napraviti posljednji uradak koji joj je bio dodijeljen – drugi dio »Macbetha« za sat engleskog jezika. Crystal, njena bliska prijateljica, također je bila u knjižnici:

»Sara, Seth i ja smo upravo došli učiti u knjižnicu da učimo, kao što činimo svaki dan. Možda smo unutra bili oko pet minuta, kada je profesor utrčao, vičući da se u zgradi nalaze neka djeca s puškama. U početku smo govorili: »To je šala, obijest maturanata.« Seth je rekao: »Opustite se, to su samo meci od boje.« Onda smo čuli pucnjeve, najprije sa dna hodnika, a onda sve bliže i bliže. Gospođa Nielsen vikala je da se spustimo ispod stolova, ali nitko ju nije poslušao. Zatim je ušao jedan dječak i srušio se na pod. Rame mu je bilo obliveno krvlju. Brzo smo legli pod stol. Gospođa Nielsen je već bila kraj telefona i zvala 911. Seth me zagrlio, s rukom na mojoj glavi jer sam veoma drhtala, a Sara se zajedno s nama šćućurila pod stolom, pridržavajući se za moje noge. Tada su Eric i Dylan ušli u knjižnicu, pucajući i govoreći nešto kao: »Na ovo smo čekali cijeli život,« veseleći se nakon svakog pucnja.

Nisam imala pojma tko su oni – njihova imena saznala sam kasnije – ali njihovi glasovi su zvučali zastrašujuće, kao čisto zlo. U isto vrijeme su izgledali veoma sretni, kao da igraju neku igru koja im donosi posebno uživanje. Onda su prišli našem stolu i stolicom lupili po njemu. To je meni povrijedilo ruku, a Saru udarilo u glavu. Bili su točno iznad nas. Jedva da sam disala, toliko sam bila uplašena.

Potom su, iznenada, napustili prostoriju, vjerojatno da ponovo napune puške. Činilo se da su ostali bez municije. To je bio trenutak koji smo iskoristili za bijeg. Pojurili smo kroz bočna vrata knjižnice, kroz izlaz za slučaj opasnosti, i uspjeli pobjeći samo tren prije nego što su se oni vratili.«

Crystal je izgubila svaki trag Cassie onog trenutka kada su ubojice ušle u prostoriju, a verzije koje govore o tome što je Cassie tada radila kontradiktorne su. Jedan učenik se sjeća da ju je vidio ispod stola, ruku čvrsto sklopljenih u molitvi; drugi kaže da je ostala sjediti. Josh, učenik drugog razreda, koji je razgovarao sa mnom nekoliko tjedana nakon ovog događaja, uopće ju nije vidio, ali kaže da nikada neće zaboraviti ono što je čuo dok je čučao ispod klupe, nekoliko metara dalje:

»Nisam ništa mogao vidjeti kada su ova dvojica momaka prišla Cassie, ali sam mogao prepoznati njen glas. Sve sam

mogao čuti kao da se dešava točno ispred mene. Jedan od njih ju je upitao da li vjeruje u Boga. Za tren je šutjela, kao da nije znala što bi odgovorila, a onda je rekla da vjeruje. Vjerojatno je bila uplašena, ali njen glas nije zvučao nesigurno. Bio je snažan. Onda su je oni upitali zašto, iako joj nisu dali priliku da odgovori. Jednostavno su je raznijeli.«

Josh kaže da se zbog načina na koji su dečki ispitivali Cassie upitao da li se ona molila tako da se to vidjelo.

»Ne razumijem zašto bi s takvim pitanjem neočekivano izašli pred nekoga tko nije bio u molitvi. Moguće je da je razgovarala s njima, teško je reći. Znam da su za svog boravka u knjižnici cijelo vrijeme pričali. Prišli su Isaiahu i rugali mu se. Prije nego što su ga ubili, nazvali su ga crnčugom. Onda su se počeli smijati i radovati. Sve je to za njih bila samo velika igra. Zatim su napustili prostoriju, tako da sam ustao, zgrabio svoju prijateljicu Brittany za ruku i počeo trčati. Sljedeće čega se sjećam je da sam Brittany gurno kroz vrata, a onda sam i sam izletio van za njom...«

Jedan od prvih dužnosnika koji se sljedećeg dana pojavio na mjestu zločina bio je Gary, član naše crkve i istražitelj šerifovog odjela Jefferson County:

»Kada smo ušli u školu podijelili su nas u sedam timova istražitelja. Sve ubijene žrtve su tijekom te noći ostavljene na mjestima na kojima su ubijene jer su istražitelji željeli biti sigurni da će, prije nego se uklone dokazi, sve biti dokumentirano.

Čim sam ušao u knjižnicu vidio sam Cassie. Odmah sam znao da je to ona. Ležala je pod stolom pokraj neke druge djevojke. Cassie je bila pogođena u glavu i to iz blizine. Zapravo, rana od metka je upućivala na to da je cijev puške dodirivala njenu kožu. Moguće je da je podigla ruku da se zaštiti, jer joj je vrh jednog prsta bio raznesen, ali nije imala vremena ništa učiniti. Metak ju je ubio na mjestu.«

Ponor između 20. travnja i sadašnjosti svakim novim danom postaje sve veći, ali pojedinosti nikako ne blijede. Ponekad slika izađe na površinu tako živo da se čini kao da se sve to dogodilo jučer. Doktori kažu da mozak zaboravlja bol, i to je možda točno. Ali nisam sigurna da srce zaboravlja. Ako se negdje u najdubljim dijelovima uma može pronaći utjeha, onda je to u onim sretnim jednostavnim stvarima koje su nas kao obitelj držale zajedno tijekom posljednjeg tjedna Cassiena života. Iako same po sebi nisu značajne, na neki čudan način udovoljavaju našoj potrebi da se uhvatimo za nešto, a ponovno prisjećanje na njih donosi nam utjehu.

Nekoliko tjedana ranije, Brad i ja smo odveli djecu na Breckenridge, obližnji skijaški centar, na jednodnevni proljetni odmor. Zbog toga što smo još uvijek imali neiskorištene karte, odlučili smo dopustiti Cassie i Chrisu da jedan dan izostanu iz škole (nešto što mi *nikada* ne radimo) tako da te karte iskoristimo. I tako, evo ih u četvrtak, na putu za Breck; dok sam ih promatrala kako sa svojim »snowboardima« napuštaju kuću, stajala sam tamo i razmišljala kako moja braća i ja nikada nismo uradili nešto slično i kako je bilo posebno to što su moja djeca dovoljno bliska da ne samo da se slažu nego i uživaju u međusobnom druženju i aktivnosti koju oboje vole.

U petak su se oboje vratili u školu, a u subotu je bio školski bal. Cassie nije imala dečka, kao ni njena najbolja prijateljica Amanda, ali su obje djevojke odlučile da će se dobro provesti:

»Ne bismo mogle otići na bal jer nismo imale dečke i jer smo gubitnice, ali mjesto na kojem radi moja mama je te večeri pripremalo neki veliki banket u Marriottu, tako da smo se Cass i ja odlučile dotjerati, urediti frizure i jednostavno biti lijepe, te da umjesto školskog bala odemo na taj banket. Odlično smo se provele.«

Kasno te subotnje noći, Cassie me nazvala iz Marriotta kako bi mi rekla da se ona, Amanda i Amandina majka Jill odlično zabavljaju i kako planira svratiti kući pa onda otići na zabavu koja se nakon bala održavala u školi. Sljedeće što sam znala je da su ona i Amanda klopale kroz kuću, lupajući ladicama dok su tražile novu odjeću,

govoreći mi kako misle da će se vratiti kući rano jer nisu bile sigurne kako će sve teći. Ispostavilo se da je došla kući u šest ujutro.

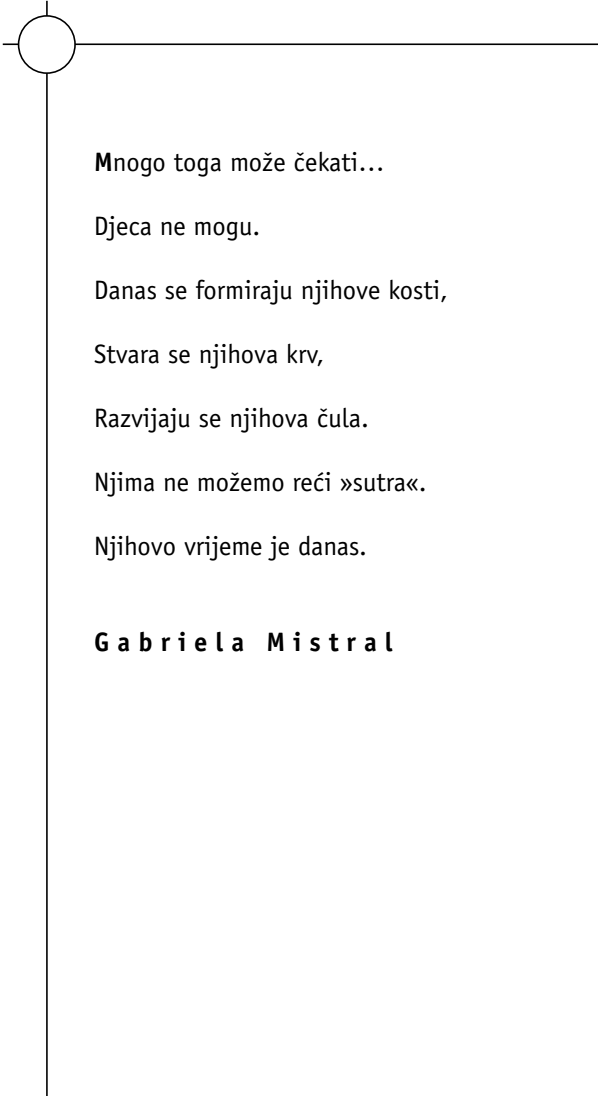
Ponedjeljak je bio ponedjeljak. Cassie je zaostala s domaćom zadaćom i čekalo ju je mnogo posla jer se čitav cijeli vikend zabavljala. Uobičajeno je bilo da čuva dijete mojih prijatelja, ali je oni ovog tjedna nisu trebali, tako da smo svi večerali zajedno, što u našoj kući nije neobično, ali nije ni nešto što činimo svaku večer. Nakon večere, dugo je ostala budna radeći zadaću.

Kada vratim film unazad, na tu zadnju večer Casseina života, još uvijek ju vidim kako sjedi u kuhinji. Još nije bila završila svoje kućne obveze, i sigurna sam da sam joj prigovarala. Sada kad je više nema, bolno je to priznati. Isto je i sa mojom zakašnjelom spoznajom da naš odnos, iako generalno dobar, nije bio idealan – ni te večeri, niti bilo koje druge. Ali sada je prekasno mučiti se s onim što je moglo biti.

Možda je najokrutnija ironija gubitka Cassie u načinu na koji se to desilo, činjenica da ona nikada ne bi bila u školi Columbine toga dana da ju nismo pokušali spasiti ispisujući je iz druge škole, one u koju je pošla u devetom razredu, prije samo dvije i pol godine. Naravno, u to vrijeme je naš odnos bio tako zategnut da skoro ga nije bilo moguće popraviti i smatrali smo malom pobjedom svaki put kad bi iz škole došla kući u jednom komadu, a kamoli da svi odemo u kuhinju radi nekog jednostavnog događaja kao što je obiteljski ručak ili večernji rad na domaćoj zadaći. Ali, to je druga priča.

Tatina djevojčica

Mnogo toga može čekati...

Djeca ne mogu.

Danas se formiraju njihove kosti,

Stvara se njihova krv,

Razvijaju se njihova čula.

Njima ne možemo reći »sutra«.

Njihovo vrijeme je danas.

G a b r i e l a M i s t r a l

2. Tatina djevojčica

Cassie je rođena 6. studenoga 1981. ne dalje od pet ili deset kilometara od mjesta na kojem smo ju sedamnaest godina kasnije položili na vječni počinak. Naše prvo dijete, koje je u meni probudilo tu stihijsku ljubav koja i najravnodušniju ženu preobražava u briljantnu majku. Još neobičnije je to da je ona preokrenula i Bradov život. Postoji izreka koja kaže da se neki muškarci ožene, dobiju dijete i zaljube se – u ovo drugo. Ako je to istina za svakoga, rekla bih da je bila i za Brada. Ali, neka on govori sam za sebe:

Misty i ja smo se vjenčali u kolovozu 1980., a do trenutka kada smo u braku bili oko tri mjeseca, na njenim usnama postojala je samo jedna riječ: beba. Jako je željela dijete, dok sam ja želio pričekati sa stvaranjem obitelji, da se kao par malo provedemo jednu godinu, ili čak dvije. Ali prije nego što smo došli sebi – šest mjeseci nakon vjenčanja – ona je bila trudna s Cassie. Nisam bio naročito uzbuđen, kao što je slučaj s većinom muškaraca koji očekuju svoje prvo dijete. Zapravo, bio sam pomalo neraspoložen jer sam želio raditi sve te druge stvari a eto, sada dolazi to dijete.

Kako je Mistyna trudnoća napredovala, sa mnom je bilo sve teže živjeti, i mnogo sam puta povrijedio njena osjećanja. Kad se sada osvrnem na to, vidim da sam je zamalo otjerao od sebe jer nisam shvaćao zašto ona nije bila ona, zašto je uvijek bila umorna, zašto se je željela (kako sam mislio) po cijeli dan izležavati, zašto se nije osjećala dobro. Bio sam prilično neosjetljiv.

Onda je došao dan kada se Cassie rodila, i kada sam je vidio kako dolazi – tog istog trena – osjetio sam se kao potpuno nov, sasvim drugačiji čovjek. Iznenada, bio sam zaljubljen u svoju malu djevojčicu i u svoju suprugu. Sve je došlo na svoje mjesto i shvatio sam kroz što je Misty prolazila, pa sam se osjećao užasno zbog toga što sam prema njoj postupao tako loše.

Ta beba je jednostavno bila veličanstvena! Želio sam sve učiniti za nju. Uživao sam milujući i ljubeći njene meke majušne obraze i ramena. Čak sam joj ja promijenio prve pelene. Ovo je zbog nečega impresioniralo medicinske sestre, pa su izašle van i napravile mali zlačani bedž na kojem je pisalo: »Super tata«, i prikačile ga na moju košulju. A bio sam i taj koji je zatvorio poklopac na Cassienom mrtvačkom kovčegu. Želio sam biti siguran kako ću to učiniti ja i nitko drugi.

Kada je propuzala, pokušavala je ići za mnom kad god sam napuštao kuću, te ostajala plačući i vrišteći kraj vrata nakon što bih otišao. Nije željela vidjeti kako odlazim, a ja je nisam želio ostavljati. U to vrijeme sam radio po dvanaest sati dnevno u Martin-Mariettu, čak i vikendom, i nisam je viđao ni blizu onoliko koliko sam želio.

Nekoliko godina kasnije, imali smo drugi jutarnji ritual: probudio bih je oko pola šest, prije odlaska na posao. Ona bi bila sva zamotana u prekrivače a ja bih ju poljubio, otpjevao kratku pjesmicu za dobro jutro i rekao: »Želim ti ugodan dan Cassie, vidimo se večeras.« Ona bi zijevnula i rekla: »U redu, tata.«

Cassie i ja smo voljeli biti zajedno. Ja bih se spustio na ruke i koljena, pa smo lovili jedno drugo, puzeći kroz kuću. Dograbio bih njeno malo stopalo i povukao ju nazad k sebi, a ona bi se kikotala i kikotala. Smatrala je to velikom zabavom. Kupili smo joj mala crvena kolica – a Radio Flyer – u kojima sam je vukao unaokolo, što je za nju bilo nešto posebno i veliko. Veoma je voljela ta kolica.

Kada je Cassie bilo oko šest mjeseci, počeo sam ju voditi na vožnju mojim motociklom. Stavio bih sigurnosni pojas oko nas i krenuli bismo. Vodio sam je na neka prilično visoka brda – vjerojatno nisam trebao – ali ona je uživala u tome. Pri kraju vožnje bi uglavnom zaspala, a njena glava bi počivala na mojoj podlaktici. Odskakivali bismo tako zajedno cijelim putem kući.

Misty je uvijek strepila da ću na tim vožnjama povrijediti dijete, a bojim se da jednom i jesam, iako je to bilo mnogo kasnije. Cassie je imala oko pet godina a Chris tri, i u isto vrijeme sam ih oboje stavio na motocikl. Chris je sjedio na rezervoaru za gorivo ispred mene, a Cassie iza

mene. Put je bio blatnjav, tako da smo se vozili veoma sporo. Obje noge su mi bile ispružene jer sam održavao ravnotežu. Milili smo kroz blato i pretpostavljam da smo udarili o grumen. Zadnji kotač je iznenada skliznuo u stranu, motocikl se nagnuo, i svi smo se našli na zemlji. Chris je pao licem u blato, a Cassie je okvir motocikla udario točno iznad gležnja.

Nakon što sam ih izvukao iz blata i postavio na noge, primijetio sam da Cassie pomalo čudno stoji. Nije plakala niti na bilo koji drugi način pokazivala da je povrijeđena, ali sam ipak zadigao nogavicu njenih hlača i vidio da joj noga otiče. Slomio sam joj nogu! Nikada se nisam osjećao tako užasno – to mi je slomilo srce, tako da sam podigao oba djeteta, zajedno s blatom, i pojurio prema kući Ricka i Lori, naših prijatelja, koji su stanovali nekoliko ulica dalje. Trčao sam cijelim putem, noseći ih u naručju. Lori je uzela Chrisa i stavila ga u kadu da ga okupa, a Rick je mene i Cassie odvezao u lokalnu Hitnu pomoć, gdje su joj napravili rendgenski snimak noge (bile su joj slomljene dvije nožne kosti) i stavili gips. Bio je to košmar.

Misty je krenula prema nama i našla nas u Hitnoj pomoći, a kad je ušla unutra počela je plakati. Cassie je pogledala i rekla: »Nemoj plakati, mamice. Ja ću biti dobro.« Kasnije je, međutim, trpjela tako jake bolove da smo ostali budni uz nju cijelu noć.

Na svaku anegdotu koje se ja sjećam, Brad se sjeti još dvije. Na primjer, Cassieno prvo mače, mali prugasti momčić koji se zvao Tigar a kojega je ona nosila posvuda. Zatim Jenka, mladunče divlje patke koje joj je Brad donio za jedan Uskrs, a koje je poraslo u finu staru patku koja se gegala po dvorištu. Imali smo i mješanca crnog labradora, Scampera (Nestaško), kojega su Cassie i Chris jahali kao konja. Dok bi Scamper ležao tamo i mahao repom, oni bi ga zgrabili za krzno i, držeći se za njega, skakali gore-dolje.

Kad je Brad dovršavao podrum jedne kuće u kojoj smo živjeli, imao je veliku kutiju za kavu punu čavala koje je Cassie uživala prosipati po podu. Onda bi se, s mačkom koja joj je visjela preko ruke, sagnula i ponovo ih kupila, jedan po jedan, vraćajući ih u kutiju.

Kasnije, u vrtiću ili u prvom razredu, Brad ju je posjeo pred

sebe da je pouči osnovama algebre – ne da bi je forsirao, nego samo da vidi je li dovoljno bistra da to shvati. Objasnio joj je što je skup (grupirao je čačkalice, vilice, noževe i žlice) i ona nas je zadivila svojim razumijevanjem svega toga. Nakon toga su prešli na korištenje slova, s tim što je Cassie dodavala prvo sva slova A, zatim B i na kraju C.

Plivanje je bila još jedna aktivnost koju je oduvijek voljela, od prvog dana kad smo je stavili u bazen za brčkanje koji se nalazio u našem dvorištu. Kao tinejdžerici, omiljeno mjesto za plivanje bio joj je Glenwood Springs, grad u Stjenovitim planinama (Rockies) s ogromnim bazenima koji se pune vodom iz prirodnih toplih izvora.

Cassie je voljela i ribolov, kao i uspinjanje na stijene, za što se zainteresirala prije tri godine na obiteljskom izletu u planine. To je vjerojatno bila njena omiljena aktivnost, posebno nakon što su ona i Chris pohađali satove o sigurnom uspinjanju na stijene, te dobili svjedožbe Breckenridge centra.

Kad se osvrnem na Cassieno djetinjstvo, ne nalazim ništa neobično u vezi s tim. Svaka majka ima topao, nježan osjećaj o periodu u kojem su njena djeca bila mala. Sada, kad je više nema, ipak počinjem shvaćati značaj svake minute koju provedete sa svojim djetetom. Znam da je to kliše, ali ipak u sebi ima istine. Kad je u kuhinji kaos, telefon zvoni, a djeca vam se motaju oko nogu, lako je prasnuti i postati nestrpljiv ili uznemiren. Ovi trenuci su neizbježni, ali između svega toga morate naći vrijeme samo za svoju djecu. Prije nego što se snađete, to slatko četverogodišnje dijete postat će mrzovoljni tinejdžer, koji čak neće ni primijetiti vašu prisutnost u sobi. A u Cassienom slučaju, onog časa kad je postala tinejdžer, ne znam gdje bismo stigli da nismo imali zalihu sretnih uspomena kojima smo mogli pribjeći. To je bilo mjesto s kojeg se moglo početi kad smo trebali otkriti svoju ljubav.

* * * *

Uspomene su jedno, snovi nešto sasvim drugo. Ja ću početi s onim ružnim snovima. Bilo je to oko tri tjedna nakon Cassiene smrti, početkom svibnja, kada sam prvi put pokušala otići na spavanje bez sredstava za smirenje. To je bila katastrofa s agonijom košmara koji su čitavu noć dolazili jedan za drugim. U jednom sam trenutku vidjela Cassie u invalidskim kolicima sa zavijenom glavom i grudima. Smješkala se i razgovarala s bolničarima koji su

je prevozili, govoreći im da će biti dobro. Izgledala je kao da će se zaista izvući. Sljedeće što znam je da sam dobila informaciju kako je nakon svega iznenada umrla. Jedva sam to podnijela: bila sam tako sigurna da će preživjeti.

U drugom snu sam se našla u kupovini u opasnom dijelu u centru Denvera, paničareći jer sam odande brzo trebala izvući Cassie na sigurno mjesto. Kada se jednom probudim iz ovakvog košmara, skoro je nemoguće ponovo zaspati, tako da sam se više puta zatekla kako u mislima raspravljam koje je stanje gore. Mislim da sam odlučila kako je nesanica manje zlo, jer kad sam budna bar mogu sebi predstaviti Cassie na način na koji želim: čilu, lijepu i živu. U snovima je njeno lice iskrivljeno od terora dok se pokušava obraniti od cijevi puške pritisnute uz njenu glavu. Čak i kad znate da je određeni strah samo tvorevina vaše mašte, još ga može biti teško ignorirati. Samo noć prije, naši su psi, čini mi se satima, bili nemirni, režali, grebali šapama i hodali tamo-amo.

Dio moga uma je govorio da je to samo vjeverica ili su nešto nanjušili, ali to nije pomoglo da moje srce prestane lupati dok sam ležala slušajući ih i pitajući se da li se to netko prikrada kući. Kada je škola tik iza zadnje ograde vaše kuće, a oni kažu kako je gotovo nemoguće da su Cassiene ubojice djelovali sami, pitate se koliko još Erica i Dylana ima oko vas. Povremeno je taj osjećaj postajao toliko snažan da sam bila spremna prodati kuću i zauvijek odseliti odatle. To je iziskivalo svu moguću nježnost koju je Brad mogao prikupiti ne bi li me uvjerio da će sve biti dobro.

Čula sam kako je najbolji način da pobijedite svoje strahove taj da se direktno suočite s njima. Obzirom na to da sam to uradila dva puta u nekoliko prošlih tjedana, mislim da se počinjem s tim suočavati. Bolno kakvo i jeste, ima nešto što se mora reći u vezi nadilaženja surove stvarnosti u situaciji s kojom smo suočeni.

Prva je bila naša posjeta groblju. Ako postoji išta bolnije od toga da vidite kako vaše dijete spuštaju u grob, onda je to kasniji povratak na to mjesto – jednom kad su buketi cvijeća uvenuli, a rođaci otišli – te da stojite tamo sami i uplakani. Jednog sam trenutka požalila što sam došla i poželjela da na mjestu umrem, samo da bih mogla biti sa svojim djetetom; u drugom sam se trenutku sabrala i pokušala uvjeriti sebe: *Ti jesi s njom, ona vidi da si ovdje, zna da ju još voliš i brineš za nju.*

Nešto što vas pogodi na groblju je način na koji nevažne stvari vremenom izblijede. Kažu da je smrt veliko izjednačavanje i to

je stvarno točno. Većina sedamdesetogodišnjaka ili osamdesetogodišnjaka imaju cijeli život za sobom, dok je većina sedamnaestogodišnjaka postigla veoma malo. Cassie čak nije završila srednju školu. Iako na površini toga vremenski razmak života ne čini veliku razliku. Mislim da jedan psalam kaže: »Jer je svako tijelo kao trava...«

Odakle god dolazile ove riječi, pamteći ih u njima nalazim određeni mir.

Razmišljanje o odlasku u srednju školu Columbine prvi put nakon Cassiene smrti bila je teža mentalna prepreka. Iako se nalazila doslovno na zadnjem pragu našeg doma, škola nam se tijekom prvih tjedana istrage činila kao strana zloslutna tvrđava. Ponekad sam skoro izluđivala sebe zamišljajući pokolj koji se desio upravo iza naše ograde. Kako se ispostavilo – možda zbog toga što sam se spremala na najgore – bila sam u stanju da ostanem pribrana.

Brad i ja smo bili prvi roditelji koji su vidjeli poprište pucnjave.

Rachael, advokat žrtava kojeg nam je dodijelio okružni sud, i dvoje vodećih istražitelja, pridružili su nam se. Tamo je posvuda bilo rupa od metaka, rasprskane krvi i razbijenog stakla. U hodnicima i učionicama gdje su eksplodirale bombe zjapile su rupe, namještaj je bio razbijen u komadiće, dok su mnogi zidovi i podovi pocrnjeli od čađi. Na nekim mjestima nalazili su se istopljeni komadi plastike fluorescentnih svjetlosnih filtera koji su pali s tavanice, pa su sada tu stajale velike prljave lokve koje je ostavio sistem za gašenje požara.

Ja sam do kraja našeg jezivog obilaska bila ukočena od šoka i mogla sam samo drhtati i zuriti. Na kraju sam, pored svega toga, osjećala kao da sam izvršila neki zadatak.

Kao što je Brad nekome rekao: »Sada, kad znamo s čim se Cassie suočila u svojim posljednjim trenucima, našoj uobrazilji nije preostalo više ništa. Naši umovi nam više ne mogu praviti smicalice.«

Ipak je nemoguće uistinu potpuno prestati pitati se i brinuti. Na komemoraciji koju je naša crkva priredila za Cassie i postavila bijeli šator sa svijećama i cvijećem, stolovima nagomilanim pismima, sjećanjima i darovima, netko je ostavio veliki žuti balon na kome je nacrtano lice sa smiješkom. Jedne je večeri Chris tamo stajao s prijateljima i primijetio da je netko na njemu crnim flomasterom nacrtao metak tako da izgleda kao da je u njega pucano. Ispunjen gađenjem, Chris je uništio balon. Ali nismo zaboravili događaj.

Kako bi i mogli?

Zatim se desio i jedan slučaj s mladićem na kojega su naišli naši prijatelji na lokalnom šetalištu, oko devet tjedana nakon Cassiene smrti. Obučen u otvoreni crni baloner, paradirao je u majici na kojoj je pisalo: »Još uvijek vodimo, trinaest naprema dva.«

Plaši me saznanje da nakon tako užasne tragedije kakva je bila u školi Columbine, još uvijek u našem susjedstvu ima ljudi koji mogu biti tako bestidno okrutni. Koliko će ubojstava još trebati pa da svako nasilje prestane?

Ono što mi je pomoglo da sve ovo prebrodim je podsjećanje na to da nisam jedina koja pati, i nastojanje da doznam druge koji vode istu borbu kao i ja. Jedan od preživjelih iz knjižnice, sportaš koji je uvijek bio prilično samopouzdan mladić, još uvijek vidljivo drhti, iako je od ubojstava prošlo više od mjesec dana. On ne može pogledati nepoznatu osobu u oči i nervozno se igra rukama dok govori.

Tu je i dječak iz susjednog naselja, visok i snažan šesnaestogodišnjak, koji čak nije ni pohađao školu Columbine, a koji ima noćne more, uključujući i onu u kojoj dvojica revolveraša ulaze u njegovu sobu i sjedaju na ivicu njegovog kreveta. Prema novinskim izvještajima, neke djevojke u kraju imaju tako mnogo poteškoća noću, da traže od svojih majki da spavaju s njima.

Čudno je, ali upravo su neka djeca koja su bila najbliža tragediji najviše doprla do Brada i mene. Cassieni školski kolege i kolegice, prijatelji iz njene grupe mladih u crkvi, i ostali, bili su nam naklonjeni i počeli dolaziti kod nas da zajedno objedujemo, razgovaramo, prepričavamo uspomene, ili jednostavno da bi bili tu. Možda je zajednička bol ta koja nas spaja, ili činjenica da svi prolazimo kroz istu žalost, čak iako je to na drugačiji način. Što god da je, njihova prisutnost mi daje stabilnost i utjehu koju nisam pronašla na drugom mjestu u svojoj svakodnevici i ponekad se uhvatim kako čekam da zvono na vratima najavi njihov dolazak.

* * * *

Rekla sam da ću prvo pisati o ružnim snovima, i jesam. Što se tiče onih lijepih snova – Cassie diplomira, Cassie prolazi između crkvenih stolica u vjenčanici, Cassie se raduje svojoj vlastitoj djeci – bolno je reći, ali oni polako počinju nestajati: ti snovi nikada neće biti ništa drugo nego upravo to. Samo snovi.

U mjesecima prije Cassiene smrti počeli smo razgovarati o koledžu, a ona je imala veliku ambiciju da ide na Cambridge u Englesku i postane primalja. Ja nisam bila uzbuđena kao ona, posebno kad sam otkrila da je školarina za samo jednu godinu 30 000 dolara. Rekla sam joj: »Žao mi je Cass. Bojim se da si rođena u pogrešnoj obitelji.«

Ali ona nije dozvolila da ju brojke pokolebaju. U Englesku se zaljubila kada je 1997. posjetila Bradovu sestru koja tamo živi, i čvrsto je odlučila tamo studirati.

U pogledu naših snova o njenoj udaji i stvaranju obitelji, Brad bi ju zadirkivao pitajući je: »Dobro, Cass, ako ikada budeš imala djecu, hoćeš li im dopustiti da provode vrijeme s djedom? Ti znaš kakav sam s djecom i znaš što sve volim raditi.« Razgovor se uvijek završavao na isti način: »Naravno, tata, ali ja se nikada neću udati i nikada neću imati djecu.«

* * * *

Ljudi kažu da se ništa ne dešava bez razloga – da je Cassie možda ispunjavala božanski plan, ili da ju je, time što se zalagala za svoja uvjerenja, Bog koristio za unapređenje svoga kraljevstva. Na određenom nivou, i ja sama nalazim utjehu u ovim mislima. One daju značenje onome što drugi nazivaju »besmislenom« tragedijom i podsjećaju me da rano prekinuti život ne mora neminovno biti i uzaludno izgubljen. Iako, s druge strane, postajem umorna od objašnjavanja i tumačenja, i slušanja o lekciji koju treba naučiti. Poželim viknuti: »Ali zašto je to morala biti *moja* kćerka?« i reći da, bez obzira na to koliko je duboko značenje Cassiene smrti, ja ipak osjećam žestoku bol zbog njenog gubitka.

Čak štoviše, ponekad sam frustrirana time što je Brad tako brzo izašao na kraj s onim što nam se dogodilo, i postanem ljuta na njega. Kako može sve podnositi tako lako? On kaže da ima mir što se tiče Cassiene smrti i da utjehu nalazi u tome što zna da je ona s Bogom. Ne radi se o tome da ja ne dijelim njegovu vjeru. Ali emocije su nešto nestalno, i čak iako sam sigurna da ću u molitvi s vremenom i ja naći isto iscjeljenje kao i on, borim se s osjećajem napuštenosti, ranjivosti i iskušenja očajavanja. Još nisam tamo gdje je on.

A gdje bih zapravo trebala biti? Je li u redu svako se jutro probuditi plačući, mjesecima nakon pogreba vaše kćerke? Zašto se, kada sam tri tjedna nakon Cassiene smrti po prvi put otišla u kupovinu, činilo

da se tamo nalaze sve trudne žene iz kruga od šezdeset kilometara, budeći moj majčinski instinkt i intenzivirajući moju žalost. Jesam li postala tako nestabilna da mogu jedan trenutak zaboraviti Cassie a onda već sljedeći čeznuti za njom? Da najtrivijalnije stvari koje krenu loše mogu izazvati potok suza, baš kada sam pomislila da ću napokon uspjeti preživjeti jedan cijeli dobar dan?

Dio toga ima veze sa šokom zbog iznenadne smrti – planirati pogreb u vašim tridesetima za vaše vlastito dijete, naprimjer, a da niste mislili da ćete organizirati pogreb dok ne budete u šezdesetima, i to za svoje roditelje. Ili zato što je događaj u školi Columbine od samog početka bila nacionalna udarna vijest, pa ste morali stalno davati odgovore valu reportera, novinskih urednika i fotografa, a povrh toga, i bujici suosjećajnih ljudi koji su nam željeli dobro. Prvi prijateljski poziv dobronamjernog stranca ne mora se činiti kao invazija na privatnost, ali do trenutka kad dobijete dvadeseti takav poziv, dolazite u iskušenje da spustite slušalicu, ma koliko da je onaj koji zove ljubazan. Svi od vas traže da im pričate o svojoj kćerki, a vi jednostavno ne možete.

Kasnije dolazite u potpuno drugačiju situaciju: dok ostali svijet nastavlja dalje, vi otkrivате kako se borite s upornom željom da pričate o Cassie svakome tko hoće slušati: »Ja sam jedna od onih majki koje su izgubile dijete u školi Columbine, zar ne razumijete?« Čak i kada svjesno pokušate skrenuti svoje misli na budućnost, okolnosti vas natjeraju da se vratite u prošlost.

Dok ja provodim jutro razgovarajući telefonom s advokatom kojeg nam je dodijelio okružni sud, ili podnosim molbu sudu da autopsije čuva zapečaćene, druge majke planiraju obiteljski odmor. Dok ostali dio susjedstva ide na zabave, ja provodim večeri provjeravajući točnost Cassiene smrtovnice (»Uzrok smrti: ubojstvo. Vrsta: rana na glavi od sačmarice«, itd.), i brinem što bismo trebali uraditi s Chrisom kada dođe jesen.

Trebamo li ga ponovo poslati u školu Columbine? Upisati ga u privatnu školu? Davati mu satove kod kuće? Što je najbolje za njega? Što je najsigurnije?

* * * *

Dok sam prošle noći ležala u krevetu, bezbroj puta pokušavajući zaspati, moje su se misli vratile na 20. travnja. Neprestano me muče Cassieni zadnji trenuci, ledena panika koju je morala osjetiti

dok joj je puška bila prislonjena na glavu. Čini se nelogično, ali ja se borim s osjećajem krivice što nisam bila tamo pokraj nje. Kao njena majka. Osjećam da sam je iznevjerila u času kada sam joj najviše bila potrebna. Samo da sam bila tamo da je pomilujem, da je zagrijem!

Ali nisam, tako da je moja zadnja materinska gesta solidarnosti morala čekati do pogrebnog zavoda. Tražili su od nas da donesemo »zaista lijepu haljinu« da bi ju obukli i izložili. Cassie je imala jednu ili dvije svečane haljine, ali ih je rijetko nosila. Na kraju sam se odlučila za plavu košulju koju je vječito nosila, zbljedjele traperice, indijansku ogrlicu od školjki i njene martensice. To je bila Cassie.

U pogledu kovčega, jedna od prvih stvari koju sam rekla ljudima u pogrebnom zavodu je bila da *nema ružičastog*; ona je kćerka svoga tate. Čak sam sve uradila da se osiguram da neće biti ružičastih ruža. Međutim, kasnije, kada smo otišli da ju vidimo prije mimohoda da bi odlučili izgleda li dovoljno kao Cassie da bi joj kovčeg mogao ostati otvoren (nije izgledala isto), prvo što sam primijetila jeste da je satenska postava kovčega bila ružičasta. Raspravljali smo o tome da je zamijenimo drugom bojom, ali onda, obzirom na to da će kovčeg svakako biti zatvoren, odlučili smo sve ostaviti kako je i bilo. U takvim trenucima ne znate biste li se smijali ili plakali. Meni je uspjelo da se nasmijem. Ali sam joj, dok je tamo ležala, obećala da sam uradila najbolje što sam mogla. »Pokušala sam Cass. Pokušala sam.«

Ubojstvo, napisala je

Koliko je oštrije od zmijinih zuba
imati nezahvalno dijete.

William Shakespeare

3. Ubojstvo, napisala je

Prije tri godine, u prosincu, oko dva tjedna prije Božića, napustila sam posao. Radila sam puno radno vrijeme u pravnom odsjeku u Lockheed Martinu, ali se ugovor pod kojim sam bila završavao i činilo se kako je to dobar trenutak za prekid. Ono što je još važnije je da sam željela provoditi samo nekoliko sati za radnim stolom a više s mojom djecom. Iako sam o sebi uvijek mislila kao o požrtvovanoj majci, nisam za njih nalazila toliko vremena koliko sam htjela. Chrisove ocjene u školi bile su na klizavom terenu, a Cassie je izgledala kao da se svakim danom sve više udaljava.

Jednog od prvih dana koje sam provela kod kuće nakon što sam prestala raditi – sjedila sam tamo, osjećajući se utučenom zbog nesposobnosti da se povežem s Cassie – sjetila sam se da su joj moj brat i njegova žena dali »tinejdžersku« Bibliju – Novi zavjet s malim vodičem za proučavanje, koji mladim čitateljima daje uvid u ponašanje prema roditeljima. Nadajući se da ću i sama iz toga dobiti neke savjete, odlutala sam u Cassienu sobu i počela pretraživati njene ladice.

Našla sam Bibliju, ali sam prije toga slučajno naišla na gomilu pisama, koja su me na mjestu sledila i preokrenula naš obiteljski život u jednu ružnu dramu koja će trajati naredna tri mjeseca. Tonući nemoćno na najbližu stolicu, počela sam čitati.

Pismo adresirano na Cassie od njene najbolje prijateljice Mone (ovo nije njeno pravo ime) je počinjalo s nekoliko nemoralnih redaka, koji nisu za prepisati, a koji su govorili o seksu i tračanju gimnazijalaca s prve godine, a nastavljalo se sa raspravom o profesorici srednje škole, gospođi R., uz poziv Cassie: »Hoćeš li mi pomoći da ju ubijem? Nazvala je moje roditelje i rekla im za mog F.« Pismo je završavalo opomenom o »prokletstvu«, crtežima noževa, vampirskih zuba, gljiva i karikaturom gospođe R. koja je ležala u lokvi krvi, dok su joj mesarski noževi stršali iz grudi.

I većina drugih pisama bila je »ukrašena« na isti način – majmuni sa zubima vampira, sjekire, noževi, gljive (za halucinogene droge) – ili par škrobotina koje su se rimovale, i u sebi sadržavale uroke:

Nabodi prst, sad je kraj,
Mjesec je Suncu pomračio sjaj.
Anđeo tame krila širi,
Došlo je vrijeme za bolje stvari.

U jednom je pismu Mona nadugačko i naširoko opisivala koliko mrzi svog oca, a u drugom koliko jako voli Marilynna Mansona.

Bio je tu i beskonačni govor o tome koliko su crna odjeća i šminka »seksi«, o »zadovoljstvu« prokrijumčarenog alkohola, marihuane i samoosakaćivanja, te o avanturama školskog kolege čija je djevojka otišla u »onu sotonsku crkvu, čiji kult zahtijeva da popiješ krv mačeta kako bi im mogao pristupiti.«

U nekoliko pisama savjetovala je Cassie da nas ubije i time riješi svoje brojne probleme. Jedno od pisama je završavalo: »Ubij svoje roditelje! Ubojstvo je odgovor na sve naše probleme. Neka taj ološ plati za sve tvoje patnje. Volim te, ja.«

Drugo je bilo ilustrirano jezivim crtežima bračnog para (»M i T«) obješenom o vlastita crijeva, dok bodeži vise iz njihovih srca, za što je mislila da je »veoma dobra ideja«. Nadalje, govorila je o tome kako bi se možda Rick (ovo nije njegovo pravo ime) mogao sjetiti »nečeg još boljeg«, laskajući mu.

»On je jako dobar u tim stvarima oko ubojstva, izvanredno, j-no dobar«. Ovo je pismo bilo potpisano crtežom majmuna s vampirskim zubima i pentagramom oko vrata – Moninim simbolom za samu sebe – i još jednim nožem s kojeg su se prelijevala »crijeva roditelja«, te nadgrobni spomenikom za »M i T Barnall« i slovima R.I.P.

Drugo je imalo krupno ispisani naslov: »Vampiri su među nama zauvijek!« kojeg je slijedila jedna jeziva pjesma:

Ostavi me da progutam svoju krv,
Pusti me da sasvim ispijem svoj život.
Zauvijek sija svjetlost svijeće
Kroz prazninu moje duše.
Ne diraj vatru, kaže stara rana,
Moja će krv proključati kad za to dođe vrijeme.
Kad zlo ugasi moj plamen,
Iskra života će nestati...

»Vjerujem da sam ja vampir«, napisala je Mona u jednom pismu.

»Mi smo posvuda. Ako ubiješ jednog od nas dočepat ćemo te se. Neprestano te posmatramo, čuvaj se! Ja sam dijete noći. I ti si dijete noći... Osjećam da bih se mogla zapaliti. Ništa me ne može povrijediti jer sam vampir.«

U drugom pismu, na komadu papira iz bilježnice naškrabanim crtežima lišća marihuane, vampira, mjeseca i zvijezda, napisala je: »Moja su crijeva gladna tih fantastičnih stvari... Ja j-no trebam da se ubijem, moramo ubiti tvoje roditelje. Škola je j-na kučka, ubij i mene sa svojim roditeljima, a onda ubij i sebe da ne ideš u zatvor. Léi ćeš u zatvor.«

Bila sam zapanjena, toliko ošamućena da sam jedva podigla telefonsku slušalicu. Ali jesam, i kada sam dobila Brada, rekla sam mu da odmah dođe kući. Čim je stigao sjeli smo, i u mrtvoj tišini čitali pisma, jedno po jedno, sve dok nismo došli do kraja svežnja.

Većinu pisama je napisala Cassiena najbolja prijateljica, ali kako smo kasnije otkrili – preko djevojčine majke, a i samim Cassienim priznanjem – i ona je pisala slična pisma. U svakom slučaju, pisma koja smo mi posjedovali jasno su govorila da, čak iako nije nosila glavnu odgovornost u stvaranju fantazija o ubojstvu na papiru, naša je kćerka u najmanju ruku bila voljan suučesnik.

* * * *

Stručnjaci kažu da se suština dobrog roditeljstva nalazi u dobrom savjetovanju, i ovo je do određene mjere zasigurno točno. Ono što ne objašnjavaju, je teška istina da će ponekad – usprkos najvećim naporima roditelja i rođaka, nastavnika i prijatelja – dobro dijete poći lošim putem, i najviše što možete učiniti je da priznate svoje slabosti i počnete skupljati komadiće. Što se tiče Cassie, Brad i ja smo morali priznati da postoji cijeli jedan dio njenog života o kojem znamo veoma malo.

Znakova je bilo, svakako. Iako je Cassie bila u devetom razredu kada smo pronašli pisma, ona se polako otkidala od nas još od petog ili šestog razreda, kada se počela držati Mone i ignorirati druge prijatelje. Već tada smo Brad i ja bili zabrinuti zbog njihovog prijateljstva, posebno zato što Mona nije bila u stanju da odraslu osobu pogleda u oči. Postojalo je nešto čudno i nezdravo u njihovoj privrženosti.

U osmom razredu, kada je Cassie počela odbacivati naše vrijednosti i pravila u korist Monina mišljenja, pokušali smo da kontakt

između njih dvije svesti na najmanju moguću mjeru, potaknuti Cassie da se druži s drugim djevojkama. Bilo je beskorisno: uporno je inzistirala na tome da jednostavno nema nikog drugog s kim bi bila bliska, tako da smo se povukli. Ako postoji išta od čega majka neće odustati u vezi sa svojom kćerkom, to je nada da će ova uvijek imati barem jednu dobru prijateljicu koja će ju pratiti u njenim usponima i padovima tijekom srednje škole.

Svejedno, ja sam imala snažan osjećaj da nešto nije kako treba, i bez obzira na to koliko me puta Cassie otkačila riječima: »Oh, nije ništa loše. Dobro sam«, ja sam znala da nije tako. Ali još uvijek nije postojalo ništa u što bih mogla uprijeti prstom.

Cassie je, kao i svaki drugi tinejdžer, bila dobra u pretvaranju. Ostajala je u školi nakon nastave jer: »Moram popraviti ocjenu iz umjetnosti« (nema veze što se tamo puši marihuana i opija, i da, nasuprot onome u što nas je uvjeravala, u toj prostoriji nije bilo nadzora od strane profesora). Pokazivala nam je svoje nove super CD-e, premda ne i one za koje je znala da ih nećemo odobriti. Upoznala nas je s Rickom, školskim kolegom koji se činio dovoljno bezopasnim, ali je dala sve od sebe da ne saznamo ništa o njegovom petljanju u sotonske obrede i o problemima koje je imao kod kuće. (Ja sam kasnije postala toliko zabrinuta u vezi s Rickom da sam otišla zamjeniku direktora na informacije o njemu. On mi je potvrdio da je dečko bio »izvan kontrole«, ali je rekao i da se ništa ne može učiniti: čak ni njegovi roditelji nisu mogli izaći nakraj s njim.)

Gledajući unatrag, Cassiena promjena iz povjerljivog djeteta u zlovoljnog stranca bila je tako postepena da nas je to potpuno zaslijepilo. Tek kada smo počeli dobivati pozive iz srednje škole Beaver (ovo nije njen pravi naziv) o njenom neprisustvovanju nastavi, kada su se u đlačkoj knjižici pojavile neočekivane dvojke i jedinice, i kada smo je uhvatili u jednoj od mnogih sitnih laži – tek tada smo stvar shvatili mnogo ozbiljnije. Gubili smo našu kćerku.

Jednog dana, nakon što je povezao Cassie iz škole, Brad je došao kući, uznemiren zbog okultnih simbola koji su »dekorirali« apsolutno sve što su njeni prijatelji stvarali na dodatnom satu umjetnosti. Nekoliko dana kasnije, kada sam ja došla po nju nakon još jedne umjetničkog druženja poslije nastave, posebno sam se uznemirila. Cassie je radila na svom projektu, ali je s njom za istim stolom, u svojoj crnoj odjeći i s crnim tušem oko očiju i nakitom od lanaca, sjedio Rick s Monom priljubljenom uz njegove grudi.

Možda je ovo samo karakteristično ponašanje jedne majke, ali postoje trenuci kada vam vaš stomak kaže da nešto nije u redu, i kada ste sigurni da to nije samo zato što ste »van dodira« sa sljedećom naraštajem. Ovo je definitivno bio jedan takav trenutak. U sobi se osjećao strašan pritisak, vladala je atmosfera ugnjetavanja i ja sam željela da moja kći izađe van iz toga.

Drugi put sam, sjećam se, povezla Cassie i njene prijateljice, i razmišljala kako je čudno što, kada uđe u auto, Mona prekriži ruke i poginje glavu. Nikada se nije obraćala ni meni ni Bradu – još gore, odbijala je uopće primijetiti naše prisustvo; u najboljem slučaju bi promrmljala »zdravo« – ali ovo je bilo više od nepristojnosti. Čini se da je meni kao neprijatelju davala signal, izazivajući me kako zna da sam ja smetnja njenom odnosu s Cassie, i mrzila me zbog toga.

Brad je uglavnom imao više sreće od mene i uspješnije je dopirao do Cassie, a ona je prema njemu često bila ljubazna. Što se tiče mog odnosa s njom, čini se da smo se stalno sudarale oko nečega. Cassiene ideje o muzici, naprimjer, bile su neprestani uzrok svađe u našem domu. Tijekom zadnje dvije godine svog života slušala je sve što dolazi od Cranberriesa i Pet Shop Boysa do Jars of Clay i The Kry, s čime smo se slagali, ali u devetom razredu njen ukus nije bio ni upola tako blag. Neke od stvari koje je slušala bile su takve da nam se dizala kosa na glavi.

S druge strane, čak i kad vam se ne sviđaju bendovi koje sluša vaše dijete, to nije lako zaustaviti jer to isto slušaju »svi drugi« u školi. U svakom slučaju, govorite sebi kako ste se i vi bunili protiv ukusa svojih roditelja dok ste bili u srednjoj školi, pa je i ovo možda smo jedna od faza u razvoju djeteta. Možda se ne trebate toliko uznemiravati zbog toga.

Ne znam točno kada je to bilo, ali Brad je u jednom trenutku počeo preispitivati nešto od Cassiene muzike i shvatio da sve to nije bila »samo« zabava.

Usprkos bezopasnom izgledu omota, stihovi su sami po sebi nosili nepogrešivu poruku. (Nekoliko godina kasnije, zapitali smo se nismo li propustili važan znak ne shvaćajući vezu između emocija izraženih u tim pjesmama i Cassiene osobne unutarnje borbe.) Jedan isječak iz pjesme Marilyn Mansona, rok grupe koja se slušala među svim njenim prijateljima u to vrijeme, i omiljene grupe dvojice momaka koji su u školi Columbine ubili Cassie, je prikladan primjer:

...Udario sam se da mogu zaspati
 Ono što si sijao ja ću ubrati
 Ranit ću sebe, vidiš i sam
 Jer želim da ja nisam ja i da znam...

Bijesan sam danas pomalo,
 Režem svoj zglob – nije mi stalo...
 Ali tvoje selektivne procjene
 I dobrog momka ocjene
 Meni ne znače j-no ništa
 Uzmi svoju pušku, uzmi svoju pušku...

Ježim se pri pomisli gdje bismo mogli biti danas da nisam slučajno naišla na ta pisma. Ona su nas zaista probudila.

Brad i ja sjedili smo na krevetu u stanju šoka, uznemireni, pod udarom onoga što smo otkrili. Dio mene je želio sve to odbaciti i reći kako to nikako ne može biti istina, da je sve to noćna mora iz koje ćemo se uskoro probuditi i biti u stanju nastaviti s božićnim praznicima. Ali, u svojim rukama smo držali razlog naših najvećih strahova, i morali smo uraditi nešto u vezi s tim.

Pitanje je bilo što.

Na kraju je bilo jasno da s tim nećemo moći izaći nakraj sami, pa smo kontaktirali Moninu majku, šerifov ured i našeg pastora iz crkve West Bowles Community. Također smo kopirali jedan set pisama za Monine roditelje i jedan za nas. (Original je šerif morao unijeti u dosje.) Onda smo sjeli i čekali da dođe Cassie.

Kada je uletjela u kuću, zaustavili smo je i rekli joj da smo pronašli pisma. U prvom momentu je pokušala sve potcijeniti: »Oh, nismo mislili ništa loše...« Onda se, čim je shvatila da nismo spremni da ju izvučemo iz škripca, razbjesnila vrišteći. Kao prvo, mi smo pretjerali jer ona nikada nije ozbiljno mislila ubiti nas niti bilo koga drugog, i nikada ni u snu ne bi pomislila uraditi nešto takvo. Kao drugo, pogazili smo njena prava pretražujući njenu sobu bez njene dozvole i uzimajući stvari koje nam nisu pripadale. Kao treće, obzirom na to da je očigledno kako u nama nema nimalo ljubavi za nju, našu jedinu kćerku, ona će nas osloboditi tereta tako što će pobjeći i ubiti se. Bila je modra od gnjeva.

Cassiena obrana nije nas nimalo iznenadila, ali je otvorila pitanja na koja ćemo se morati naprestano vraćati u mjesecima nakon tog prvog suočavanja. Na njenom bdijenju – i bdijenju za četrnaestoro

drugih koji su skupa s njom poginuli u školi Columbine – ta su pitanja ponovo izašla na površinu. Jesmo li Brad i ja, kako su tvrdile Cassie, Mona i Monina majka, »previše napuhali cijelu stvar?« Nismo li, prekoračujući granice razumnog roditeljstva i ignorirajući Cassieno »pravo na privatnost,« tražili probleme koji su i uslijedili?

Međutim, na dan kada smo otkrili pisma puna mržnje, nije bilo vremena za premišljanje. Osjećala sam da imamo posla s mogućnošću ubojstva i bojala sam se za svoj život. Uz svu svoju pravičnost i nepristranost, Brad nikada nije prijetnje smrću uzimao tako uzbiljno kao ja. On je smatrao da je sav Cassien gnjev bio samo njen način davanja oduška – način na koji nam je pokazivala koliko je duboko osjećala sve što se dešavalo oko nje. Ja nisam bila tako sigurna u to. Kada je osoba obuzeta zlom zamisli, nije više važno je li ona samo nemirni tinejdžer ili opasna odrasla osoba: to zlo samo po sebi ima moć. Ako je postojala makar i najmanja mogućnost za Cassiene krvave planove da nas ubije, ja sam htjela biti sigurna da šerif zna odakle početi.

I nešto još važnije, bili smo uplašeni za Cassie. Zapravo, toliko smo se bojali za nju da smo smatrali kako nemamo vremena da zastanemo i razmislimo o najprimjerenijoj reakciji. Cassie je išla ka rubu litice i morali smo ju odmah povući nazad. Nije bilo izbora.

* * * *

Nakon što smo kontaktirali Georga, on je razgovarao s Daveom, koji je također bio pastor u crkvi West Bowles, a kako se te večeri održavao sastanak mladeži, Dave je predložio da dovedemo Cassie kako bi se pridružila drugim tinejdžerima u večernjim aktivnostima.

Njoj se ta ideja u početku uopće nije dopala, a nije ni meni. Bila sam uvjerena da će pobjeći ili uraditi nešto nasilno. Na kraju smo ipak odlučili ju odvesti. To će Bradu i meni dati bar malo vremena da se saberemo.

Kasnije je Brad otišao u okružni sud da šerifu preda pisma, dok sam ja ostala paziti na kuću. Nikada neću zaboraviti tu večer, dok sam sjedila za stolom u blagovaonici s poražavajućim osjećajem straha i tuge, i razmišljala: »Sada je svršeno s Cassie. Izgubili smo ju zauvijek.« Ne mogu se sjetiti jesam li to tada shvatila, ali sada vidim da smo ju zapravo izgubili davno prije toga. Nikada neću saznati kako smo uspjeli preživjeti zbrku narednih tjedana.

Kada nije bjesnila, Cassie je sjedila i sumorno šutjela, neprestano nam se rugajući prijateljima kako će pobjeći. Usred svega toga, ja sam morala i na operaciju. Nakon toga smo djecu odveli mojim roditeljima u Grand Lake i tamo proveli nekoliko dana, ali to je slabo pomoglo u ublažavanju bilo čije nervoze. Bio je to najgori Božić koji sam ikad imala. Dan za danom, tjedan za tjednom, Cassie bi buktala u napadima gnjeva i očaja, i nikada nismo sa sigurnošću znali što je sljedeće što će reći ili učiniti. Počela sam bojati ustati ujutro. Brad se sjeća:

Kada bi Cassie postala iritirana u vezi s nama – mislim, zaista iritirana – vrištala bi o tome kako je nesretna, i kako nije bilo pošteno s naše strane što smo joj pregledali sobu. Plakala bi, vrištala i vikala: »Ubit ću se! Želite li me gledatiti? Učinit ću to, samo gledajte. Ubit ću se. Staviti ću nož upravo ovdje, pravo kroz moje grudi.« Pokušavao sam je smiriti razgovarajući s njom, ili milujući je i čvrsto je držeći dok sam joj govorio koliko ju njena majka i ja volimo.

Bilo je trenutaka kada je reagirala toliko iracionalno da sam ju želio ošamariti, samo da je prisilim da se urazumi. Ali nikada nisam. Umjesto toga sam ju još čvršće grlio, privlačio ju sasvim blizu sebi, i govorio opet, i opet. »Volim te, Cassie, i ne želim vidjeti kako radiš bilo što što bi te moglo povrijediti. Ne želim vidjeti kako ti se dešava išta loše.«

Nakon Cassiene smrti, slučajno smo naišli na neobičan podsjetnik ovih užasnih dana: spiralama uvezanu bilježnicu u njenoj sobi u kojoj je svojom rukom opisala taj period. S nadnevkom 2. siječnja 1999. – izgleda da je to bio dio nikada poslanog pisma:

...Ne mogu riječima objasniti koliko sam bila povrijeđena. Nisam znala kako da se nosim s tom boli, pa sam samoj sebi doslovno fizički nanosila bol. Možda je to bio moj način izražavanja tuge, gnjeva i depresije... Zaključala bih se u kupatilo i udarala glavom o ormarić. Isto sam tako udarala glavom i o zidove moje sobe. Danima su me opsjedale misli o samoubojstvu, ali sam bila previše uplašena stvarno to i uraditi pa sam »napravila kompromis« tako što sam grebala svoje ruke i ručne zglobove oštrom metalnom turpijom sve

dok ne bih prokrvarila. Boljelo je samo prvih nekoliko minuta, a onda bih utrnula. Kasnije bi, međutim, tako jako peklo, za što sam ja mislila da sam svakako zaslužila. Još uvijek imam ožiljke.

* * * *

31. prosinca – na novogodišnju večer – sastali smo se s Monom, njenim roditeljima, istražiteljem i detektivom iz Odjela za maloljetne prestupnike. Ulazeći u prostoriju u kojoj je sastanak trebao biti održan, šokiralo nas je otkriće da Monini roditelji ne da nisu bili potreseni onim što smo otkrili u vezi prijateljstva naših kćeri, nego su se prema nama postavili otvoreno neprijateljski. Kada je Brad prešao preko sobe da bi se rukovao s Moninim ocem, ovaj je podigao ruke i odmahujući na Brada rekao: »I ne misli na to.« Tijekom cijelog sastanka ni on ni Monina majka nisu doprinijeli ničim osim što su se, mrmljajući, žalili na posljedice i na to kako je okrutno na ovakav način prekinuti petogodišnje prijateljstvo.

U jednom trenutku Brad je jasno dao do znanja da mi ne smatramo kako je Mona na bilo koji način gora od Cassie, da obje djevojke snose jednaku krivicu, te da na ovome trebamo zajedno raditi kako bismo kroz to prošli s našim djevojčicama. Nije bilo koristi. Monina majka je priznala kako pisma nisu bila »podobna« i da ju je njihov sadržaj učinio »nesretnom«, ali nije mogla razumjeti zašto smo osjećali potrebu da na njih privučemo pažnju zakona, ili da u sve to upetljamo njenog supruga. Ako bi ikoga trebalo kriviti za ponašanje djevojčica to smo bili mi, zbog našeg neprestanog upozoravanja da ćemo Cassie ispisati iz srednje škole Beaver i poslati je u privatnu školu ako ne popravi svoje vladanje.

Na svu sreću, detektiv i istražitelj su situaciju shvatili jednako ozbiljno kao i mi, i podržali našu želju za sudskom naredbom o zabrani, koja će Monu spriječiti da nastavi kontaktirati s Cassie. Između svega ostalog, šerif je rekao Moninim roditeljima da su njena pisma bila najgora od svih koje je vidio tijekom više od jednog desetljeća rada s maloljetnim delikventima, te ih upozorio na to da ako Mona ima bilo koju vrstu ranijih prijestupa ili policijski dosje, morat će biti pozvana pred suca. Oni još uvijek nisu pokazivali ni iznenađenje ni žaljenje.

Brad i ja smo sjedili na jednoj strani sobe, dok je Cassie bila na drugoj, s Monom i njenim roditeljima. Još uvijek mogu osjetiti

hladnoću koja je izbijala iz njih dok su nas gledale s visine. Niti ću zaboraviti kako je Monina majka otpratila Cassie do njihovog auta nakon sastanka, tapšući je po ramenu i ponovo je uvjeravajući, kao da želi reći: »Oh, dušo, sve je uredu, Bernallovi su samo zlobni ljudi.« Kasnije smo otkrili da su bili spremni odvesti Cassie svojoj kući, ukoliko ova odluči pobjeći od nas.

* * * *

Nepotrebno je reći da nas je sastanak u šerifovom uredu uvjerio kako, više nego ikad, trebamo zaštititi Cassie od svakog utjecaja koji bi je udaljio od nas, uključujući i njene prijatelje. To je, na neki način, najteža stvar koju kao roditelji možete uraditi: inzistirajući povući liniju i reći. »Ovo prestaje upravo ovdje.« Nismo ni mislili da će biti lako. Znali smo da riskiramo možda i veću borbu od one koja se aktivirala pronalaženjem pisama. Znali smo da u pooštavanju discipline prema Cassie uvijek postoji vjerojatnost da je samo još više udaljimo od sebe. Ipak, dio mene je bio tako bijesan na Cassie da mi skoro nije bilo stalo. Eto tu te djevojke, toga djeteta koje sam nosila devet mjeseci i voljela svim svojim bićem, i govori mi kako me mrzi! Kako me je mogla tako izdati? U isto vrijeme, nije bilo govora o predaji obeshrabrenju ili priznavanju poraza. Brad i ja smo uvijek imali određeni osjećaj o onome što bi bilo najbolje za našu djecu, a sada smo bili odlučni da taj osjećaj slijedimo. I slijedili smo ga.

20. prosinca – dan kada smo pronašli pisma – je bio zadnji dan škole prije božićnog odmora, pa je jedna od prvih odluka bila da nećemo dozvoliti Cassie da se vrati u Beaver: od sad će ići u privatnu kršćansku školu. Povrh toga, počeli smo s redovnim pretresanjem njene sobe i torbe, kontrolirajući (ili u najmanju ruku pokušavajući kontrolirati) njene telefonske pozive, i zabranjujući joj da napušta kuću bez naše dozvole. Naposljetku smo joj rekli da više nikada ne može imati nikakve kontakte s Monom ili bilo s kim drugim iz starog društva. Cassie je, naravno, bila izvan sebe od bijesa. Kao i Mona, koja joj je napisala poruku kako smo mi najgluplji roditelji na svijetu ako mislimo da će ispisivanje Cassie iz državne škole bilo što popraviti. Bila je sigurna kako će to samo »učiniti stvari milijun puta gorima«. Osim toga, Mona je željela znati kako je uopće moguće da mi sebi možemo priuštiti privatnu školu? Zar to ne košta novaca? Pismo je završavalo ovako: »Zaboga,

sve što mogu reći jeste, da ja imam tvoje roditelje oni bi odavno bili pokojni. Ali dosta o njihovoj odvratnoj gluposti. Hajde da sada odlučimo kako ćemo ih ubiti...»

Postojala je samo jedna aktivnost u kojoj smo Cassie dozvolili da učestvuje, a to su bili sastanci mladih u crkvi West Bowles. Nije crkva sama po sebi bila važna za nas. Niti smo bili zainteresirani za pokušaj »spašavanja« Cassie. Sve što smo znali bilo je ovo: iako je naš odnos bio poremećen, voljeli smo je iz dubine duše i željeli smo pronaći novu životnu snagu na mjestu na kojemu neće dolaziti u iskušenje da se vrati svom starom samouništavajućem putu. Sve što smo željeli bilo je da Cassie bude uistinu sretna, a to do tada nije bila, čak ni pod svojim uvjetima.

Dave (naš pastor za mlade) još uvijek se sjeća noći u kojoj smo došli kod njega vidjeti postoji li ikakav način na koji bi nam mogao pomoći:

Prvi put sam se susreo s Cassienim slučajem na sastanku s njenim roditeljima. Nakon što smo pregledali pisma koja su pronašli, sjedili smo i razgovarali o njoj, kao što često radimo s roditeljima djece koja su dio naše grupe mladih, ili sa samom djecom. Razgovarali smo o ljubavi, ali i o vođenju čvrstom rukom. Rekao sam im da imaju dvije alternative: mogu je ili zaključati u kuću i presjeći telefonske žice i sve to dok se ne vrati na pravi put, ili pustiti da sve teče svojim tijekom – ostaviti sve tako kako je dok ona ne odraste i nadati se da će preživjeti. Rekao sam im da slobodno mogu dovesti Cassie na naš sotonak mladih, i da ćemo dati sve od sebe da joj pomognemo, ali pored toga nikada nisam Cassie dao nadu. Sjećam se kako sam odlazio s tog sastanka govoreći sebi: »Dat ćemo sve od sebe, ali s ovom curom će biti teško. Ona je gotova, nedostižna. Nema šanse da će se ikada oporaviti od onoga što je radila.«

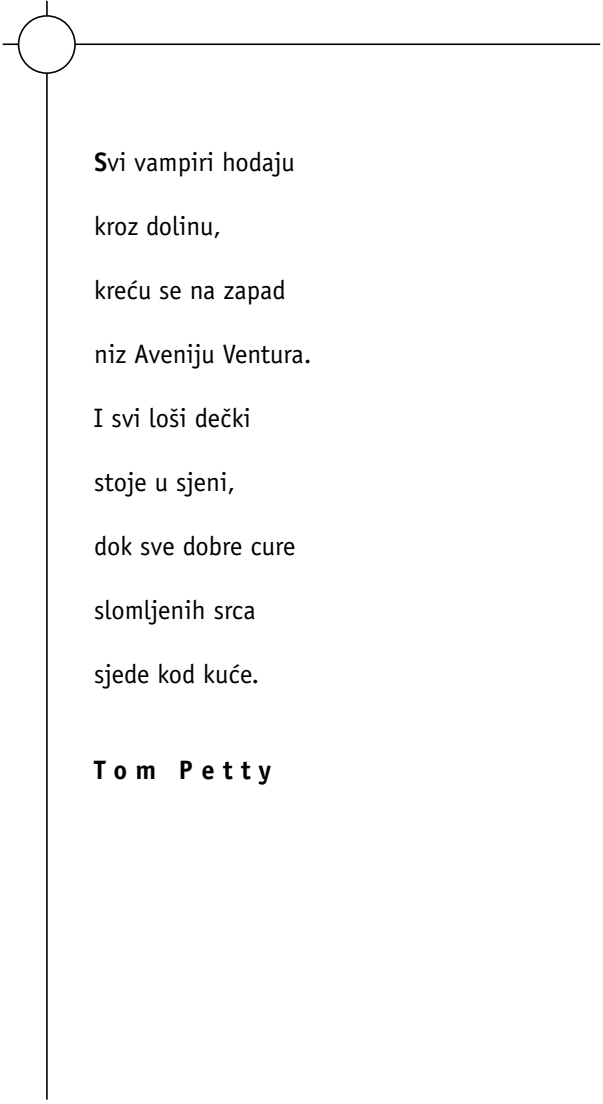
Na početku se činilo da će Dave biti upravu. U pismu prijatelju, s nadnevkom na 4. siječnja 1997., Cassie je napisala:

...Pisma koja su pronašli u mojoj sobi zaista su bila grafička, čak su imala i slike o tome kako ćemo ubiti moje roditelje. Tako sada znaju sve o pušenju, piću i

svemu tome, plus o toj sasvim neozbiljnoj stvari oko ubojstva. S-, sada ne mogu razgovarati sa svojim najboljim prijateljima, Monom i Judy, i drugim prijateljem Rickom. Ako vidim Monu ili budem razgovaralam s njom, šerif će izdati naredbu o zabrani pristupa. Da, moji roditelji su kontaktirali policiju! Mislim da su totalno napuhali ovu stvar iznad svih mjerila. Ja nisam ovisna o alkoholu ili cigaretama. Nisam narkoman, samo sam u osnovi jako usamljena i depresivna i mrzim svoje roditelje. Nadam se da tvoj život ne zaudara kao moj. Pokušala sam pobjeći, ali su me uhvatili. Ipak, ima jedna dobra stvar, iskrast ću se iz kuće da odem na koncert Marilynna Mansona. I Mona i Rick će biti tamo, pa ako ništa drugo, bar ću ih tada vidjeti.

Kućno bojište

Svi vampiri hodaju
kroz dolinu,
kreću se na zapad
niz Aveniju Ventura.
I svi loši dečki
stoje u sjeni,
dok sve dobre cure
slomljenih srca
sjede kod kuće.

T o m P e t t y

4. Kućno bojište

Većini ljudi sadržaj Moninih i Casseinih pisama može izgledati kao tipično tinejdžersko tračanje, a ono to na određeni način i jest. Ako jezive ilustracije ostavimo po strani, ostaje jednostavna životna činjenica da tinejdžerice zaista govore stvari poput: »Ubit ću majku ako me ne pusti van.« Ali gdje treba povući crtu između ispraznih prijetnji i onih pravih?

Tri tjedna nakon Cassiene smrti jedan moj prijatelj razgovarao je s učenikom iz škole Columbine, čiji je brat poznavao njene ubojice. Bilo je očigledno da se jedan od njih, Eric, hvalio kako je kupio bocu propana, koju je kasnije iskoristio u pokušaju da raznese školsku blagovaonicu, ali nitko ga nije shvatio ozbiljno.

Prema Annetti, Cassienoj prijateljici koja također pohađa školu Columbine, usputni razgovori o nasilju i smrti su toliko uobičajeni u školi, da je tek nekolicina ljudi zaista oprezna kada ih slučajno čuje. Kada je jedna djevojka s nastave španjolskog jezika rekla da preko vikenda ide u mrtvačnicu, kako bi vidjela leševe i naučila kako ljudi umiru, pomislila je da je to »prilično čudno«, ali kada je djevojka rekla da je to za knjigu koju piše, Annette se umirila. »Samo još jedna osoba koja pokušava privući pažnju«, pomislila je.

Nekoliko dana kasnije, ista djevojka došla je u razred govoreći o noževima i sjekirama koje ima kod kuće, te o tome da ih želi donijeti u školu da bi mogla pokazati prijateljima kako radi »super stvari s lažnom krvlju«. »Više jednostavno ne znate što treba shvatiti ozbiljno, a što ne«, kaže Annette. »Taman pomislite kako oni pričaju nešto samo da bi privukli pažnju, a većina njih vjerojatno radi upravo to, a onda se dogodi nešto – kao s Ericom i Dylanom – da se počnete držati na odstojanju.«

Amanda, školska kolegica koja je bila vjerojatno najprisnija Cassie u vrijeme smrti, misli isto:

Ja sam prošla kroz fazu sličnu Cassienoj – ne kroz vraćanje, niti išta takvo, ali kroz fazu u kojoj sam se

družila s lošim društvom samo zato što sam se s njima osjećala prihvaćenom. A to je sve što sam tražila. Riječ je o usamljenosti: smatrate da niste dovoljno dobri za bolje društvo, pa ćete učiniti bilo što samo da budete prihvaćeni bilo gdje, da se osjećate kako ste bar dio neke grupe. Što se dogodilo u Cassienom slučaju, ja ne znam. Ona mi je rekla da ju je u sve to uvukla Mona. Ne mislim da su one sjele i donijele odluku govoreći: »Danas ćemo se uključiti u tamne stvari«. Ne mogu sebi predstaviti kako to rade. Ali ipak nije sve bilo bezazleno. Rekla mi je da su na kraju svega toga zapravo planirale ubiti jednu od njihovih nastavnica.

Tijekom prvih nekoliko mjeseci nakon što smo Cassie ispisali iz srednje škole Beaver, nekoliko puta mi je prošlo kroz glavu da smo možda s njom bili prestrogi.

Od toga vremena sam ipak postala dodatno uvjerena da nismo bili preoštri.

U kasno ljeto 1997., u Lakewoodu, obližnjem predgrađu, prijatelji nisu povjerovali jednom četrnaestogodišnjaku koji je rekao da će ubiti svoje roditelje a onda s djevojkom pobjeći u Kaliforniju. Sljedećeg je dana, uz pomoć bliskog prijatelja, napao svog oca mesarskim nožem i zamalo ga ubio. Nakon ovog pokušaja ubojstva, u njegovoj su sobi pronađene sotonske gravure i drugi magijski pribor.

U rujnu iste godine, Brad i ja smo u novinama čitali o sličnom događaju: maturant srednje škole pucao je i ubio svog poočima, očigledno nakon jedne svađe pred televizorom, a onda otišao u garažu i pucao u sebe. Nekoliko mjeseci kasnije, u našem području dogodilo se još jedno ubojstvo djeteta – roditelj; ovaj put žrtva je bila Highlands Ranch, žena koju je vjerojatno ubio njen sedamnaestogodišnji sin, a onda je bacio u prtljažnik obiteljskog auta.

U vrijeme kada tobože mirna predgrađa kao što je naše, naseljena srednjom klasom, odgoje djecu koja su sposobna učiniti nešto ovakvo, počinjete shvatati da priča nije samo priča. U Cassienom slučaju ona je, naprimjer, bila rezultat ogromnog ponora koji je stvoren nedostatkom komunikacije i odbojnosti među nama – ponora koji samo vrijeme, ljubav i pažnja mogu premostiti. Čak iako nas ona nikada uistinu nije namjeravala ubiti, teško bismo mogli ignorirati njene komentare o ostvarivanju te ideje.

Sada, skoro tri godine nakon tog događaja – i u svjetlu ubojsta-

va u školi Columbine – za mene je bilo otkrivenje čuti Daveova razmišljanja o ovim događajima:

Ispisivanje djeteta iz jedne škole i upisivanje u novu, obučavanje toga djeteta ili rad na bilo čemu drugom što se mora uraditi da bi ga se zaustavilo – sve to može izgledati kao zatvaranje tog djeteta. Ali to mu zapravo daje mogućnost potpuno novog života. To sam rekao velikom broju roditelja. Mnogi od njih jednostavno prekinu vezu. Kažu: »Pa ona je ionako već imala seksualne odnose pet ili šest puta«, ili »Ja znam da je on u lošem društvu, ali ne možete zabraniti djetetu da viđa svoje jedine prijatelje«. Oni su zabrinuti, ali ne mogu zamisliti učiniti nešto što bi zahtijevalo žrtvovanje, tako da se pretvaraju kako sve to i nije tako strašno.

U skoro svakom slučaju vidio sam da, kada roditelji zauzmu čvrst stav, to djeluje. To otvara jedan potpuno novi odnos. U početku, naravno, imate rat, jer će dijete pružiti otpor, ali duboko u svom srcu ono govori: »Sviđa mi se ovo. Volim što je moja majka počela razgovarati sa mnom. Sviđa mi se što moj otac dolazi ranije kući da bi me vidio.«

Kad god vidim povrijeđeno dijete, upitam se koliko često ga otac zagrli ili potapše po ramenu, ili koliko često njegova majka kaže: »Volim te« ili »Daj da ti pomognem.« Većina ove djece ima roditelje, ali jesu li ti roditelji uistinu tu za njih?

Ako nas bilo što može opravdati zbog načina na koji smo reagirali na Cassieno ponašanje, to je onda njeno priznanje koliko je daleko otišla. Prema Jamie, kolegici koju je upoznala još u privatnoj školi, sama Cassie je rekla da njene nasilne fantazije nisu bile samo prazna priča. Ona se osjećala uistinu obuzeta stvarnom silom tame, i trebali su joj mjeseci da je se oslobodi. Dio toga je činjenica da je svoju dušu predala sotoni. »Ne znam je li to bilo stvarno ili samo simbolično«, nedavno mi je ispričala Jamie. »No, nema razlike. Ona je u svom umu zaista sebe stavila u takvo ropstvo.«

U jednom autobiografskom eseju, koji je Cassie napisala za uradak iz engleskog jezika ranije ove godine, priznala je: »Tijekom cijelog tog perioda, ja sam mrzila svoje roditelje i Boga najdubljom i najmračnijom mržnjom. Ne postoje riječi kojima bih precizno

opisala crnilo koje sam osjećala...» Iako smo Brad i ja ovaj esej prvi put vidjeli tek nakon Cassiene smrti, ni jedno od nas nije bilo iznenađeno. Mnogo ranije smo osjetili da je u Cassie i njenim prijateljima djelovalo nešto zaista zlo.

Nešto što nikada neću zaboraviti o danu kada smo pronašli pisma je molitveni hod kroz kuću. Brad je otišao šerifu, a ja sam se sjetila da je njegova majka jednom rekla nešto o tome kako treba proći kroz apsolutno svaku prostoriju u kući i pokriti ju molitvom tražeći od Boga zaštitu. U prvom trenutku sam pomislila kako je to malo čudno, ali kako sam bila očajna, svejedno sam to učinila. Sjećam se kako sam došla do vrata Cassiene sobe ne mogavši se natjerati da uđem unutra. Ne mogu to sasvim opisati, ali osjećalo se kao da se zrak u toj sobi mogao sjeći nožem: atmosfera je bila toliko teška i napeta.

Naposlijetku sam ušla unutra, sjela na Cassien krevet i počela plakati. Plakala sam i plakala, ali sam se i molila za Božiju zaštitu nad mojom kćerkom i nad svim njenim nemirnim prijateljima. Ako sam u tom momentu išta zasigurno osjećala, onda je bilo to da imamo posla s nečim mnogo većim od grupe pobunjenih tinejdžera. Znam da nije naročito moderno reći, ali osjećala sam da se nalazimo u duhovnom ratu.

* * * *

Kako su se dani pretvarali u tjedne, a onda u mjesece, naša borba da Cassie pridobijemo za suradnju razvila se u sveopći rat. Najveća prepreka našem odnosu ostalo je njeno inzistiranje da, korištenjem njenih pisama protiv nje (kako je to ona rekla), gazimo njena prava. Ali mi smo ostali vjerni svojim načelima. Brad je neprestano uvjeravao Cassie kako mi znamo da ona nije glupa; jednostavno nije bila dovoljno zrela da samostalno donosi dobre odluke. Rekao joj je:

Gledaj, Cassie. Moraš vjerovati da postoje drugi načini za rješavanje tvojih problema. Prije svega ovoga družila si se s djevojkom koja ti je rekla da nas moraš ubiti, a sada govoriš kako ćeš ubiti sebe. To nije naročito pametno...

Ti nisi glupa, ali se ne ponašaš racionalno. Kada si bila mala, nisi mogla vidjeti plamenike na štednjaku. Mi smo ti rekli da ćeš se, ako staviš ruku na njih, opeći, i ti si nam

morala vjerovati na riječ. Sada je isto tako. Ima stvari koje ne možeš vidjeti niti razumjeti, pa ćeš mi morati vjerovati na riječ. Morat ćeš imati povjerenja u nas, Cassie. Morat ćeš vjerovati da te volimo i da ti nikada nećemo dati loš savjet.

U svakom slučaju, kada bi Brad na ovaj način razgovarao s Cassie, pokušavajući je stišati i umiriti, to bi – prije ili kasnije – uvijek djelovalo. Pretpostavljam da je bila dovoljno pametna da shvati kako nikada više nigdje neće otići dok se ne sabere, prestane s iracionalnim izlivima bijesa i suoči se s činjenicama takvima kakve jesu.

Drugi gorući predmet debate bila je, bar u Cassienim očima, njena tvrdnja da je držimo kao zatvorenika u njenom vlastitom domu. Zapravo, mi smo joj od samog početka rekli kako smo joj voljni dati druge opcije ako odbija živjeti s nama, te smo joj ponudili nekoliko alternativa. Mogla je otići u Englesku živjeti s Bradovom sestrom, ili u Grand Lake, s mojom rodbinom, u Teksas, s Bradovim ocem i pomajkom, a imali smo i druge rodbine. Rekli smo joj da, što se nas tiče, može i pobjeći ali da bi tim činom mogla zaglaviti u skrbničkoj obitelji. Jedino što joj nećemo dozvoliti jest to da nađe stan s prijateljicom ili prijateljem. Ali, upozorili smo je i da će onog trenutka kada donese odluku da ostane s nama, sve biti po našim uvjetima, te da se nećemo premišljati. Kao što joj je Brad kratko rekao: »Nema slobode, nema prava, nema privilegija, nema povjerenja. Morat ćeš početi pošteno od samog početka i sve ovo naprijed rečeno ponovo zaslužiti.«

* * * *

Nadali smo se da će upisivanje Cassie u školu Christian Fellowship biti odgovor na bar neke od problema koje je imala, a, na duže staze, dokazalo se da je to bio korak u pravom smjeru. Međutim, u početku je taj korak sve pogoršao. Školski dani su se sastojali od zamornih prepiranja, počinjući s mojim odvoženjem Cassie i Chrisa u CFS ujutru. (Chrisa smo ispicali iz njegove osnovne škole istog dana kada smo prebacili i Cassie, premda su u njegovom slučaju problem bile nezadovoljavajuće ocjene.)

CFS je mala i dobro organizirana škola, tako da smo znali da su male šanse da Cassie može izbjeći nastavu. Međutim, čim bi poslijepodne došli po nju, borba bi se nastavila. Kao prvo, zato

što joj nismo dozvoljavali da išta radi – nema posla nakon škole, nema telefonskih poziva, nema posjeta prijateljima – morali smo kontrolirati svaki korak koji bi napravila. To nije bilo lako i jedini način na koji smo to mogli obaviti je bilo naizmjenično kontroliranje Cassie. Kada bi jedno od nas bilo na kraju snaga, preuzimao bi onaj drugi. Ako bi izašli iz kuće kupiti namirnice, ili obaviti neki posao, ona bi nazvala nekog od svojih prijatelja da dogovori sastanak ili bi se pokušala iskrasti iz kuće. Nismo joj mogli vjerovati i ostaviti je samu ni pet minuta. Ono što smo na kraju uradili – a ja znam da to zvuči krajnje nametljivo – bilo je da iz Cassienog osobnog života uklonimo svaku mogućnost za prijevaru. Svakodnevno smo pregledavali njenu torbu; iznova smo pretraživali njenu sobu da se uvjerimo je li sve u redu (našli smo nova pisamca); čak smo na naš vlastiti telefon instalirali uređaj za snimanje razgovora. Smatrali smo da moramo poduzeti ove mjere, iako su bile drastične, da bismo spasili Cassie od puta u propast kojim je navaljivala ići.

Jednog od prvih dana nakon što smo instalirali uređaj za snimanje razgovora, oboje smo otišli po neke stvari u Wal-Mart. Dok smo bili odsutni, Cassie je nazvala svoje prijatelje. Kada smo se vratili kući otišli smo u našu spavaću sobu, zatvorili vrata i preslušali traku. Cassie je vrištala i psovala i ludirala se na najvulgarnijem jeziku koji sam ikada od nje čula, a sve o tome koliko nas mrzi. Mladić s druge strane žice govorio je koliko je i on sam jadan i očajan, te kako planira okončati svoj život tako što će popiti benzin. (U jednom momentu je Chris upao u taj razgovor, a Cassie je zavrištala i na njega i ispsovala ga. Kao što to često biva, on je bio uhvaćen između lojalnosti prema sestri i želje da bude iskren s nama o onome što nam ona radi iza leđa – vjerojatno zato što ga je to plašilo.)

Nakon nekog vremena, odvezla sam Cassie u West Bowles na sastanak mladeži, a ona se iskrala i otišla tom istom prijatelju. Ovo je učinila više puta, i kada smo to saznali pritegli smo je još više. Nazvali bismo Davea i rekli: »Znamo da vi niste policajac, ali Cassie se počela iskradati. Ako primijetite da je nema – a mi ćemo je dovesti svaki put kada su vam vrata otvorena – molimo vas da nas obavijestite.«

U istom onom eseju za nastavu engleskog jezika, koji sam ranije spomenula, Cassie je pisala o svom gnjevu i frustraciji u to vrijeme:

U privatnoj školi sam bila potpuno jedna i nesretna, a sva druga djeca su me doslovno mrzila, ali morala sam ići svaki dan, čak iako sam lupala nogama, žalila se, vrištala i uopće nisam željela ići... Nekoliko sam se puta pokušala iskrasti, ali su me uvijek uhvatili. Moji su roditelji smatrali da nijedan od mojih prijatelja nema dobar utjecaj na mene. Gina je povremeno imala samoubilačkih ideja, a Mike je bio moj dečko, pa ga oni, naravno, nisu voljeli. Tako, povrh toga što sam izgubila najbolju prijateljicu i svu svoju slobodu, nisam više smjela vidjeti bilo koga od mojih drugih prijatelja niti govoriti s njima.

Između Cassienih prijetnji i nastupa gnjeva, nastavili smo je opominjati da neće ići nigdje – da je njen stari život zauvijek završen, da neće moći vidati svoje staro društvo, niti razgovarati s njima, te da će bez obzira na to koliko mrzi privatnu školu, morati s njom nastaviti. Ponekad bih, dok je vrištala, sjedila pokraj nje, s rukom na njenom koljenu i naglas molila sve dok se ne umiri, a onda bih joj govorila (kao što je neprestano činio i Brad) da ju volim.

Ponekad bih izgubila strpljenje, jer i ja imam strpljenje, ali bih se onda sabrala i pokušala ponovo. Znala sam da ako želimo ponovo izgraditi naš odnos s Cassie se i mi sami moramo potruditi. Radilo se o tome da je nikada ne satjeramo u kut, ili dobijemo bitku samo radi pobjede, nego da pronađemo njeno srce i dopustimo joj da i ona pronađe naše. Sviđalo se to nama ili ne, i mi smo izgubili njeno povjerenje i poštovanje baš kao što je ona izgubila naše, a način ponovnog sticanja svega toga morala je biti dvosmjerna ulica.

Konkretnije rečeno, nismo mogli tražiti žrtvu samo od Cassie, nego smo je i sami morali podnositi. Ja sam, za početak, odlučila da se ne vraćam na posao, bar za neko vrijeme. Nije mi bilo lako to uraditi, jer sam znala da će ostajanje kod kuće zahtijevati daleko veći dio mene nego osmosatni radni dan u kancelariji. Ništa nije tako iscrpljujuće kao pružanje pažnje i vremena djetetu onda kada ono to ne želi. Ali znala sam da ukoliko ne zasučem rukave i ne stanem ravno uz Cassie, postajući uključena u njen život jednako kako sam bila u vrijeme kada su joj bile tri, četiri ili pet godina, samo ćemo nastaviti tonuti, još više ju udaljavajući od sebe. (Postojala je još jedna strana problema: povrh toga što smo se sad morali nositi s financijskim problemom zbog prelaska s dvije plaće

na jednu, morali smo plaćati i školarinu za dvoje djece, u privatnoj školi.)

Drugi način na koji smo pokušali ponovo pridobiti Cassieno povjerenje bio je rad na našem međusobnom odnosu – obuzdavali smo jezik kad smo bili u iskušenju vikati na nju, pokušavali ju ohrabriti umjesto da joj zamjeramo, nudili joj pozitivan podstrek i postavljali ciljeva umjesto da ju držimo pod pritiskom ili dajemo sarkastične primjedbe. Osim toga, načinili smo i obazriv pokušaj u radu na osnovama »izgrađivanja karaktera«, kako je to nazivao Brad: odgovornost, poštovanje i samopoštovanje.

Postepeno smo počeli uviđati gdje smo kao roditelji napravili propuste u odnosu na Cassie, posebno u periodu koji je vodio u njenu najtežu fazu. Kad god bi Cassie bila buntovna, mi smo još snažnije pokušavali pridobiti njeno prijateljstvo. Što je više dramtizirala, mi smo ulagali još veći napor da dođemo do nje. Na kraju smo udovoljavali njenim hirovima i željama daleko više nego što smo ikada htjeli. Pomoć u izlaženju iz ove zamke pružila nam je moja bliska prijateljica Susan, koja je i sama nekad bila buntovni tinejdžer. Rekla mi je: »Prestani tako snažno pokušavati biti Cassiena prijateljica. Ti si odrasla žena; njena majka; ti si ta koja gospodari situacijom. Ne treba ti Cassieno odobrenje za sve što radiš. Na ovaj način će ona i dalje misliti kako se svijet okreće oko nje i da može raditi sve što želi jer ćete ju vi i dalje voljeti.«

Za mene, naravno, nikada nije bilo upitno da ćemo voljeti svoju djecu bez obzira na sve. Ali kroz Susan sam svoju ulogu roditelja počela sagledavati na jedan sasvim novi način – više kao mentora i nekoga tko je od povjerenja, umjesto samo prijateljskog odnosa.

Prestala sam pokušavati ugoditi Cassie i učiniti je nalik meni, a počela ju usmjeravati i voditi dosljednije. Nevjerojatno, ali umjesto da se pobuni, ona je prihvatila granice koje sam joj postavila i, štoviše, činilo se da je na tome zahvalana.

* * * *

Čim je Cassien otpor počeo jenjaviti i ona se počela navikavati na ideju da se više nikada neće vratiti u srednju školu Beaver, otkrila je da je u CFS-u ne mrze baš svi. Čak je našla i prijatelje. Jamie, kolegica iz prvog razreda, bila je jedna od prvih učenica za koju se vezala, a ja se sjećam svog uzbuđenja kada mi je Cassie rekla za nju. U mislima sam predstavila sebi tu savršenu curicu koja će

imati baš pravi utjecaj na moju svojevolsku kćerku. Ali čekalo me iznenađenje. Došla sam pred CFS po Cassiei, kada me ona upitala može li Jamie doći kod nas kući, rekla sam da može. Sljedeće što sam vidjela bila je ona.

Jamie je imala kratku izbijeljeno plavu kosu, velike lance i metalne perle oko vrata, a nosila je neku lošu odjeću, koja je predstavljala alternativu odjeći koja se kupuje na mjestima kao što je Goodwill. Definitivno nije izgledala onako kako sam ja sebi predstavila finu kršćansku djevojku. Ipak, bilo je nešto dojmljivo u njenoj toplini i nesamosvjesnom držanju, pa nije bilo teško vidjeti zašto je Cassie u njoj našla prijatelja.

U tjednima nakon Cassiene smrti, kontaktirala sam Jamie i bilo mi je tako drago što sam otkrila neke stvari koje nisam znala o njihovom odnosu. Jamie se sjeća:

Cassie sam upoznala u CFS-u nakon što se prebacila iz srednje škole Beaver. Imale smo istu savjetnicu i od nje sam prvi put čula za Cassie. Ta žena ju je spomenula i rekla mi da ako postoji ikakav način da ju doznam, to bi bilo dobro jer je Cassie vodila veliku borbu i bila jako nesretna. Tako sam joj jednog dana prišla i pozdravila i mislim da sam ju na neki način uplašila, jer sam poznata kao jedna od najčudnijih osoba u školi. Mislim da je bila pomalo zapanjena ili je pak bila krajnje stidljiva. Ali, na kraju smo postale dobre prijateljice.

Kada sam je upoznala, bila je potpuno zatvorena u sebe, nešto u stilu: »Ne prilazi mi.« Mislila je da ju nitko ne voli. Bila je samo jako ogorčena i bez nade, i gušila se u tom beznađu. Svakog bih dana pokušavala doprijeti do nje, i u tišini se molila nadajući se da će odgovoriti. Nekoliko smo puta razgovarale o Bogu, ali ona mi je rekla da je kroz jednu od svojih prijateljica predala dušu sotonu. Rekla je: »Nema šanse da bih ja mogla voljeti Boga«. Ja bih joj odgovarala: »To ne mora biti tako«. Zapravo smo se dobro slagale, ali bih je s vremena na vrijeme nervirala zbog onoga što sam govorila.

Ona se zaista borila s mislima o samoubojstvu. Pisala je uistinu mračne samoubilačke pjesme. Imala je i problem s tim što je samu sebe znala posjećiti, i uopće sa samopovređivanjem. Ne znam koliko je taj problem bio

dubok, ali znam da je to radila često. Donijela bi sa sobom u školu tu metalnu turpiju i onda bi ona i njena prijateljica rezale same sebe i slično. Rekla je i da je pušila marihuanu.

Cassie je mnogo pričala o tome koliko je bijesna na svoje roditelje zbog toga što su je ispisali iz stare škole. To je bila glavna tema naših razgovora: bijes. Pričala je o starim vremenima sa svojim prijateljima, a dolazila bi i da mi javi o svakom, pa i najmanjem, glasu koji bi dobila od njih. Njeno je srce još uvijek potpuno bilo sa njenim starim društvom, i bila je zaista bijesna što je bila odvojena od njih. Mislim da je razlog za takav stav, zapravo, bila njena lojalnost. Cassie je imala jedan nevjerojatno snažan osjećaj lojalnosti prema svojim prijateljima, i zato je bilo tako teško natjerati ju da ih ostavi.

Iako je Cassie, s vremenom, postala manje »lojalna« svom starom društvu, oni su bili odlučni da ju ne puste da ode. Zapravo su je uznemiravali – i sve nas – tako često da smo na kraju morali odseliti.

Događaj koji me najviše uznemirio zbio se kada su Mona i njena majka ugovorile sastanak s Cassie, usprkos tome što smo djevojkama izričito zabranili da se viđaju. Brad i ja smo se odmarali u našoj sobi, kada je Cassie ušla i rekla kako ide izvesti pse u šetnju. Pomislila sam: »To je zaista čudno. Ona nikada ne pita bi li izvela pse u šetnju«. Ali, pustili smo je da ide. Nekoliko minuta kasnije, zazvonilo je zvono na vratima. Bila je to moja prijateljica Susan koja nas je upitala jesmo li svjesni toga da su Mona i njena majka parkirane na kraju ulice. Tamo je bio još jedan auto u kojem su bili Darryn i Mike (Cassien bivši dečko), i Susani je bilo jasno da nešto nije kako treba. (Očigledno su na neki način poslali Cassie poruku da će ju čekati.) Na svu sreću, i mi smo u pravom trenutku shvatili njihove namjere, pa smo uspjeli spriječiti taj sastanak prije nego što se išta desilo. Ni dan danas ne znam što su planirali.

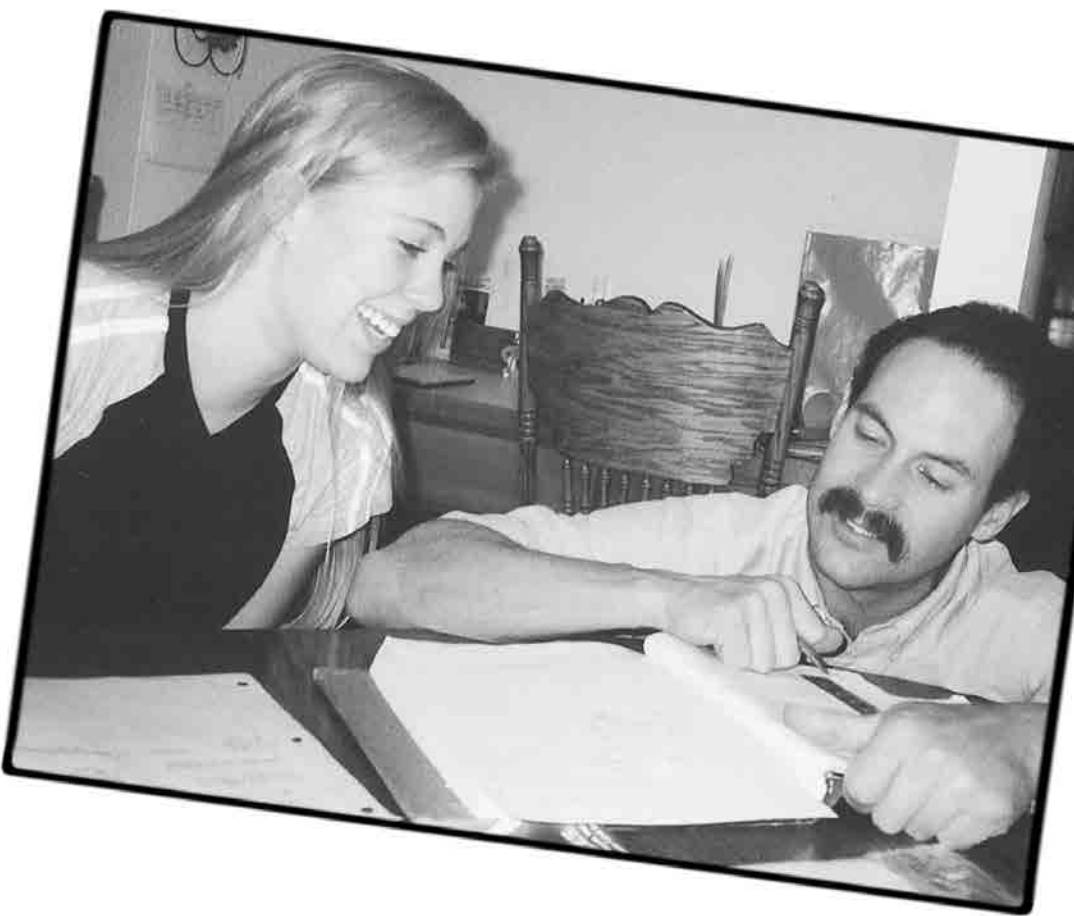
Bilo je i drugih incidenata, naprimjer, kada su me u trgovini uznemiravali stari Cassieni prijatelji, kao i bezbrojni telefonski pozivi koji su stizali u svako doba dana i noći, naravno uz spuštanje slušalice. Zatim se jednog poslijepodneva nekoliko momaka iz njene bivše škole provezlo pored nas u bijelom Cherokee džipu, i, naginjući se kroz prozor, zauralo: »Ubico!«, bacajući pune limenke sokova na našu kuću. Nakon što smo počistili, odlučili smo da ćemo

jednostavno prijeći preko toga i prihvatiti to kao zaseban događaj.

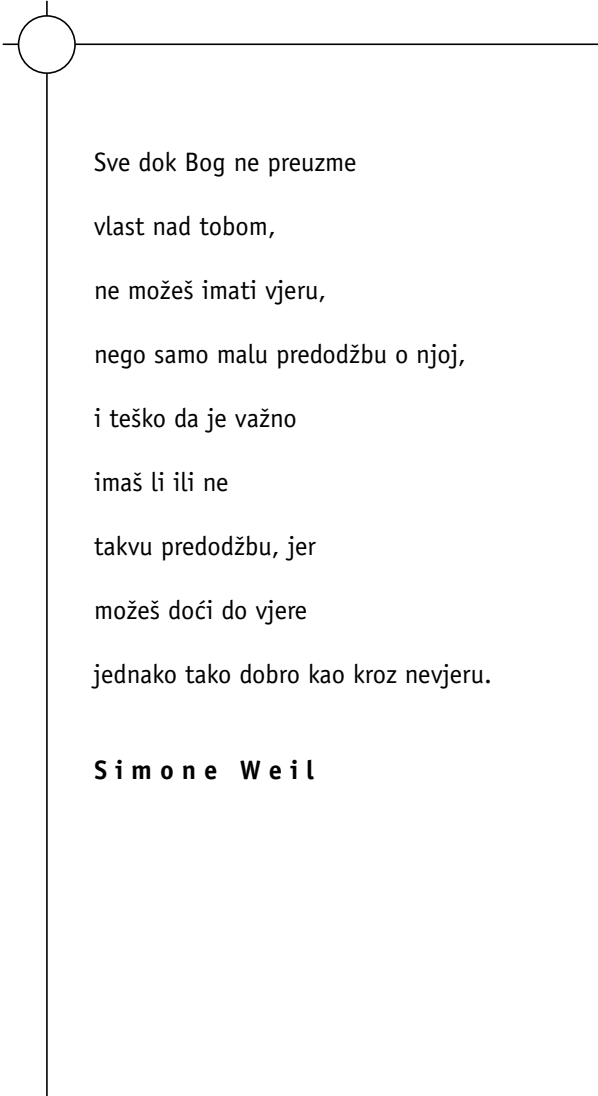
Međutim, te su noći isti dečki, u istom vozilu, ponovo došli do naše kuće. Ovaj put su na kuću bacali sirova jaja. Dok sam ja dograbila telefon i nazvala policiju, Brad je uskočio u svoj automobil i krenuo za njima. Nikada ih nije uhvatio, ali šerif jest, kasnije. Svi su oni bili stari Cassieni prijatelji.

Nikada nismo ove dečke krivično gonili zbog vandalizma, ali smo razgovarali s njihovim roditeljima. Brad im je rekao da mi nemamo ništa protiv njihove djece, te da ne želimo praviti teškoće; stvar je samo u tome što želimo odgajati našu kćer na način na koji mi smatramo da treba biti odgajana, te da ćemo biti sretni ako oni zamole svoju djecu da nas ostave na miru. To je stišalo situaciju, ali me dugo nakon toga lišavalo pribranosti, jer sam se stalno pitala koje je sljedeće mjesto na kojem bi se mogli pojaviti Cassieni stari prijatelji.

Tako smo se odlučili odseliti. Voljeli smo susjedstvo u kojem smo živjeli, voljeli smo i našu kuću, ali nismo mogli dozvoliti da Cassie ostane izložena takvom pritisku. Predugo i preteško smo vodili borbu s njom da bismo sada bili voljni riskirati, a – u svakom slučaju – nije bilo pošteno činiti joj život težim više nego što je bilo potrebno.

Polukružno okretanje

Sve dok Bog ne preuzme
vlast nad tobom,
ne možeš imati vjeru,
nego samo malu predodžbu o njoj,
i teško da je važno
imaš li ili ne
takvu predodžbu, jer
možeš doći do vjere
jednako tako dobro kao kroz nevjeru.

Simone Weil

5. Polukružno okretanje

Jednog dana u proljeće 1997., oko tri mjeseca nakon što smo Cassie prebacili u CFS, došla je kući i rekla nam kako ju je Jamie pozvala u kamp za mlade. Zapravo, Jamie nam je napisala pismo u kojem nas je zamolila da pustimo Cassie da ide. Brad i ja smo porazgovarali o tome, ali nismo bili sigurni da Jamie poznajemo dovoljno dobro da bismo mogli reći »Da«. Konačno se činilo da Cassie napreduje – iako smo još uvijek bili oprezni i ponašali se zaštitnički – pa se ideja da ju cijeli vikend pustimo samu u tom trenutku činila kao ogroman rizik. Rekli smo joj da moramo razmisliti o tome.

Dio moje rezerviranosti bio je zbog crkve koja je sponzorirala taj događaj. Bila sam tamo svega nekoliko puta, prije mnogo godina, i nikada više nisam otišla ponovo, ali to mi se mjesto činilo puno naboja, jer je propovjednik neprestano zastrašivao narod koristeći samo prijetnje i opomene. Na kraju smo je ipak pustili da ide.

Tijekom cijelog kraja tjedna molila sam se za Cassie, i bila jako uplašena. Što ako pobjegne i mi je nikada više ne vidimo? Bila sam strašno napeta. Na kraju je sve ispalo veoma dobro, iako za posljedice koje je taj vikend imao za Cassie uopće nismo bili spremni. Ali na to ću se vratiti kasnije. Prvo ću pustiti Jamie da ovu priču – koju smo Brad i ja čuli tek ovog ljeta, oko šest tjedana nakon Cassine smrti – ispriča sa svoje točke gledišta:

Imali smo sastanak za mlade na koji sam otišla. Bila je to crkvena grupa ali ste tamo mogli biti totalno svoji. Imali su taj gotski image, a mnoga su se djeca oblačila kao punk-rockeri, znate već, alternativni tipovi čudnih frizura. Bila sam prilično sigurna da će se Cassie među njima osjećati ugodno jer je to, otprilike, bila sredina iz koje je dolazila. Možda ne bi željela čuti sve ono što oni imaju za reći, ali nadala sam se da bi ipak moglo upaliti. Stoga sam, kada sam čula za ovaj kamp koji pripremaju, poželjela ići – s Cassie.

U početku nije htjela ići, ali ja sam joj rekla nešto

više o tome, u stilu: društvo je super, i onda je pristala. Duhovni dio svega toga uopće nisam spominjala.

Kada su nas njeni roditelji dovezli do parkirališta s kojeg smo trebali krenuti na taj kamp, mislim da su bili pomalo uplašeni, jer su mnoga djeca imala ofarbanu kosu i sve te stvari, a oni su pokušavali skloniti Cassie od takvih ljudi. Međutim, pustili su je da pođe, i mi smo se zaista dobro proveli. Prije toga nikada nije išla sa mnom na neki sastanak mladih.

Krenuli smo u Estes Park u Stjenovitim planinama, a rekla bih da nas je bilo oko tri stotine. Večer je bila predviđena za bogoslužje i slavljenje. Ne sjećam se točno o čemu je taj čovjek govorio, iako su teme tog vikenda bile o prevladavanju iskušenja zla i prekidanju sebičnog načina života. Iz nekog razloga, pjesme su bile te koje su srušile Cassiene zidove. Izgleda da ju je to uistinu promijenilo. Nisam mnogo očekivala od svega toga, niti od nje, jer je uvijek bila tako zatvorena. Mislila sam: samo jedan vikend neće biti dovoljan da je promijeni, mada može biti od pomoći. Ali kada je doživjela totalni slom, bila sam prilično šokirana.

Bili smo van zgrade, a Cassie je plakala. Izlijevala je svoje srce – mislim da se molila – i tražila od Boga oprostjenje. Unutra su mnoga djeca donosila stvari pred oltar – pribor koji se koristi za drogu i slično tome; lomili su svoje stare okove.

Cassie nije imala ništa što bi donijela na oltar, ali je izlila sve ono zbog čega se osjećala loše, želeći sve to odbaciti. Tamo je bio još neki čovjek koji je molio za nju. Mogla sam čuti nešto od onoga što je govorila, ali ne sve. Sjećam se, međutim, kako mi je nakon tog vikenda često pričala o mnogim stvarima koje je radila, te kako žali zbog toga, i kako se veoma boji da i Chris ne pođe njenim stopama. Rekla je da je to bio najgori pakao kroz koji je mogla proći i željela je svog mlađeg brata sačuvati od toga.

Nakon službe smo se Cassie, ja, mladić koji se zvao Kevin, Justin, i Erin odvezli oko pol kilometra putem, izašli van i stajali tako sa zvijezdama iznad nas i planinama oko nas. Jednostavno smo nekoliko minuta stajali u tišini, osjećajući potpuno strahopoštovanje prema Bogu. Bilo je fenomenalno: naša beznačajnost i veličina neba. Božja

veličina je bila tako stvarna.

Kasnije sam primijetila da je cijelo Cassieno lice bilo izmijenjeno. Pogledate je, i čak iako je još uvijek bila stidljiva, u njenim očima se sada vidjela nada. Bilo je nešto novo u vezi s njom. Ostatak vremena provedenog u kampu bio je zaista dobar. Od tada pa nadalje, ako biste joj prišli da razgovarate, znali biste da i ona to želi. Razgovarala je i s ostalim voditeljima mladih.

Na kraju tog vikenda, Brad i ja smo negdje ostavili Chrisa i otišli po Cassie. Još uvijek sam bila prilično nervozna. Samo što smo došli do crkve stigao je i autobus, i sjećam se kako sam gledala u svu tu djecu s jež frizurama kako hodaju unaokolo i puše cigarete. Onda je u autu stigla i Cassie s grupom djevojaka koje su pripadale upravo onoj vrsti od kojih smo je pokušavali skloniti – ili su bar tako izgledale. Mislila sam u sebi: »Zašto smo ju uopće pustili da ode na ovaj izlet?« Ali kada je izašla iz auta, pošla je pravo prema meni, zagrlila me, pogledala ravno u oči, a onda rekla: »Mama, ja sam se promijenila. Potpuno sam se promijenila. Znam da nećeš povjerovati, ali ja ću ti to dokazati«. Brad se sjeća:

Kada je otišla, još uvijek je bila ona mračna djevojka, stalno pognute glave, koja ništa ne govori. Ali toga dana – dana kada se vratila – bila je vedra i tako uzbuđena zbog svega što joj se dogodilo. Kao da je bila u mračnoj sobi, a onda je netko upalio svjetlo i ona je odjednom mogla vidjeti ljepotu koja ju okružuje.

U eseju koji je pisala za nastavu engleskog skoro dvije godine kasnije, Cassie je prepričala svoj izlet s Jamie:

Na svu sreću, tamo je bila jedna djevojka iz kršćanske škole, Jamie, koja se sprijateljila sa mnom i uzela me pod svoje okrilje. Nije imala predrasuda i sve je lako prihvaćala, nešto što nisam našla ni u jednom drugom djetetu. Bila je i jedina osoba koju nisam odbijala saslušati. Na vrlo blag, nenapadan i neuvredljiv način, govorila mi je o Kristu i o tome kako sve što mi se dogodilo nije Božja krivica. On je možda dopustio da se to dogodi, rekla je, ali sam u načelu

ja ta koja je to privukla sebi. Svi smo dobili slobodnu volju, rekla mi je Jamie, a ja sam izabrala odluke zbog kojih ću kasnije žaliti. Otkrila sam istinu u njenim riječima i počela sam slušati...

A onda mi se 8. ožujka, dok sam bila u kampu za mlade s Jamie i njenom crkvom, preokrenuo život. Tek tada sam stvarno bila u stanju vidjeti koliko sam zalutala. Donosila sam loše odluke, i za to nije trebalo kriviti nikoga drugog nego samo mene – nešto što sam neprestano poricala sve vrijeme moje patnje. Bila sam skeptična.

Imali smo posla s djetetom koje je bilo nevjerovatno puno mržnje i očaja – eksperimentiranje s drogom, bavljenje okultizmom, i prijetnje da će izvršiti samoubojstvo ili pobjeći od kuće. Kasnije sam rekla Cassie kako sam mislila da je njen novi stav samo smicalica – da su joj njeni novi prijatelji rekli da dođe kući i kaže: »Promijenila sam se«, nadajući se da ćemo joj povjerovati i vratiti joj nešto njene slobode. S druge strane, Brad se osjećao potpuno miran vezano za taj događaj, te je bio spreman ublažiti joj kaznu.

Dave je dijelio moje strahove. Iznad svega se bojavao da Cassie ne samo što nije bila »spašena«, nego da je sa zla otišla nagore. Ali za nju je obraćenje bilo potpuno stvarno. Ona nije izašla iz tog auta govoreći kako je spašena niti išta slično tome. Uopće nije bila savladana emocijama. Stajala je čvrsto s nogama na zemlji, iznoseći čiste činjenice: »Mama, ja sam se promijenila«. I činilo se da je to zaista točno. Od tada pa nadalje, Cassie je postala potpuno drugačija osoba. Nikada nije mnogo govorila o tom vikendu, a mi nikada nismo vršili pritisak da to učini. Ali njene oči su sijale i ponovo se smiješila kao što godinama nije, a prema nama (i prema svome bratu) počela se ponašati s iskrenim poštovanjem i ljubavlju.

Cassie je još uvijek nosila svoje teške metalne ogrlice i svoju staru odjeću, ali zbog nečega to više nije bilo važno. Važna je bila njena promjena u duhu – njena nježnost, poniznost i sreća. Činilo se da je našla slobodu koju nikada ranije nije imala, a to je potpuno promijenilo atmosferu u našoj kući.

Uz sve ono kroz što smo prošli u mjesecima prije toga, ovo je izgledalo previše lijepo da bi bilo istinito, pa sam stoga i ja dugo vremena oklijevala ostaviti svoje stražarsko mjesto. »Odlično ti ide Cass,« govorila bih sama sebi, »ali morat ćeš nastaviti dokazivati da nećeš skliznuti natrag.«

Iskušnja ljubavi

O Gospodine,

dozvoli da ne tražim da budem tješen, nego

da tješim;

da me razumiju, nego da razumijem;

da budem ljubljen, nego da ljubim.

sv. Franjo Asiški

6. Iskušenja ljubavi

Onome tko na »nanovorođenje« gleda kao na srž kršćanske vjere, može biti primamljivo da Cassieno obraćenje promatra kao jedinstven dio njene priče. Kao njena majka, nisam sigurna da je baš tako. Ne radi se o tome da ovaj događaj nije donio životnu promjenu. Štoviše, ona je 8. ožujka 1997. smatrala nekom vrstom drugog rođendana – dan kada se »ponovo rodila.«

Ipak, i dalje mislim da bi se ona složila kako je sve ono što je došlo nakon vikenda u Estest Parku bilo jednako važno kao i sam doživljaj toga vikenda. Kao što mi je jednom prilikom rekao prijatelj, rođenje djeteta je čudesna stvar, ali to je samo početak. Najbolji dio sastoji se u promatranju toga djeteta kako se razvija i raste.

Za Cassie, 8. ožujka nije značio samo kraj života u bijesu i praznini, zbunjenosti i očaju; bila je to prilika da otpočne novo poglavlje. Novi život je imao svrhu koja je bila iznad pružanja otpora. Sada je postojala nada.

Cassie je ionako prije svoje promjene počela odlaziti na sastanke mladih u West Bowles Community Church, ili WBCC, kako su je djeca zvala. Iako su mladi koje je tamo upoznala bili isti kao i svi drugi srednjoškolci širom svijeta, njihov je utjecaj kao grupe imao je za nju neprocjenive posljedice. Ranije su naša nastojanja da u Cassie ulijemo određene vrijednosti neprestano bila potkopavana prijateljstvima koje je ostvarivala. Sada, u crkvi West Bowles, ona su izgleda bila pojačana. Možda je to bilo zbog zajedničkih večernjih izlazaka na jelo, odlazaka na skijanje ili utakmica frizbija koje su imali subotom poslijepodne. Možda i zbog tjednih proučavanja Biblije, knjiga koje su čitali, projekata uređivanja zemljišta i gradnje koje su radili za Habitat for Humanity, ili jednostavno, zbog razgovora koje su vodili. Što god da je to bilo, Cassie je polako bila uključena i pridobijena. S naglaskom na »polako«. Shauna, vođa mladih u toj crkvi, sjeća se prve večeri kada se Cassie pojavila:

Bila je zaista nedruželjubiva, nije željela da joj itko priđe niti razgovara s njom. Ponekad nesigurnu osobu možete prepoznati čim je vidite, a Cassie – pa, ona je bila jedna od tih. Jedna od najnesigurnijih ličnosti koje sam ikada upoznala. Iako, znala sam kako se osjećala jer sam i sama bila takva kada sam počela dolaziti na sastanke mladih. Moji su me roditelji natjerali da idem.

Sjećam se da sam nakon sastanka prokomentarirala nekome: »Ta će djevojka biti težak slučaj, zar ne?«

Još uvijek mogu u svom sjećanju vidjeti Cassie kao stoji tamo u prevelikim trapericama, s ogrlicom od konoplje i maskirnom majicom. Imala je taj tvrdi izraz lica – mogli ste vidjeti da ju je to kroz što je prolazila bilo potpuno dotuklo. Čak su se i muškarci u njevoj blizini osjećali nervozno. Mene je, naprotiv, privukla – ona je bila ta vrsta osobe na koju sam osjetljiva, jer sam i sama jednom bila tamo gdje su oni sada.

Sljedećeg tjedna došla je ponovo, i onog narednog, i one nakon njega, ali je svaki put bilo isto. Još uvijek nije htjela razgovarati s nama.

Cassandra, bliska prijateljica, ima slična sjećanja:

Cassie je nosila te ogrlice od lanaca i bluze koje su se sjajile, a ja sam je se jako bojala. Imala je taj zastrašujući image – stav koji je govorio »Ne diraj me«. Kasnije sam otkrila da se ispod svega toga nalazi stvarna osoba i postale smo zaista dobre prijateljice. Vidjela sam da je predodžba koju sam imala o njoj vjerojatno bila samo u mojoj glavi; ona se samo uklapala u taj okvir. Znam da je to glupo, ali ponekad kada vidite osobu koja odgovara određenom stereotipu, to vas totalno zapanji. To je veliki problem u školi, ako pomislimo na dečke poput Erica i Dylana – da se usudite napustiti svoju sigurnu zonu i upoznati ljude koji ne izgledaju kao vi i koji vas plaše.

Shauna nije znala mnogo o Cassienoj prošlosti, ali je primijetila nedvosmislenu želju da se uklopi i bude prihvaćena takva kakva jeste.

Postupno se oslobodila. Nije stvar bila u tome da smo je uvjerali. Mislim da je to bio samo zbir iskustava kada je došla do točke da se mogla dobro provoditi a da ne brine o tome tko je bila. Jednom smo otišli u Funplex na vožnju rolama; drugi put uzeti nešto za jelo. Mnogo puta bismo samo izašli van u restoran i zajedno objedovali. Jednom smo pokušali i s klizanjem na ledu. Cassie je uživala u ovakvim stvarima.

Djecu uče da moraju biti svjesni svog ugleda; smatraju da ne smiju biti djetinjasti. Onog trena kada se upišu u srednju školu trebali bi biti zreli koliko god je to moguće. Ali s obzirom na ono što sam ja vidjela, tinejdžeri samo žele biti stvarni, i žele biti s ljudima koji su stvarni – ljudima koji su onakvi kakvi jesu i koji ne brinu o onome što drugi misle.

Jednom, možda godinu ili nešto nakon što je počela dolaziti, upitala sam Cassie što je sastanak mladih učinio za nju. Rekla je da zapravo ne zna, ali da je prvo što je primijetila kada je ušla unutra – čak iako nije željela dolaziti – bilo da se svi smiješe. »Svi su bili sretni, svi su se dobro provodili.« Vidjela je tu radost i poželjela da je i ona ima.

Mislim da je u početku ipak bila ogorčena. Osjećala je da ti dečki i djevojke imaju nešto što ona nema. Tek kasnije je, umjesto da se na to ljuti, krenula i sama potražiti tu radost.

Onda je došao i taj vikend-kamp za mlade na koji je otišla, i nakon toga se zaista promijenila. To ne znači da je iznenada postala religiozna, ili da je njen rječnik postao drugačiji ili nešto takvo. Cijeli njen karakter je nekako bio transformiran. Nisam čak ni sigurna je li ona zapravo razumjela što sve te religiozne stvari znače – znate na što mislim: ljudi je pitaju je li bila nanovorođena, ili spašena, ili što već ne. Ali znala je da je pronašla nešto što će ju ispuniti kao ništa drugo do tada. Sada, kada se sjetim toga, shvaćam da je na to najviše ukazivao njen osmjeh. Počela se smijati.

Krajem ljeta 1997., između Cassienog prvog i drugog razreda srednje škole, Brad i ja smo joj dozvolili da se iz CFS-a prebaci u srednju školu Columbine.

Cassie je imala dobru prijateljicu koja se tamo prebacila nešto ranije, i nedugo zatim je nas počela gnjaviti time kako *jako* ne voli CFS i kako *žarko* želi biti u srednjoj školi Columbine.

Ranije, naravno, Brad i ja o tom zahtijevu ne bismo ni razmišljali. Ali sada smo, nakon što joj je već nekoliko mjeseci išlo dobro, bili otvoreni za tu mogućnost. Stoga smo otišli u školu da ispitamo teren. Razgovarali smo s drugim roditeljima i promatrali djecu. U međuvremenu su nas Cassie i njena prijateljica ubjeđivale udruženim snagama. Naposljetku smo se predali. Ali, upozorili smo je: ako osjetimo i najmanji djelić nelagode zbog bilo čega – ako njene ocjene počnu kliziti nadolje, ako bude propuštala nastavu, ako se počne družiti s lošim društvom – to će biti to. Za tren oka će se naći opet u privatnoj školi. U jednom trenutku je izjavila: »Mama, ne mogu svjedočiti djeci ako sam u kršćanskoj školi. Mogla bih dosegnuti daleko veći broj ljudi kada bih bila u državnoj.« Nikada nisam sumnjala da je mislila ono što je rekla – da je njena želja da »svjedoči« drugima bila iskrena. Činjenica je da je po njenom mišljenju CFS bio užas, pa je to mogućnost da s dobrom prijateljicom ode u školu Columbine učinilo još atraktivnijom nego što je već bila.

Kakvi god da su bili njeni motivi, Cassieni školski drugovi u školi Columbine kažu da, bez obzira na to što je svoju novootkrivenu vjeru shvatala ozbiljno, nikada nije bila od onih koji razgovarajući o tome privlače pažnju na sebe. Jedna od njih, Eliza, bila je u prvom razredu u vrijeme Cassiene smrti:

Nisam bila iznenađana kada sam čula što joj se dogodilo 20. travnja. To je bila Cassie. Mislim da je to što je učinila bilo zaista zadivljujuće – založiti se za ono u što vjeruješ, bez obzira na sve. Ali ja nikada nisam upoznala njenu religioznu stranu. Nije s tim vršila pritisak na ljude. Jednom prilikom je u razredu čitala neku malu Bibliju. Pitala sam je što to radi, a ona je rekla: »Čitam Bibliju«. Ali to nije bio dio našeg prijateljstva.

Kayla, druga školska kolegica, također nije znala apsolutno ništa o Cassienoj »religioznoj strani«, ali kaže da je bilo nešto u vezi nje što je odudaralo od drugih prijatelja:

Ne mogu objasniti što je to bilo u vezi s Cassie – jednostavno je bila drugačija. Bila je ljubazna sa svakim s kim je razgovarala u školi, i nikada nikoga nije osuđivala zbog načina na koji se oblači ili izgleda.

Otkrila sam da je bila religiozna i sve o tome tek kada je ubijena. Razgovarale smo o drugim stvarima, kao što je *snowboarding*. Rekla sam joj da se i ja skijam na njemu ali da mi okreti idu malo teže, a ona je odgovorila: »Oh, ja ću ti pomoći da naučiš; idem na *snowboarding* sljedećeg tjedna. Ako želiš poći sa mnom, nazovi me«. Tako smo planirale ići zajedno. Ponudila se da me povede sa sobom, čak iako me nije dobro poznavala.

Druga velika razlika između stare i nove Cassie bila je promjena njenog ukusa. Ranije je bila opsjednuta mrtvačkim glavama, vampirima i samoosakaćivanjem, a sada se interesirala za fotografiju (omiljeni fotograf bila joj je Dorothea Lange), za poeziju i prirodu. Amanda, prijateljica koja ju je izvela na večeru posljednje subote njenog života, prisjeća se da je voljela i Shakespearea:

Gutala ga je. Sto godina bi ostala u knjižnici birajući i pretražujući knjige kako bi se uvjerila da je pripremljena za nastavu engleskog. Ali nije voljela sve. Učili smo »Macbetha« – to je čitala u knjižnici onog utorka, jer je bila u zaostatku – a Cassie to jednostavno nije voljela. Rekla je da je ta knjiga previše mračna, zlokobna i orijentirana na smrt – skoro zla. Inače je veoma voljela Shakespearea.

Drugo djelo koje smo morali čitati a nije ga voljela, bila je »Candide«. Rekla je da joj je prva polovica te knjige bila »preko glave«, a da je drugu polovicu razumjela i da joj se ne sviđa jer je tako zlobna. Mislim da je sarkazam to što joj se nije sviđalo – knjiga je bila upravo suprotna onome što je bila ona. Radije bi čitala još neku knjigu Charlesa Dickensa ili Emily Dickinson. Proučavali smo neke od njenih pjesama na satu engleskog i Cassie je zaista bila dobra u tome.

Ako promjena donosi rast, onda donosi i borbu. U Cassienom smo slučaju, hvala Bogu, bili pošteđeni buduće drame, i u zadnje dvije godine nije bilo ničega vrijednog pažnje. Uzrujavala se zbog svoje kilaže i toga kako izgleda, brinula se kako se slaže s drugom djecom u školi i crkvi, a tu i tamo bi se sukobila sa svojim mlađim bratom, ocem ili sa mnom. Prema onome što kaže Jamie, još uvijek joj je nedostajalo njeno staro društvo – bar neko vrijeme:

Čak iako više nije željela takav život, još uvijek joj je bilo stalo do prijatelja. Ubijalo ju je svaki put kada bi se Mike i njeno staro društvo vozili pored njene kuće i vikali, što su činili prilično često, bar sve dok nije pošla u školu Columbine. Ne znam jesu li je namjerno mučili, ali ona se osjećala kao da jesu – kao da su joj se rugali jer nije mogla biti s njima. Još dugo vremena su imali vlast nad njom, i ona je govorila o tome: u isto vrijeme i je i nije to željela, jer su joj trebali prijatelji. Govorila je kako se želi preseliti i skloni od tog pritiska.

Kasnije je ipak počela govoriti o njima u drugačijem kontekstu. Umjesto da govori nešto poput: »Oh, običavali smo raditi ovo i ono, i to je bilo tako zabavno«, sada je govorila: »Željela bih da i oni nađu ono što sam ja pronašla, i želim da se i oni promijene«. Imala je potpuno nov stav. Bilo je očigledno da joj je još uvijek stalo do starih prijatelja, ali je to sada bila druga vrsta brige.

Jamie kaže da je, osim Cassienog kolebanja zbog školskih kolega i kolegica, kao i društva iz crkve, najveći uzrok njenih glavobolja bio problem s nama, njenim roditeljima:

Rekla je da se ponekad osjećala kao da njima nije stalo do nje kao osobe, nego samo do toga što radi. Ne znam ima li to smisla, ali zbog nečeg je mislila da njeni tata i mama, umjesto da brinu o stvarnoj Cassie, brinu više o tome kako ona izgleda u očima drugih ljudi, ili možda kako se odnosi prema njima kao roditeljima. Vodila je tešku borbu da uvidi kako njeni roditelji zaista brinu za nju.

Kasnije smo izgubile kontakt: ona je promijenila školu, a ja sam preko ljeta otišla u Oregon. Ali smo još uvijek ponekad razgovarale. U jednom od naših zadnjih

razgovora rekla mi je da iako osjeća kako je sazrela, još uvijek vodi borbu s mnogim iskušenjima. Rekla je: »Formalno živim u vjeri, idem na proučavanja Biblije, i svi u grupi mladih misle da je sa mnom sve u redu, ali u sebi se ponekad osjećam zaista isključeno, i tako daleko od Boga«.

Pred nekim prijateljima morate sakrivati svoje osjećaje ili u suprotnom dolazite u položaj da uništite svoju reputaciju. Cassie je bila realna, sasvim iskrena u vezi svojih borbi. Mogle smo razgovarati o svemu što nas je uznemiravalo, i nismo se morale pretvarati jedna pred drugom.

Poput Jamie, i ostali Cassieni prijatelji i školski kolege i kolegice ispričali su mi mnogo toga o mojoj kćeri što možda nikada ne bih saznala. Na neki način, to je čudno – saznati neke od najintimnijih aspekata iz života svog djeteta tek kada ga više nema. Ponekad plačem samo pri pomisli na sve ono što bih voljela da sam ranije znala. Pored svega toga, to me na kraju samo natjera da Cassie volim još više.

Cassandra, prijateljica iz crkve West Bowlesa, bila je posebno bliska s Cassie tijekom zadnje godine njenog života:

Cassie i ja smo ponekad razgovarale o predodžbi kakvu imamo o sebi, o tome na koji način vidimo same sebe. Katkad se baš jako borila s tim. Ponekad se brinula da nije dovoljno lijepa, ili bi pričala o tome kako treba izgubiti koji kilogram, ili kako bi voljela imati drugačiji karakter. Ali čak iako je razmišljala o takvim stvarima znala sam da nikada neće dopustiti da one preuzmu kontrolu nad njom. Uvijek je tražila od Boga da joj pomogne oko takvih stvari, i jednostavno je bila onakva kakva jeste.

Nešto što se stvarno jako ističe, kad sada razmišljam o tome, jeste da Cassie nikada nije koketirala. Mislim da je to bio razlog zbog kojih je toliko mnogo djevojaka moglo biti s njom u prijateljskim odnosima. Vidite, kada u školi imate te popularne djevojke koje su koketne, nasmiješene i ekstrovertne, s njima ne možete biti zaista prijatelj, jer se osjećate uplašeno. Pomalo se osjećate kao da ste na natjecanju.

To je kao da neprestano ulažete velike napore da biste druge pridobili na vašu stranu. Želite da vas vole, ali ne možete to postići time kakvi jeste, pa se uzdižete. Cassie nije htjela biti prijetvorna. Nitko se od nas nije nadmetao s njom, i to je zadivljujuće, bar za djevojke u našoj školi pa i unutar naše crkvene grupe mladih.

Kada razmišljam o Cassie uvijek se sjetim onoga što je sv. Franjo rekao o tome kako ne bi trebali toliko težiti ka tome da budemo voljeni koliko ka tome da jednostavno volimo. To je bilo ugrađeno u nju. Mislim da je Cassie osjećala da je samo Bog može ispuniti, i to je vjerojatno bilo ono što ju je sačuvalo da ne dramatizira u vezi svog izgleda, ili da se ne upetlja u potragu za dečkom, ili u vezi bilo čega drugog. Odbila se predati i bila je odlučna u tome da prevlada svoje probleme.

Izvod iz jednog pisma, koje je Cassie prije otprilike godinu dana napisala Cassandri, potvrđuje to što je mislila:

Bok Cass!

28. lipnja 1998.

Jako sam zahvalna Bogu na svemu što je učinio za mene kao i za druge. Čak i kada je sve loše, On stoji točno uz mene pa sam manje sklona tome da svojim emocijama preuveličam problem... Znaš što, pitam se što će Bog učiniti s mojim životom. Naprimjer, koja je moja svrha? Neki ljudi postanu misionari ili nešto takvo, ali što je sa mnom? Što je Bog pripremio za mene? Za što je odredio moje talente i darove? Za sada, živim dan za danom. Uvjerena sam da ću jednog dana saznati. Možda ću se osvrnuti na svoj prošli život i reći: »Oh, to je znači bilo to!« Zar nije predivan taj plan čiji smo dio i mi?...

U drugom pismu Cassandri, u jesen 1998., Cassie je pisala:

Draga Cass,

...znam da bih sve trebala predati Kristu, ali to je tako teško. Taman kad pomislim da sam dokučila kako da mu sve prepustim, uhvatim se kako pokušavam preuzeti

kontrolu nad svojim životom. I to se onda okreće u krug, i ne postoji oslonac za kojim bih mogla posegnuti...

Kada bih samo mogla odbaciti svoj ponos, možda bih uspjela konačno pronaći mir i srušiti prepreke koje mi ne daju da rastem u Bogu. Moram biti potpuno iskrena i sa sobom i sa Bogom, i prestati misliti kako ga mogu prevariti – pa on je BOG, ne zaboravimo! I ja ne mogu činiti kompromise.

To ti je kao da si mlak – On će me izbaciti iz svojih usta ako tako nastavim. Ne mogu jedan dan oklijevati, pokušavajući uvjeriti samu sebe kako »dosežem ljude« ponašajući se »normalno«, a onda drugog dana pokušavati biti posvećena kršćanka. Ne želim da itko misli o meni kao o WBCC licemjeru...

Pa dobro, mogla bih nastaviti u nedogled, ali imam domaću zadaću i još mnogo drugih stvari koje treba da uradim. Osim toga ne želim opterećivati tvoj slatki mali mozak sa Cassienim ispovijedima.

Usprkos ovakvim pismima, Cassandra inzistira na tome da u njihovom odnosu nije bilo nikakvog »tereta«.

Ne znači da smo sve vrijeme bile dubokoumne, niti išta takvo. Ona se samo voljela družiti s ljudima. Sjećam se da sam jednom sa Sarom i Cassie otišla u grad. Sara i ja smo razgovarale, ali Cassie nije progovarala ni riječi. Samo je slušala. Bila je tip osobe koja sluša. Nije bila od onih koji žele biti u centru zbivanja, ili od onih koji uvijek privlače pažnju i žele da se čuju.

Drugom prilikom smo nas dvije otišle dovršiti projekat koji sam morala uraditi za nastavu iz fotografije. Otišle smo do kanjona Deer Creek snimiti fotografije u prirodi, ali je bilo tako hladno i turobno, toliko neprijatno da smo na kraju slikale jelena na igralištu za golf – slika je bila prilično slabe kvalitete, ali smo se ipak dobro provele.

Govoreći o Cassie sa svog neformalnog stajališta, uz osvrt na zadnje dvije godine njenog života, Dave kaže da je uglavnom bila ista kao i sve ostale djevojke.

Proučavali smo knjigu *Učeništvo*, a ona je prešla pravo na poglavlje o braku. Bila je normalna, OK. Drugi put sam je vidio kako se pokušava skloniti od tog obrasca, tražeći nešto drugo. Po meni, Cassie je odražavala onaj stih: »Zato najprije tražite kraljevstvo Božje i njegovu pravednost, a sve drugo će vam se nadodati.« Mislim da se potpuno povezala s tim – stavljanje Boga na prvo mjesto bez opsesivnog cjelodnevnog razmišljanja o svojim problemima, kao što rade mnoga djeca.

Dave kaže da ga je u vezi s Cassie najviše impresioniralo to što je po svojoj odluci ostala u grupi mladih:

Neka od djece koju imamo u grupi su jako stidljiva i nesigurna, nikada se ne bi usudila otići. Kuda bi otišli? Ali ono što sam vidio u Cassie, ona je bila u stanju izaći iz naše crkve u bilo koje vrijeme i naći svoj put u nekoj drugoj grupi prijatelja na bilo kojem drugom mjestu, kao što je bio slučaj sa srednjom školom. Ostanak u našoj grupi je bio čisto njen izbor.

Ne mogu objasniti Cassiene motive umjesto nje. Mogla je naći opravdanje u tome što nije bila popularna. Mogla je otići. Ali čini se da je konačno rekla sebi: »Gotovo je s tim. Ne dolazim ovdje da bih iz svega izvukla neku dobit za sebe. Dolazim da doprinesem, da dam.« O ovome smo razgovarali na našem sastanku mladih nešto prije 20. travnja. Ako ne počneš živjeti za druge ljude, završit ćeš tako što ćeš uništiti sam sebe. Međutim, čim počneš davati, tvoje će se emotivne potrebe pobrinuti same za sebe.

Naravno, sve je to lakše shvatiti nego primijeniti. Znam da Cassie nije bilo lako. Borila se. Upravo u ponedjeljak, dan prije nego će umrijeti, sastao sam se s osobljem koje je vodilo mlade i razgovarali smo o tome kako bismo je mogli više uključiti u rad grupe. Željeli smo joj dati veću šansu da doprinese grupi, te da kroz taj doprinos prevlada svoje brige o tome kako se ne uklapa.

Neka od djece u grupi mladih imaju karakter za 5+: znaju razgovarati, plesati, duša su svake zabave. Cassie nije bila. Ali ipak je dolazila. I to je razlog zbog kojeg je za mene bila heroj – jer ja viđam djevojke poput Cassie svaki dan,

godinu za godinom, i mnoge od njih jednostavno odustanu.

Cassie je bila puna želje da u nečemu doprinese, da uradi nešto kreativno, da daje. A u svakom slučaju sličnom njenom, kada je dijete usamljeno ili pomalo depresivno – a imamo mnogo takvih – čini se da mogu opstati tek kada ih potaknete da se brinu o drugima. Služenje nije utjeha. Ali vam daje svrhu u životu, i tjera vas da prestanete misliti samo na sebe.

Ipak, pismo koje slijedi pokazuje kako je samouvjereni stav po kojem je bila poznata bilo teže održati nego što je Cassie dopustila da se primijeti. Ovo je pismo, neposlano, Brad pronašao u njenom pisaćem stolu, kratko vrijeme nakon njene smrti. Naškrabano u spiralno uvezanoj bilježnici, datirano 2. siječnja 1999., ali ni na koga adresirano:

...Postala sam ona vrsta ljudi kakva nikada nisam željela biti. Depresivna sam... Nikada nisam htjela biti negativna osoba, ili plačljivica. Nisam tražila niti izabrala da postanem takva vrsta osobe koja je ljudima najmanje privlačna. Mama mi je uvijek govorila da razmišljam pozitivno i ostanem nasmijana – ljudi to primijete i to ih privlači. Željela bih da mogu, jer hoću biti zabavna, energična vatrena lopta s kojom se ljudi uživaju družiti. Ali nisam. Nemam iskričav karakter, zadivljujući um, smisao za humor i energiju koja ide usporedo s optimističkim stavom, a koji ljudi traže.

...Ponekad se čini kako su ljudi od kojih primam najviše komplimenata i komentara koji me podižu, ljudi koji kažu da me najviše vole, upravo oni koji me guraju dolje... Dečki u crkvi čak ne znaju ni da postojim. Međutim, onima u školi privlačim pažnju. Shvatila sam da je nekima od njih motiv pohota. Bilo bi tako lako otići k njima, u potrazi za ljubavlju za kojom čeznem. Ne kažem da sam voljna izaći s nekim radi seksa ili bilo čega takvog, ali ne nalazim prijatelje ni u crkvi ni u školi. Do sada sam bila jaka i nisam se prepustila ovoj potrebi, ali ponekad se bojim da neću još dugo moći ostati snažna i strpljiva s mojim bolima. Molim te reci mi što ti misliš.

Kao i pisma koja je ostavila iza sebe, tako i knjige koje je Cassie proučavala sa svojom grupom mladih na tjednim sastancima rasvijetljavaju njenu potragu za smislom života – osobito implikaciju života za Boga. Ni Brad ni ja, sve do njene smrti nismo shvaćali koliko su ove knjige utjecale na nju, jer nikada nije mnogo govorila o onome što čita, bar ne kod kuće.

(Možda je – kao što se čini da je bio slučaj u školi – osjećala da je važnije pokušati živjeti svoja uvjerenja nego o njima pričati.) Međutim, promatrajući ih sada, sa svim oznakama, podvlačenjima i rukom pisanim primjedbama i zapažanjima, utjecaj koji su te knjige imale na nju je očigledan.

U njenom primjerku knjige *»Hrana za put«*, zbirci razmišljanja Henrija Nouwena, nekoliko odlomaka, koje je Cassie označila, upućuju na odnose s obitelji i prijateljima. Ovaj prvi odlomak je iz dijela koji nosi naslov *»Budi to što jesi.«*

Često želimo biti negdje drugdje umjesto tamo gdje jesmo, ili čak biti netko drugi umjesto toga što jesmo. Naginjemo ka tome da neprestano sebe uspoređujemo s drugima i brinemo zašto nismo i mi tako bogati, inteligentni, jednostavni, darežljivi, ili tako sveti kao što su oni. Takve nam usporedbe donose osjećaj krivice, postidečnosti ili ljubomore... Mi smo jedinstvena ljudska bića, svako od nas s pozivom da u životu shvatimo ono što ne može nitko drugi, te da to ostvarimo u konkretnom kontekstu ovdje i sada.

Sreću nikada nećemo pronaći pokušavajući shvatiti jesmo li bolji ili gori od drugih. Dovoljno smo dobri da bismo ostvarili ono na što smo pozvani. Budite to što jeste!

Na drugoj stranici je podvukla ovo:

Bez ljubavi naših roditelja, sestara, braće, supružnika, mladića ili djevojke i prijatelja ne možemo živjeti. Bez ljubavi umiremo. Ipak, mnogim ljudima ova ljubav dolazi na isprekidan i ograničen način. Ona može biti ukaljana silom poigravanja, ljubomore, ogorčenosti, osvetoljubivosti pa čak i zlostavljanja. Nijedna ljudska ljubav nije savršena – onakva za kakvom žude naša srca – i ponekad je ta ljudska ljubav toliko nesavršena da jedva možemo

prepoznati da se radi o njoj.

Na margini, točno pored ovog teksta, Cassie je dodala: »Ne tražite utjehu u ljudskoj ljubavi nego u Božjoj.«

Druga knjiga koju je Cassie posebno označila je »*Učeništvo: Življenje za Krista u svakodnevnom izgrađivanju*«, od Heinricha Arnolda. U ovoj knjizi mnogi podvučeni dijelovi odražavaju nešto što smo doznali tek nakon njene smrti: njena tiha ali očigledno intenzivna borba da nađe slobodu od prošlosti. Ovo su samo neki primjeri:

Moderan muškarac razmišlja previše materijalistički; on ne vidi da, sasvim odvojeno od njega, postoje sila dobra i sila zla, i da pravac kojim će mu teći život ovisi o tome kojoj će sili otvoriti svoje srce...

Uvijek i iznova nailazimo na okultno, posebno u koledžima i srednjim školama. Okultizam se u današnje vrijeme često smatra samo još jednom naukom koju treba proučavati... Praznovjerne navike kao što je kucanje u drvo ili razgovor s mrtvima mogu početi bezazleno, ali mogu čovjeka povezati sa sotonom a da toga i nije svjestan. Praznovjerje nema nikakve veze sa djetinjom vjerom u Isusa. Krist želi da se oni koji su najpotlačeniji i najusamljeniji okrenu ka njegovom svjetlu... To su upravo oni koje je Krist pozivao sebi: zločinci, mafijaši, prostitutke, prezreni. One koji su bili opsjednuti nije kritizirao, nego ih oslobodio. Ali upravo je u njihovom oslobođenju bila presuda, jer je tama bila otkrivena i otjerana.

Važno je da odlučimo želimo li samo lijepu crkvu ili put križa. Ovo nam mora biti sasvim jasno: Isusov put je put križa...

U jednom je poglavlju Cassie podvukla samo jednu rečenicu: »Svi mi bismo trebali živjeti životom na takav način da se u svako doba možemo suočiti s vječnošću.«

S obzirom na visoko emotivni ulog u većini sukoba na relaciji majka – kćerka (a naš zasigurno nije bio drugačiji), Cassiena transformacija nije mogla biti dramatičnija. Niti je maslinova grančica koju mi je ponudila – *Ja sam* se promijenila – mogla biti sjajnija ili iskrenija. Ipak, još smo uvijek imali mnoštvo prepirki koje roditelji i očekuju da će imati sa svojom djecom u vezi s tepihom u spavaćoj sobi, dužini tuširanja, raspoloživosti auta, i s novcem.

Bilo bi prelakod od Cassie napraviti sveticu, pogotovo sada kad više nije tu da napravi neku grešku. Ljudi pričaju o njenom osmjehu, njenoj sposobnosti da sasluša, nesebičnosti i o brizi za druge. Sve te kvalitete su postojale. Ali je važno dodati da je kći koju sam ja znala bila jednako sposobna da bude sebična i tvrdoglava, i da se katkad ponašala kao razmaženo dvogodišnje derište. Naravno, već dugo je bila van najteže etape buntovnog ponašanja pri odrastanju, ali ja sam još uvijek čekala na tu završnu pojavu na koju čeka svaka majka, kada kćerka dosegne pravu zrelost i postane vam drug i prijatelj.

Nakon što smo se odselili iz naše kuće u ulici Queen, Cassie je kukala kako joj nedostaje njena stara soba i kako je više voljela staru kuću. Iskreno, kuća koju smo odabrali teško da je mogla biti moj prvi izbor – kuhinja je bila puno manja, a sav prostor je trebalo okrečiti i postaviti nove tepihe prije nego što se uselimo. Ali postojao je razlog za moju spremnost da se potčinim nagloj promjeni, i ljutilo me je što je Cassie reagirala kao da smo to učinili iz kaprice.

Zar ovo nije zbog tebe? – željela sam je pitati, dok sam potiskivala potrebu da je dohvatim za ramena i kažem joj kako je sve ovo njena krivica. Kao prvo, nismo li se zbog nje preselili iz naše kuće, i ostavili susjedstvo koje smo voljeli; nisam li zbog nje ostavila posao prije četiri mjeseca, i odrekla se onoga što sam smatrala idealnom kućom? Koliko je još žrtava očekivala da podnesemo zbog nje?

Na kraju bih uvijek nadvladala ovaj poriv, ali sada kad je nema – sada kad razmišljam o njoj kako stoji pred onim revolverašima upravo u toj školi o kojoj smo mislili da će za nju biti najsigurnija – dovoljno je da se stare emocije dovedu sve do točke ključanja. Iako možete lupati glavom o zid zbog onoga što ste mogli učiniti drugačije, nikada nećete saznati jeste li uradili pravu stvar...

Drugi je problem bio naš mali Bronco koji je Brad kupio sebi ali ga je Cassie voljela voziti. Ona ga je uvijek zvala »moj

Bronco,« a Brad bi se onda nasmijao i rekao, »Ne, to je moj Bronco kojega ti ja dajem voziti. I tek toliko da znaš, vožnja je privilegija«. Dogovorili smo se s njom da ćemo joj, ako održi prosjek ocjena na 3,5 dozvoliti da ga koristi (još uvijek nas je morala prvo pitati), a mi ćemo plaćati gorivo i osiguranje. Kad god njene ocjene spadnu ispod 3,5 (trigonometrija je bila ta koja joj je redovito snižavala prosjek) morat će sama plaćati gorivo i osiguranje, sve dok se ocjene ne poprave. Često je smatrala da na nju vršimo pritisak.

Ali sada kad sam obiteljske tajne objavila sa svoje točke gledišta, pošteno je da pustim Cassie da ih opiše sa svoje, kao što je i učinila u ovom nedatiranom pismu Cassandri:

Da li si se počela raspitivati o koledžima i tako tome? Ja još zapravo nisam. Kao da me to pomalo plaši. Koledž više nije tako daleko! Ja stvarno, stvarno jako želim studirati u Engleskoj, iako se ne bih želila preseliti daleko odavde. Osim toga, čak i ne znam je li to Božji plan za mene. Nemam pojma kakav je njegov plan. Ne znam mnogo ni o čemu. Krenulo mi je sve bolje, vratila sam se na pravi put i sve to, ali sad sam opet na početku. Jako mi je teško! Ne razumijem.

Gdje je Bog kada ga najviše trebam? Kao na primjer sada?

Obiteljski život je najblaže rečeno užasan. Mama mi je neprestano za vratom. Uporno se trudim da je usrećim, ali ne dobijam ništa do mrkog pogleda. Ne radi ništa drugo nego mi zapovijeda. Sita sam toga da budem njen osobni rob... Svakog tjedna čistim polovicu kuće, spremam rublje za pranje i radim druge različite stvari, a povrh toga imam i svoj lični život. Tu je crkva, škola, tona domaće zadaće, treninzi koje imam, čuvanje djece, i druge stvari; to varira svakog tjedna...

Nemam dovoljno novaca, jer se čuvanje djece ne plaća mnogo. Ali moji roditelji još uvijek od mene traže da platim gorivo i osiguranje. Za sav posao koji obavljam ne dobijam nikakvu naknadu. A povrh svega, žele da nađem »pravi« posao. Aaah!!

Kažu da razumiju, ali to nije točno. Stvari su se jako promijenile od kada su oni bili tinejdžeri. Nemaju pojma

o stvarima s kojima se suočavam... Pa, hvala ti što mi dopuštaš da sebi dam oduška. Nemam priliku da to učinim tako često.

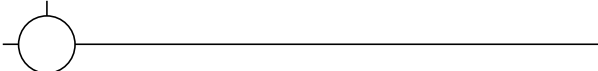
Volim te, Cass.

P.S. I dalje pokušavam ostati jaka. Ne želim izgubiti Krista.

Ostavimo ono što je bilo loše na stranu, jer Cassie je imala i svoje anđeoske trenutke. Znala je biti razoružavajuće darežljiva, a često je i bila. Zapravo, manje od mjesec dana prije nego što će umrijeti govorila je o tome kako će odsjeći svoju dugu plavu kosu i dati da se naprave perike za djecu koja su pod kemoterapijom. Drugi put je odlučila donirati 100 dolara kako bi pomogla fondovima za realizaciju projekta ljudskih prava koji naša crkva podupire u Sudanu. Rekla sam joj: »Cassie, stotinu dolara je velika svota novca za poklon. Znam da je to novac koji si zaradila čuvajući djecu, zar ne bi trebalo to prištedjeti?« Na kraju je odlučila da taj novac ostavi na stranu za jedno skoro putovanje na koje je trebala ići sa svojom grupom mladih. Još uvijek katkad žalim što joj nisam dopustila da slijedi svoje srce.

Umirući živimo

Ako je lako umrijeti za Krista,

Teško je živjeti za njega.

Umiranje traži samo sat ili dva,

ali život za Krista

znači umirati svaki dan.

Samo tijekom nekoliko godina ovog života

dobijamo privilegiju da služimo

jedni drugima i Kristu...

Nebo ćemo imati zauvijek,

ali samo kratko vrijeme za službu ovdje,

i zato

ne smijemo propustiti priliku.

S a d h u S u n d a r S i n g h

7. Umirući živimo

Tijekom dana u kojemu su se dogodila ubojstva u školi Columbine, priča o Cassienoj raspravi s dečkima koji su je ubili, širila se, kao glavna vijest, cijelom nacijom, a do kraja idućeg dana ljudi su je počeli zvati »mučenicom iz Littletona.«

U početku nisam bila sigurna što učiniti s tim. Cassie je moja kćer, mislila sam. Ne možete je pretvoriti u Ivanu Orleansku.

Prema rječniku, grčka riječ *martyria* znači »svjedok« a upućuje na nekoga tko se usprkos teroru i mučenju odbija odreći svoje vjere. Obzirom na tu definiciju, Cassie nije pogrešno zvati mučenicom. Kao što je kolumnist napisao u »Chicago Tribuneu«, Cassie »je bila osuđena na smrt i pogubljena od strane kolege koji je predstavljao, na neki bizaran način, kulturu mladih koja je natopljena nasiljem i smrću«. Ali čak iako se njena smrt može nazvati mučeničkom, onda je u svakom slučaju neočekivana. Ovo kažem jer je Cassie prije nego mučenica, bila samo tinejdžerica.

Ja ne omalovažavam njenu hrabrost. Duboko sam ponosna na nju zbog odbijanja da se preda, te zato što je rekla »Da« pred svojim ubojicama, i uvijek ću biti. Imala je principe i moral, i nije ih se stidjela, čak iako bi to zahtijevalo svu hrabrost koju bi morala sakupiti da ostane čvrsta. Kada sam prvi put čula što je uradila, pogledala sam u Brada i zapitala se: »Da li bih ja to učinila?« Možda bih molila za svoj život. Cassie nije. Možda joj je bilo samo sedamnaest, ali je daleko snažnija žena nego što ću ja ikada biti.

Ipak, ne bih željela da se smatra svijetlim primjerom ili izdvojenom osobom koju treba slaviti. U svakom slučaju, ona nije bila jedina koja je toga dana u srednjoj školi platila zauzimanje čvrstog stava. Nakon što su se ubojice suočile s njom i pucali u nju više puta, Cassiena školska kolegica Valeen Schnurr je vrisnula: »O, moj Bože, o, moj Bože!«, na što ju je jedan od njih upitao vjeruje li u Boga. Kao i Cassie, Valeen je rekla da vjeruje; ali je za razliku od Cassie nekim čudom preživjela.

Rachel Scott, druga školska kolegica, je također bila na meti zbog svojih principa – bar je to ono što kaže njena prijateljica Andrea:

Rachel se založila za ono u što vjeruje i platila za to. Imala je nastavu zajedno s Ericom i Dylanom i čula sam da im je rekla kako joj se ne sviđaju njihovi krvavi video snimci, i da joj je zlo od njihovog nasilja. Ona sama je stvarala super video snimke, sa radosnom muzikom. Nikada nećemo saznati, ali je moguće da su joj se osvetili.

Prema onome što kažu djeca iz Cassiene crkvene grupe mladih – 47 njih koji pohađaju u školu Columbine – toga dana je bilo i drugih nesebičnih i hrabrih postupaka. U jednoj je učionici profesor pogasio sva svjetla ne bi li prevario ubojice kako unutra nema nikoga. Jedan se dječak bacio na svoju sestru da bi je zaštitio od pucnjave i sam primio metak. Drugi je, iako ranjen, zgrabio bombu i bacio je dalje da ne bi eksplodirala kraj grupe njegovih kolega učenika. Profesor Dave Sanders, je kako bi zaštitio svoje učenike stao u hodnik, blokirajući put ubojicama koji su mu prilazili i požurujući učenike koji su išli u tom pravcu da bježe na drugu stranu, u sigurnost. Nekoliko minuta kasnije je bio pogođen, i dok je spasilačka ekipa stigla do njega, iskrvario je i umro.

Čak i da je Cassie jedina ovako postupila, ne bi htjela da je uzdižu. Kao što mi je Cassandra nedavno rekla:

Stvarno ne znam kako bi Cassie reagirala na taj epitet »mučenik«. Ne bi rekla: »Ja sam tako nedostojna« a onda bez obzira na to primila taj stav o sebi, kao što rade neki ljudi. Znete ono: »Ja stvarno nisam dostojna ovoga, ali hej – obaspite me svime s čim želite«. To nije Cassie.

Prije nekoliko mjeseci razgovarale smo i ona mi je rekla: »Znaš, čak više i ne osjećam Božije prisustvo. Čini se kao da je On tako daleko od mene. Nastavit ću ići dalje, ali je to sada jako teško; jednostavno ga više ne osjećam«. Ona nije od onih koji se pretvaraju i kažu: »Ja sam zaista dobro«. Bila je potpuno iskrena o onome što je uznemirava, ili o onome kroz što se morala probijati, što je predstavljalo rijetkost. A ja sam naučila da to još više cijenim.

Jednom smo pričale o tome kako je Isus razgovarao s licemjerima govoreći im da čak iako izgledaju čisti izvana, samo su okrećeni grobovi – dok su unutra puni mrtvačkih kostiju i svakog truleža. Razgovarale smo o tome što je

to licemjerje, o pretvaranju i kako je lako glumiti. Čitaš svoju Bibliju i razgovaraš na određeni način i odjednom si automatski prihvaćen kao dobar kršćanin. Cassie to nije podnosila.

Ljudi mogu Cassie zvati mučenicom, ali skreću s puta ako misle da je bila ta pravedna, sveta osoba, te da je sve što je radila bilo čitanje Biblije. Jer ona nije bila takva. Bila je jednako stvarna kao i svi drugi. Uz sav publicitet koji dobija – priče, majice, web stranice, bedževe, značke – mislim da bi poludjela. Vjerojatno gore u nebu prevrće očima na sve ovo čudeći se, jer bi željela da svima koji joj se toliko dive kaže kako zaista nije bila toliko drugačija od svih ostalih.

Prema tome, nepotrebno je dizati Cassie na nivo mučenika. To neće izmijeniti činjenice o njenom životu. Za Brada i mene je dovoljno da znamo da se Cassie, ma koji bio razlog za to, založila za ono u što je vjerovala. Dovoljno je znati da se u periodu u kojem image predstavlja sve na svijetu, ona nije stidjela zauzeti stav niti se bojala reći ono što misli.

Naravno, uvijek ima više pitanja nego odgovora. Što da je rekla »Ne«, ili da nije rekla ništa? Da li bi bila pošteđena? Što – a čini se da je ovo najčešće postavljano pitanje – bih ja uradila na njenom mjestu? Ma koliko da je prirodno razmišljati o ovakvim stvarima, nije posebno korisno.

Rijetki su ljudi koji se suočavaju sa smrću gledajući u cijevi puške, a još rjeđi oni koji umiru herojskom smrću.

Pravo pitanje koje pokreće njena smrt nije što je rekla svojim ubojicama, nego što je to što joj je omogućilo da se s njima suoči na takav način. Ne kažem da je sebe svjesno pripremila za užasan kraj. Sigurna sam da nije imala želju umrijeti i bilo bi nakaradno tvrditi drugačije. A ipak, kada ju je tragedija pogodila iz vedra neba, ostala je pribrana i hrabra.

Bila je spremna otići. Zašto?

Na jednom od prvih nedjeljnih bogoslužjenja nakon ubojstava u školi Columbine, Dave je rekao da Cassie nije tek tako umrla 20. travnja, nego da je tijekom posljednje dvije godine umirala svakodnevno. U prvom mi se trenutku ta zamisao činila neukusnom, čak morbidnom. Ipak, što sam više o tome razmišljala, sve više sam osjećala da je to važan ključ koji će otključati misteriju njezinih

zadnjih minuta – i povesti ka razumijevanju puta kojim je njen život tekao do tada.

Cassie je vodila borbu kao što je i svi drugi vode, ali je znala što mora uraditi da bi pustila Krista da živi u njoj. To se zove umiranje sebi i mora se činiti svakodnevno. To znači učenje kako prekinuti sa sebičnim životom... ovo nije nešto negativno, nego predstavlja put oslobođenja da bi se moglo živjeti potpunije.

Svijet gleda na Cassieno »Da« 20. travnja, ali trebamo posmatrati njeno svakodnevno »Da« koje je govorila dan za danom, iz mjeseca u mjesec, prije nego što je dala taj konačni odgovor.

Nekoliko tjedana kasnije Dave i ja smo razgovarali o Cassie i on je objasnio što je podrazumijevao pod umiranjem sebi:

To je isto ono što je Isus pokušavao istaknuti kada je rekao da će onaj tko sačuva svoj život, taj život i izgubiti, a da će ga onaj koji ga izgubi, naći. Cassie je davno prije svoje smrti odlučila da će umjesto da gleda samo na sebe – umjesto da pokušava navesti da se sve odvija na njen način, pitajući se što je to što joj život može ponuditi – razmotriti što je to što bi *ona* mogla napraviti.

Ovdje se na radi o činjenju dobrih djela, nego o nesebičnosti u malim stvarima. Cassie je često išla s nama u grad da pomognemo ovisnicima o cracku. Jeli bismo s njima, igrali košarku ili se samo družili s njima. O tome se radi. Pozdraviti se s nekim, pružiti mu ruku kada biste radije od takve osobe okrenuli glavu. Dosezanje ljudi, spremnost da se žrtvujete za nešto što je veće od vaše vlastite sreće i udobnosti.

Jordan, devetnaestogodišnja članica crkve West Bowles koja je tamo kao dobrovoljac radila s grupom mladih, kaže da je Cassie tu nesebičnost pokazivala na mnogo načina:

Tri ili četiri tjedna prije događaja u školi Columbine, odvezla sam je na jednu rođendansku zabavu gdje se nas pet djevojaka družilo i razgovaralo o kilogramima i o tome

kako izgledamo, a Cassie je rekla da je umorna od tih ispraznih razgovora. Rekla je da je ona završila s tim – da to nitkome ne donosi korist osim što ljude čini nesretnima zbog načina na koji izgledaju. Željela je da prestanemo razmišljati o sebi, te da budemo tu za druge i za važne stvari u životu.

Shauna (jedna od članova osoblja koja je Cassie upoznala prvu večer kada je ova došla u West Bowles) sjeća se sličnog događaja:

Jednog mi je dana prišla plačući. Bila je jako pogođena razgovorom koji je vodila meni iza leđa. Ne mislim da je ona uopće išta od toga inicirala. Samo je čula negativne komentare ili neki trač o meni i nije me uzela u obranu pa se radi toga osjećala krivom. I tako, evo je dva dana kasnije, prilazi mi sva u suzama, govoreći: »Želim ti samo reći da sam te izdala i da mi je žao. Nadam se da mi možeš oprostiti«. Nikada mi ranije nitko nije nešto tako rekao.

Cassie po prirodi nije bila samopouzdana ili nešto naročito otvorena, pa mogu zamisliti koliko joj je moralo biti teško da samu sebe izloži ranjivosti na ovakav način. Ali bila je odlučna da ostane čvrsta u onome što je smatrala ispravnim i spremna boriti se sa svojim strahovima i nesigurnošću. I na kraju, čak iako nikada nije potpuno savladala ove stvari, njena uvjerenost u ono što jeste i ono za što se založila je bila tako jaka da joj to baš nitko ne može oduzeti.

* * * *

Par dana prije nego što će umrijeti, sjedile smo za kuhinjskim stolom, razgovarale i došle do teme o smrti. Ne sjećam se kako. Rekla mi je: »Mama, ja se ne bojim umrijeti jer ću ići u nebo«. Kazala sam joj da je ne mogu zamisliti kako umire – kako ne mogu podnijeti ni pomisao na to da živim bez nje. Odgovorila mi je: »Ali, mama, znat ćeš da sam na boljem mjestu. Zar ne bi bila sretna zbog mene?«

Njena su razmišljanja ponekad bila tako zrela, a njena pitanja tako istražujuća da nas je bilo stid. Ali smo samo kroz retrospektivu – kroz anegdote koje smo čuli od njenih prijatelja, kroz pisma i zabiješke na koje smo nailazili od kada je umrla – počeli shvaćati

dubinu njenih misli koje su dolazile iz same njene unutrašnjosti. U jednom od tih pisama, komadiću papira obilježenog sa »1998.«, ona piše:

Kada Bog ne želi da nešto učinim, onda to pouzdano znam. Kada želi da nešto učinim, čak i kada to znači izlazak izvan moje zone sigurnosti, i to znam. Osjećam se potisnutom prema pravcu kojim trebam ići... Pokušavam se založiti za svoju vjeru u školi... To može biti obeshrabrujuće, ali i korisno... Umrkla bih za moga Boga. Umrkla bih za svoju vjeru. To je najmanje što mogu učiniti za Krista koji je umro za mene.

Tijekom zadnja dva mjeseca svog života, Cassie je provela mnogo vremena zaokupljena najnovijom knjigom *Traženje mira*, koju je njena grupa mladih odabrala za svoja tjedna razmatranja. Knjigu je napisao Johann Christoph Arnold, autor koji je prije godinu ili dvije govorio u našoj crkvi (i od tada postao njen omiljeni pisac), i čini se da je kod Cassie izazvala takav utisak kao ništa drugo što je prije pročitala. S obzirom na ono što kaže njena prijateljica Amanda, Cassie nije mogla prestati govoriti o toj knjizi: »Cassie je bila fascinirana tom knjigom. Stalno mi je pričala o njoj. Ja nisam imala primjerak te knjige ali ona mi je posudila svoju.« Kao i obično, obilježila je svoje omiljene odlomke. Ovdje navodim tri iz dijela o kojem je njena grupa mladih planirala razgovarati večeri 20. travnja, ali nikada nije.

Tražite dok ne nađete i nemojte odustati. Također, molite, čak i ako mislite da ne vjerujete, jer Bog čuje čak i »nevjernika« kad ga plaćući zaziva. Bog će ti pomoći. Nemoj se predati, i povrh svega, izbjegni iskušenja koja te odvrćaju od toga za čim znaš da zapravo čežneš. Ako ipak padneš, podigni se i vrati se na stazu.

Izgleda da je ono što predstavlja najveći izazov ljudskom samopouzdanju naš univerzalni strah od smrti. [Ali] čak i ova prijetnja miru može biti savladana sigurnošću koju donosi vjera – i ljubavlju, za koju apostol Ivan kaže da istjeruje strah.

Kao i svi drugi i [Martin Luther] King se vjerojatno bojao smrti, ipak... zračio je dubokim mirom i smirenošću. Tu je stajao čovjek koji nije sumnjao u svoju misiju, i koji nije bio paraliziran od straha zbog cijene koju će morati platiti. »Nijedan čovjek nije slobodan ako se boji smrti«, rekao je okupljenom narodu na skupu o ljudskim pravima održanom 1963. »Ali onog trena kada pobijediš strah od smrti, toga trena postaješ slobodan... Tvrdim vam da ako čovjek nije otkrio nešto za što bi mogao umrijeti, on nije sposoban za život.«

Zapažanja

Znam da je zemaljsko kratko,

a patnja – beskonačna,

i mnogo toga boli, jako,

ali što s tim?

Znam da možemo umrijeti –

ni najveća životna snaga

propadanje ne može nadmašiti,

ali što s tim?

Znam da će se u nebu samo

na neki način sve poravnati,

neka nova jednakost – dana tamo,

ali što s tim?

Emily Dickinson

8. Zapažanja

Kada smrt zada udarac tako kako je zadala nama, skoro da je nemoguće nastaviti dalje a da ne promijenite način na koji gledate na život. Naravno, svi mi znamo da sutra možemo umrijeti – može nas udariti auto, ili možemo iznenada doživjeti infarkt ili bilo što drugo. Ali dok nam stvarnost te mogućnosti na postane sasvim očigledna, vjerojatnije je da nikada nećemo stvarno zastati i razmisliti što to znači. Možda je to ono na što je C.S. Lewis mislio kada je nakon gubitka svoje supruge koja je umrla od raka, napisao: »Čovjeka ništa neće potresti ili, u svakom slučaju, ne čovjeka poput mene... Mora biti dobro uzdrman da bi došao k sebi.« Ako je tragedija u školi Columbine išta učinila, uvjerena sam da je učinila bar to. Došla je poput udarca koji nas je zaustavio na našem svakodnevnom putu i natjerao da se okrenemo od uskogrudosti svakodnevnog života koji vodimo.

Nikada neću zaboraviti kako sam, tijekom onih beskonačnih sati u kojima smo čekali da čujemo je li Cassie živa ili mrtva, rekla sama sebi da ću ako preživi učiniti sve što je u mojoj moći da ode na Cambridge. Zašto sam bila tako brza da joj uništim entuzijazam? Zatekla sam sebe kako razmišljam i o drugim sukobima, želeći da sam joj tu i tamo malo više popuštala. Rasprave oko plaćanja goriva i kupovine odjeće, oko mrlja na tepihu i tome sličnih stvari.

Dok govorimo o žaljenju, dopustite mi da vam ispričam jedan slučaj povezan s našom garažom. Prošlog ljeta, dok su Cassie i Chris bili u Chicagu sa grupom mladih iz crkve, kupila sam sebi Ford Expedition. Cassie se žalila kako sama mora sakupiti novac za svoj put, a nakon svih žrtava koje smo podnijeli tijekom prošle godine, ja sam bila ljuta. Odlučila sam da je krajnje vrijeme da napravim nešto za sebe. Tako sam, u najmanju ruku, opravdavala sebe. Sada mi cijela ta stvar izgleda djetinjasto i svaki put kada vozim taj auto njegova veličina pojačava prazninu u mome srcu.

Naplaćivanje Cassienog životnog osiguranja je bilo čak i gore. Čak sam i zaboravila da imamo policu, dok nas netko nije upitao o naknadi. (To je bila Bradova ideja, tako da ako se ikada išta dogodi

nekome od djece možemo bar pokriti troškove pogreba.) Osjećali smo se tako užasno uzimajući taj novac – kao da profitiramo iz smrti našeg rođenog djeteta. Što bismo drugo mogli uraditi tim novcem nego položiti ga za hipoteku?

Cassiena smrt nas svakako nije ostavila samo s poukama koje treba prenijeti drugima, nego nas je spustila u beskonačnu džunglu sukobljavanja emocija. Nekih bismo dana napredovali, a drugih bismo se saplitali ili padali. Obuzimala su nas osjećanja poput odvratnosti ili bijesa. Ne bi bilo pošteno ne priznati da se borim s tim. Brad uporno govori da ako postoji išta što sve ovo čini podnošljivim onda je to činjenica da je Cassie u nebu. To je naravno utješna misao, ali ne umanjuje bol zbog gubitka. Taj me osjećaj još uvijek peče kao živa rana svaki put kada odem i sjednem na njen krevet shvaćajući da ona više nikada neće ući u tu sobu.

* * * *

Kao dio privremenog memorijalnog spomenika postavljenog u Clement Parku nakon ubojstava, podignuto je 15 križeva: trinaest za žrtve i dva za njihove ubice. Ne iznenađuje da se mnogo ljudi potreslo zbog ova posljednja dva križa. Jedan je posjetitelj čak na jednom od njih napisao »zli kućkin sine«. Mogu razumjeti zašto bi netko uradio nešto takvo, ali me to s druge strane uznemirava. Takva je mržnja destruktivna. Ona izjeda do kraja i to malo mira što imate i na kraju ne prouzrokuje ništa drugo do li još veću bol nego što ste ju imali u početku. Osim toga, kada ste zauzeti njegovanjem ogorčenosti, ona otežava drugima pokušaj da vas utješe. Ovo ne znači da ja to sjeme mržnje nemam u sebi – znam da imam – ali neću dopustiti drugima da ga zalijevaju.

Osim toga, tu je i pitanje osvete. Normalno je, mislim, željeti uzvratiti, bilo kroz sudsku parnicu ili nekim drugim sredstvima. Ali u slučaju Cassienih ubojica nikako ne možemo progoniti njihove obitelj. Čak iako ih tužimo i dobijemo parnicu, ne postoji novac koji će vratiti našu djecu. Osim toga i oni su izgubili svoju djecu, i bilo bi okrutno ponašati se kao da je njihova tuga manja od naše.

Svjesni smo svih kontroverzi koje okružuju Harrisove i Klebol-dove. Neki ljudi kažu da su oni bili nemarni roditelji; drugi da su bili samo udaljeni ili naivni. Kako mi to možemo znati? Bili oni krivi ili ne, ne možemo ih tek tako otpisati. Posebno nakon što smo primili jedno ovakvo rukom pisano pismo, koje se u našem

poštanskom sandučiću pojavilo oko mjesec dana nakon Cassiene smrti:

Draga obitelj Bernall,

S velikom tugom i sućuti pišemo vam da bismo izrazili naše duboko žaljenje zbog gubitka vaše prelijepe kćerke, Cassie. Ona je donijela radost i ljubav svijetu, a oduzeta vam je u trenutku ludila. Voljeli bismo da smo imali mogućnost da ju upoznamo i budemo osnaženi njenim duhom ljubavi. Nikada nećemo shvatiti zašto se ova tragedija dogodila, niti što smo možda mogli učiniti da je spriječimo. Žao nam zbog uloge koju je naš sin imao u smrti vaše Cassie. Nikada nismo vidjeli bijes ili mržnju u Dylanu, sve do posljednjeg trenutka njegovog života kada smo bespomoćno, zajedno sa ostatkom svijeta promatrali horor koji se dešavalo. Realnost toga da je naš sin učestvovao u ovoj tragediji za nas je još uvijek nevjerojatno teška da bismo je mogli shvatiti.

Neka Bog vama i vašim voljenima donese utjehu. Neka donese mir i razumijevanje svim našim ranjenim srcima.

Iskreno,
Sue i Tom Klebold

Iako netko može doći u iskušenje da odbaci pismo Kleboldovih – ili poželi da je rečeno više – mi ne možemo. Kao prvo, zato što su morali imati veliku hrabrost da ga napišu i pošalju. Kao drugo, s obzirom na to da smo i sami izgubili dijete u istoj neshvatljivoj katastrofi, sve što možemo to je da dijelimo njihovu bol.

Čak i da je Cassie još uvijek živa, mogli bismo shvatiti njihovu bol i poniznost. Prije nego što je promijenila pravac kojim je išla, i mi smo se mučili zbog nje na isti način na koji se sada zasigurno muče roditelji njenog ubojice. Čak iako nikada ne bismo mogli uporediti težinu naše tuge, mi imamo bar jednu utjehu, sigurnu spoznaju da je naša kći umrla plemenita. Kakav melem oni imaju za svoje rane?

Ne možemo opovrgnuti to što se desilo u školi Columbine, ali sam sigurna da možemo spriječiti da se takva tragedija ponovi. Sigurna sam da postoji način da se dosegnu čak i najotuđeniji, neprijateljski raspoloženi tinejdžeri prije nego što bude prekasno

– prije nego što stvari odu tako daleko da kao opčinjeni širimo ruke u znak neshvaćanja i gledamo kako naši najveći strahovi postaju stvarnost. Ako sam išta naučila iz Cassienog kratkog života, to je da ne postoji adolescent, koliko god buntovan bio, a da ga je sudbina osudila na smrt. Sa toplinom, samopožrtvovanjem i poštenjem – s ljubavlju koja dolazi od Boga – svako dijete može biti usmjeravano i spašeno. Ja bar neću odustati od te nade.

* * * *

U razdoblju nakon Cassiene smrti, Brad i ja smo bili sasvim nepripremljeni na širenje utjecaja tog događaja van granica Littletona. Pisma su pristizala iz svih saveznih država, kao i iz zemalja širom svijeta – Engleska, Jamajka, Francuska, Njemačka, Australija i Peru. U jednom momentu je bujica pošte toliko narasla da je cijela naša dnevna soba bila preplavljena poklonima, pismima i poštanskim dopisnicama.

Scott, sedamnaestogodišnjak iz Phoenixa, je napisao da ga je Cassiena smrt pogodila ravno u srce i potpuno okrenula njegov život. Doktorica iz Sjeverne Karoline koja je imala dugogodišnji san o pronalaženju doma za djecu s ulice u Hondurasu, bila je potaknuta provesti svoj plan u djelo, i prema onome što piše, njezin dom za siročad je u izgradnji. U Pensilvaniji je jedan mladi bračni par koji je bio pogođen Cassienom pričom, svojoj novorođenoj djevojčici dao ime po njoj.

Uz pomoć televizijske mreže i interneta, vijesti iz Littletona su stigle čak do ruralnih dijelova Afrike. Kada su naši prijatelji putovali jednim zabačenim dijelom Sudana, susretali su se sa seljacima koji su ih pitali o Cassie želeći da joj podignu spomenik.

Prirodno, najdublje ganuti njenom smrću su bili oni koji su je najbolje poznavali – njen brat, društvo iz crkve West Bowles i njeni kolege i kolegice iz škole Columbine. Chris je, sa svoje strane, gubitak sestre podnio izvanredno dobro. Naravno, imao je teških trenutaka. On i Cassie su bili neuobičajeno bliski za brata i sestru njihovih godina, a s obzirom na ogromnu zainteresiranost medija za našu obitelj nakon 20. travnja i neprestanih dolazaka i odlazaka prijatelja, rodbine i drugih posjetitelja, i on je (poput Brada i mene) bio gurnut u situaciju u kojoj vam ostaje malo prostora za vlastito tugovanje. Za nas je ipak bilo olakšanje da ga vidimo kako je dobro izdržao sav pritisak. Čak je na to počeo gledati i izvan

svoje vlastite boli, pokušavajući uvidjeti što bi mu to Cassiena smrt mogla reći u smislu pouke ili šireg značenja:

Cassie i ja smo tu i tamo imali sukobe – mala rivalstva – ali nikada ništa zaista veliko. Bili smo uistinu jedno drugom najbolji prijatelji. Ipak, sad kad je više nema shvaćam da sam prema njoj mogao postupati i mnogo bolje.

Nešto s čim se moram izboriti je to što sada uviđam da sam joj nanosio bol. Jednog dana sam bio u njenoj sobi, možda oko mjesec dana nakon njene smrti, i našao pjesme koje je pisala u jednoj staroj bilježnici. Jedna od njih se zvala »Moj brat«, i govorila je o tome kako sam je razočarao ponašajući se kao da je se stidim pred svojim prijateljima. Mislim da je vidjela kako više volim izlaziti sa svojim društvom nego biti s njom, i ih stavljam ispred nje. Ta je pjesma učinila da se osjećam kao kreten, jer je ona uvijek bila ljubazna prema meni. Mislim, običavala me je voziti gdje god sam htio: odvezla bi me do kuće moga prijatelja, u skate park, na sastanke mladih u crkvu – bilo kuda. A ja nisam bio tu za nju kada me je trebala.

Stoga sam, od kada je umrla, pokušavao biti više poput nje. Pregledao sam svoje CD-e i riješio se onih koji nisu imali pozitivnu poruku. Pokušavao sam da ne budem negativan i da ne osuđujem druge zbog načina na koji izgledaju ili kako govore. Pokušavam, također, biti ljubazniji i darežljiviji. Mislim da ta pjesma pokazuje kako možete povrijediti druge a da to i ne znate.

Josh, Cassien školski drug iz drugog razreda koji je čuo njenu raspravu s ubojicama u knjižnici, kaže da je njena smrt promijenila njegov pogled na sve aspekte života:

Do tog sam dana sve uzimao zdravo za gotovo. Igrao sam za bejzbol tim u školi, i to uzimao zdravo za gotovo. Čak i dok sam se krio ispod te školske klupe, razmišljao sam o tome gdje bih želio biti pogođen, ako budem, tako da i dalje mogu igrati ili hodati okolo. Jer sam živio za te utakmice. Ali sada na to gledam sasvim drugačije. Još uvijek volim bejzbol, ali sada na to gledam kao na privilegiju da sam u stanju igrati. Ima drugih stvari koje

su mi sada daleko važnije nego što su bile ranije, kao što je moja obitelj, moj mlađi brat i moji prijatelji.

Mislim da sam smatrao da biti tinejdžer znači biti besmrtni. Kao da nikada ne možete biti tako teško povrijeđeni, a definitivno nikada tako da umrete, bar ne za još mnogo, mnogo godina. Sada o tome ne mogu tako razmišljati. Moram današnji dan živjeti u potpunosti jer sam shvatio da u bilo kojem trenutku u životu možemo napustiti ovaj svijet. Bez obzira na to koliko smo mladi ili stari. Ranije sam uvijek mislio: postoji sutra, nema potrebe za žurbom.

Crystal, još jedna od preživjelih iz knjižnice, djevojka koju sam ranije citirala, nedavno mi je rekla da je još uvijek duboko potresena svojim susretom sa smrću, te da ju iznenađuje kako su drugi uspjeli tako brzo nastaviti dalje.

Još uvijek možemo umrijeti u bilo kojem trenutku. Mislila sam da će se stvari promijeniti; mislila sam da će nakon ovoga ljudi biti prisniji. Ali mnogo toga je isto kao što je i bilo. Nakon svega toga uzbuđenja mnogi su se jednostavno vratili tamo gdje su bili, nazad u svoj mali kutak.

Bilo bi lijepo kada bi se moglo reći da Crystal pretjeruje, ali nije tako. Čak je i tijekom prvih nekoliko tjedana nakon ubojstava, dok smo mi koji smo izgubili svoju djecu svakodnevno posjećivali memorijalni centar pokraj škole, bilo onih koji su jedva čekali da se »oporave od galame« i nastave dalje. Negdje početkom lipnja, »The Denver Post« je izvijestio da je velikom broju učenika »već muka od svih tih komemoracija, spomenika i svega toga.« »Ovo postaje teret«, citiran je jedan maturant, »mislim da je vrijeme da svi mi nastavimo sa svojim životom.« U članku je dalje stajalo da se »najnoviji maturanti škole Columbine raduju slobodnom ljetu, putovanjima s ruksacima na leđima, konobarenju... sve do koledža, karijere i svega onoga što odrastanje nosi sa sobom... njihovi umovi teže ka normalnom, jer bi mnogi od njih više voljeli zaboraviti sve vezano za taj događaj.«

Kao majka jedne od umrlih, duboko sam povrijeđena takvom bezosjećajnošću. Tko ne bi želio moći nastaviti dalje? Tko to ne bi »više volio« zaboraviti? Ja bih, prije svih, dala sve da se vratim u

svoj normalni život prije 20. travnja, kada je on iščupan iz korijena, uzdrman i zauvijek promijenjen. Ali ne mogu.

Na svu sreću, ima više onih koji razumiju nego onih koji ne – kao što je Jordan, koja nas je posjetila više puta nakon Cassiene smrti, »samo da se uvjerim da ste dobro.« Jordan kaže da je u njenom slučaju, 20. travnja promijenio način na koji gleda gotovo na sve:

Počela sam razmišljati o tome koliko je sve privremeno, uključujući i ljudski život. Dok sam na pogrebu gledala kako se taj mrtvački kovčeg spušta u zemlju, znajući da će se sve vratiti u prah – to me je stvarno natjeralo da razmislim. Odjednom se moj automobil, stan, novac, materijalne stvari, pa čak i škola nisu više činili tako važnim. Uzela sam jedan slobodan tjedan i nisam išla na koledž, jer mi je bilo važnije da budem sa prijateljima i svima drugima u crkvi. Nije bilo nužno da razgovaramo, nego samo da budemo zajedno, razumijevajući jedni druge.

Mislim da bi nas smrt poput ove trebala protresti i probuditi. Trebala bi nas dohvatiti pitanjem: »Što je važno u životu?« Je li bilo važno to što je Cassie bila u toj knjižnici učeći za sljedeći sat, obrazujući se tako da bi jednog dana mogla dobiti posao? Ne bih rekla. Po meni, važno je bilo to da je ona bila spremna otići onog trenutka kada dobije poziv.

Zato sam i uzela nekoliko slobodnih dana da pogledam unazad. Ne možete se tek tako vratiti svakodnevnoj rutini. Čak i na svoj odnos s mužem sada gledam drugačije. Sada se pokušavamo moliti zajedno, svaku večer. Nije da se bojim privrženosti ljudima koje volim. Ne možete živjeti u strahu. Ali morate biti spremni pustiti ih da odu, u bilo kojem trenutku.

Kada nekoga volite, njihov je život za vas dar, i kada tek tako nastavite sa svojim životom meni izgleda kao da im taj dar bacate u lice govoreći: »Bilo je lijepo imati te, ali sada imam drugih stvari sa kojima moram nastaviti.« Ne bih rekla da je to pravi način na koji se poštuje život. Ne morate biti skamenjenog lica i ozbiljni u stilu »Progutat ću to i ostati čvrsta.« Ali mislim da je važno ne preskočiti razmišljanje i sjećanje.

Događaj poput ovog trebao bi nas presjeći. Promijeniti nas. Ako ne, onda nešto nije dobro. Ako tek tako nastavite živjeti istim životom kao i ranije, onda zakopavate dar koji ste primili. Propuštate jedan važan trenutak.

Kao i Jordan, i ja osjećam da je pokušaj da se nastavi sa uobičajenim životom nakon gubitka nekog voljenog bića, nepoštovanje smrti. To indicira odbacivanje poruke koju smrt ima za nas žive, te stvarnost vječnosti, pred kojom – kada vrijeme pređe u vječnost – moramo ostati nijemi i mirni.

Pogled unazad nije lak. Lakše je plakati u mračnim jutarnjim satima kada ne mogu ponovo zaspati; zariti lice u jastuke i plakati do boli. Zašto? *Zašto?* Kako su je mogli ubiti? Kako *bilo tko* može učiniti ono što su oni učinili, kako se prema *bilo kome* mogu tako ponašati? Kako su mogli pogledati u njeno slatko, mlado lice; u njene plave oči? Kako je bilo tko mogao biti tako beščutan da uperi pušku u glavu moje kćeri?

Također je lakše naljutiti se, upirati prstom, ili se izgubiti u onome što mediji nazivaju »važnijim« predmetom rasprave. S obzirom na ono što se dogodilo u školi Columbine to je značilo raspravu o kontroli oružja i video igrice, sigurnosti u školama i nasilju u Hollywoodu, o sprečavanju obrazovanja i odvajanju crkve od države. Sva ova pitanja su važna, ali na kraju dana ne moraju biti teme koje su zaista važne. Ili možda jesu?

Zašto kada roditelji i zakonodavci pozivaju na kontrolu naoružanja i prestanak nasilja na TV-u, naši mladi vape za povezanošću u društvu? Zašto kada im ponudimo psihologe, savjetnike, dušebrižnike i stručnjake za rješavanje sukoba, oni idu u crkvu na sastanke mladih, tražeći prijatelje? Zašto kada svi drugi raspoređuju odgovornost i konstruiraju novu odbranu, oni govore o promjeni srca?

Što više o tome mislim, sve sam sigurnija da bi šira politička i javna rasprava mogla biti, ne smijemo zaboraviti, jednako vitalna kao i uloga naših osobnih napora da spriječimo tragedije poput one koja je ubila Cassie. Bar po meni, sve se svodi na darežljivo i spontano djelovanje, čak i onda kada me oprez povuče nazad. To znači odluku da radije pružimo ruku nego da ustuknemo osuđujući; i

praćenje impulsa, čak i kada (kako bi to Cassie rekla) to može značiti izlazak iz naše »zone sigurnosti« i cijene koju bi mogli platiti. Naposljetku, to znači odvažnost da se podnese žrtva. A sve u ime Ljubavi – ne nužno kao heroj ili mučenik – ali dosljedno i s uvjerenjem, u malim svakodnevnim stvarima koje čine život.

Zato sam ja, u načelu, sposobna da na gubitak svoje kćeri ne gledam toliko kao na poraz koliko kao na pobjedu. Bol nije manja. Uvijek će ostati duboka i svježa. Pa ipak, znam da njena smrt nije bila beskorisni gubitak, nego trijumf iskrenosti i hrabrosti. Za mene Cassiena smrt govori da je bolje umrijeti za ono u što vjerujemo nego živjeti u laži.

* * * *

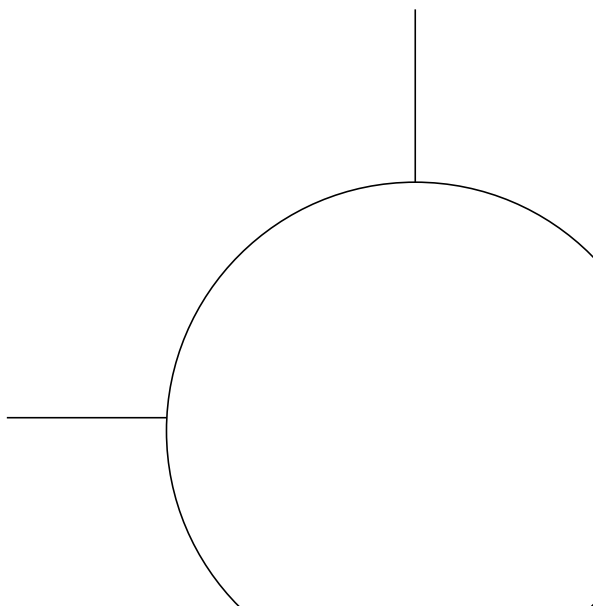
Nekoliko dana nakon smrti moje kćeri saznala sam da su 20. travnja, dok su meci bjesneći pustošili zgradu srednje škole Columbine, naši prijatelji koji su putovali Izraelom, prisustvovali službi povodom sjećanja na poginule vojnike. Dok je zbor pjevao na hebrejskom, prevodilac je govorio o čemu pjevaju. Ta je pjesma govorila o iskazivanju poštovanja palima za domovinu, a prijevod je išao otprilike ovako: »Moja smrt ne pripada meni, nego i vama, a njeno značenje ovisi o onome što ćete učiniti s njom.«

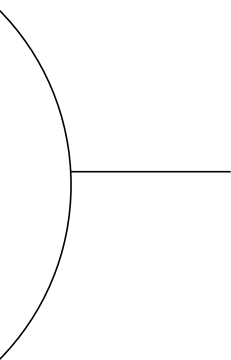
Ako postoji nešto s čim bih te željela ostaviti, čitatelju, to je ta ista misao: Cassiena priča ne pripada samo meni i Bradu. Ona je tvoja, i ono što sada učiniš s njom dat će joj značenje.

Zahvala

Ima mnogo onih koji su nam pomogli i proveli nas kroz tragediju koja se dogodila u školi Columbine, kao i kroz rad na ovoj knjizi koja se pojavila iz pepela. Željeli bismo spomenuti bar neke od njih:

sve osoblje kriminalističke službe, vatrogasci, bolničari, djelatnici Hitne pomoći (kako volonteri tako i profesionalci); naši pastori, George Kirsten i Dave McPherson; voljena zajednica West Bowles Community Church; naša braća, sestre, mame i tate i sva naša šira obiteljska zajednica u Kristu (vi znate tko ste); ljudi iz izdavačke kuće Plough, koji su nam postali prijatelji; naši susjedi; zajednica grada Littletona, i svi oni bezbrojni ljudi širom svijeta koji su s tako mnogo ljubavi i darežljivosti doprli do nas i, najvažnije, zahvaljujemo našem Ocu, Bogu. On sam je izgubio dijete – svoga sina Isusa Krista – i On je taj koji nam je dao snagu da podnesemo svoj gubitak.

Zbog izopačene proslave Hitlerovog rođendana, 20. travnja 1999. godine, dvojica teško naoružanih srednjoškolaca upali su u školu u Colorado, i počeli ubijati sve pred sobom.

Kada su naišli na sedamnaestogodišnju Cassie Bernall, stavili su cijev na njenu glavu i upitali: »Da li vjeruješ u Boga?« Ona je rekla, »Da«. Ubojica se nasmijao i povukao okidač.

Ljudi su posvuda Cassie doživjeli kao suvremenu mučenicu, ali iza svega toga ostala je neispričana nevjerojatna priča. Tri godine prije tog događaja, sama Cassie je planirala ubojstvo svoje profesorice i prijetila samoubojstvom. U knjizi »Rekla je 'Da'«, Cassiena majka podijelila je sjećanja na dramatičnu transformaciju koja je prethodila herojskom stavu njezine kćerke.

Snaga priče o Cassie Bernall je u činjenici da je ona i sama bila upletena u magiju, drogu i divljanje, da bi ih na posljetku odbacila.

Iz časopisa »The Guardian«

